

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Ústav primární a preprimární edukace

**Historie péče o děti předškolního věku
v obci Nové Město nad Metují
od jejího založení až po současnost**

Diplomová práce

Autor: Bc. Ivana Slanařová

Studijní program: N7531 Předškolní a mimoškolní pedagogika

Studijní obor: Pedagogika předškolního věku

Vedoucí práce: PhDr. Yveta Pohnětalová, Ph.D.

Hradec Králové

2016

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Zadání diplomové práce

Autor:	Bc. Ivana Slanařová
Studijní program:	N7531 Předškolní a mimoškolní pedagogika
Studijní obor:	Pedagogika předškolního věku
Název závěrečné práce:	Historie péče o děti předškolního věku v obci Nové Město nad Metují od jejího založení až po současnost
Název závěrečné práce Aj:	History of care for preschool children in the village Nové Město nad Metují since its foundation to the present
Cíl, metody, literatura, předpoklady:	
<p>Diplomová práce mapuje začátky a vývoj předškolní výchovy a vzdělávání v Novém Městě nad Metují. Zabývá se historickým vývojem předškolního vzdělávání ve sledované obci od jeho vzniku až po současnost. Popisuje změny týkající se organizace, personálního obsazení mateřské školy a jejího působení při kulturních akcích obce. V práci je použita metoda analýzy dokumentů obce, která je založena na získávání historických faktů z pramenů (obecní kronika, školní kronika, archiv apod.). Cílem práce je shrnutí celé historie a vytvoření uceleného přehledu o vývoji předškolního vzdělávání v obci, od jejího založení až po současnost. Zjištěná fakta poskytnou ucelený přehled všem zájemcům o danou problematiku.</p>	
Garantující pracoviště:	Ústav primární a preprimární edukace, Pedagogická fakulta
Vedoucí práce:	PhDr. Yveta Pohnětalová, Ph.D.
Konzultant:	
Oponent:	PhDr. Vladimír Václavík, Ph.D.
Datum zadání závěrečné práce:	27. 11. 2014
Datum odevzdání závěrečné práce:	

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala pod vedením vedoucí diplomové práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu. Jako autor uvedené práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Hradci Králové, dne 13. 4. 2016

.....
Bc. Ivana Slanařová

Poděkování

Děkuji PhDr. Yvetě Pohnětalové, Ph.D. za odborné vedení a cenné rady, které mi při zpracování diplomové práce poskytla. Dále děkuji zaměstnancům Mateřské školy Rašínova 600, Nové Město nad Metují za možnost získávání informací pro mou diplomovou práci.

.Anotace

SLANAŘOVÁ, Ivana. *Historie péče o děti předškolního věku v obci Nové Město nad Metují od jejího založení až po současnost*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2016. 138 s. Diplomová práce.

Diplomová práce mapuje začátky předškolní výchovy a vzdělávání v našem městě. Nastiňuje vývoj a proměny péče o děti předškolního věku v průběhu několika století. Dále se zabývá vznikem, historickým vývojem a také současnou činností Mateřské školy Rašínova 600, Nové Město nad Metují. Popisuje změny týkající se personálního obsazení školy, její působení a aktivní účast při kulturních akcích obce. Cílem práce je shrnutí celé historie a vytvoření uceleného přehledu o této problematice města Nové Město nad Metují, dříve Nové Město Hradiště nad Metují. V práci je použita metoda přímá, která je založena na získávání historických faktů z pramenů (obecní kronika, školní kronika apod.). Zjištěná fakta mohou být využita všemi zájemci, kteří jsou ochotni rozšířit si poznatky o historii péče o děti před zahájením základního vzdělávání v této obci od jejího založení až po současnost.

Klíčová slova: historie, předškolní zařízení, předškolní péče, předškolní vzdělávání

Annotation

SLANAŘOVÁ, Ivana. *History of care for preschool children in the village Nové Město nad Metují since its foundation to the present*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2016. 138 pp. Diploma Dissertation.

The diploma thesis is mapping the beginning of pre-school upbringing and education in our town. It also depicts the development and changes in pre-school care for children throughout several centuries. It is also focused on the foundation, historical development and contemporary functioning of kinderkarten, situated in Rašínova 600, Nové Město nad Metují. It describes the changes related to the personnel, work of the kindergarten and its active participation in cultural events organized by the town. The objective of this thesis is the summary of the history and creation of comprehensive overview of this issue in Nové Město nad Metují, formerly Nové Město Hradiště nad Metují. The method used in the thesis is called a direct method based on obtaining the historical data from various sources, e.g. municipal chronicle, school chronicle, etc. Obtained data are available for all people who are interested in improvement their knowledge in history of care for children at pre-school age in this town since its foundation till present.

Key words: history, pre-school institution, pre-school upbringing, pre-school education

Obsah

1	Stručné dějiny obce Nové Město nad Metují	12
1.1	Poloha města	12
1.2	Založení města	12
1.3	Majitelé města v průběhu historie	13
1.4	Současnost města	14
1.5	Osobnosti Nového Města nad Metují.....	16
2	Péče o děti a začátky předškolního vzdělávání	18
2.1	Vznik a vývoj předškolních institucí.....	18
2.1.1	Počátky institucionální výchovy v Čechách	19
2.1.2	Počátky předškolního vzdělávání v Novém Městě nad Metují	19
3	Dětská útulna	20
3.1	Důvody zřízení	20
3.2	Organizace práce	20
4	Opatrovna, porodnice a sociální péče.....	24
5	Domov pro opuštěné děti	25
5.1	Důvody zřízení	25
6	První mateřská škola.....	27
6.1	Komparace mateřských škol	27
6.1.1	Náchodská mateřská škola.....	27
6.1.2	Novoměstská mateřská škola.....	29
7	Dětské jesle v obci.....	31
7.1	Důvody zřízení	31
7.2	Organizace práce	32
8	Mateřské školy v působnosti města.....	36
9	Mateřská škola Rašínova 600	37
9.1	Stručná charakteristika jednotlivých tříd	37
9.2	Identifikační údaje o mateřské škole.....	41
9.3	Obecná charakteristika mateřské školy	41
9.4	Stavební náklady	46
9.5	Stravování v mateřské škole.....	47
9.6	Příspěvek na provoz mateřské školy	47
9.7	Přijímání dětí.....	49

9.7.1	Kritéria přijetí dětí	51
10	Vliv politických a ekonomických událostí na chod mateřské školy.....	53
10.1	Srpen 1968	53
10.2	Odraz politiky ve školství	54
10.3	Vliv listopadových událostí 1989 na předškolní vzdělávání.....	57
10.3.1	Zařazení MŠ do sítě škol	59
11	Delegace a návštěvy v mateřské škole.....	60
11.1	Delegace do roku 1989.....	60
11.2	Delegace po roce 1989	63
12	Výchovně vzdělávací činnost	65
12.1	Práce v sekcích.....	65
12.2	Přípravná oddělení	67
12.3	Uvádění prozatímních osnov do praxe.....	68
12.4	Nová výchovně vzdělávací soustava.....	68
12.5	Program výchovné práce pro jesle a mateřské školy	69
12.6	Prozatímní program výchovné práce	70
12.7	Osobnostně orientovaný model.....	70
12.8	Změna koncepce předškolní výchovy	72
12.8.1	Integrované bloky	73
13	Opravy a obnovy.....	77
13.1	Modernizace	77
13.2	Budování přístavby školy.....	78
13.3	Zvelebování školní zahrady	79
13.4	Modernizace tříd z pohledu vnitřního vybavení	83
13.5	Rekonstrukce prostor mateřské školy	86
14	Zavádění nadstandartních aktivit.....	90
14.1	Speciální třídy	90
14.1.1	Třída s ozdravným programem.....	91
14.1.2	Speciální třída pro děti se zrakovým postižením	91
14.2	Zájmové kroužky dětí v mateřské škole.....	93
15	Kontroly, inspekce a hospitace.....	98
15.1	Zdravotní kontroly	98
15.2	Kontroly školní inspekce.....	99

15.3	Hospitace v MŠ	101
16	Spolupráce mateřské školy	103
16.1	Spolupráce mateřské školy s odborníky.....	103
16.2	Spolupráce mateřské školy s rodiči.....	105
16.3	Spolupráce mateřské školy s ostatními školami a organizacemi	108
17	Vzdělávání pedagogů.....	117
18	Prezentace mateřské školy na veřejnosti.....	119
18.1	Výročí a oslavy	119
18.2	Instalace výstav dětských prací	119
18.3	Mimoškolní aktivity organizované pedagogy školy	120
18.4	Vystoupení dětí na veřejnosti.....	120
18.5	Účast v soutěžích.....	122
19	Shrnutí.....	126
20	Závěr	129
21	Seznam použitých zkratk	131
22	Seznam použité literatury a pramenů	132
23	Seznam tabulek.....	136
24	Seznam příloh	137

ÚVOD

Motto:

„Je jen málo míst v naší zemi, kde by dílo rukou lidských, navazující na dílo přírody, vytvořilo výsledný obraz takové působivosti, jako tomu je v Novém Městě nad Metují“

Jakub Pavel (historik umění)

(Dvořáček, 2000, s. 7).

Předkládaná diplomová práce mapuje historii péče týkající se dětí předškolního věku i prvopočátky vývoje předškolního vzdělávání v Novém Městě nad Metují. Historie je společenská věda, která zkoumá proces lidských dějin a při této činnosti se snaží co nejdříve poukázat na to, jak dějiny probíhaly. Zjednodušeně je možné říci, že se snaží co nejvíce přiblížit skutečnostem, ke kterým došlo. A to je i moje snaha.

Cílem diplomové práce je poukázat na skutečnosti, které proběhly v rámci města Nového Města nad Metují a bezprostředně se týkají péče o děti předškolního věku. V práci je použita metoda přímá, která je založena na získávání historických dat z pramenů.

Předkládaná diplomová práce, zkoumající vývoj péče o děti předškolního věku v obci Nové Město nad Metují od jejího založení až po současnost, je zpracována na základě studia archivních pramenů dostupných ve Státním okresním archivu v Náchodě, dále pak prostřednictvím informací získaných z kronik Mateřské školy v Rašínově ulici 600, Nové Město nad Metují a pomocí údajů sesbíraných díky ochotným zaměstnancům Městského muzea tamtéž i studiem další odborné literatury týkající se problematiky předškolního vzdělávání. Další prameny k tématu předkládané práce nalezneme ve sbírce Novoměstských zpravodajů, ze kterých lze získat informace týkající se života ve sledované obci, včetně rozvoje školství v obci, tedy i předškolních novoměstských zařízení. Pro zpracování tohoto tématu bylo také využito publikací z regionálního oddělení Městské knihovny v Novém Městě nad Metují i informací získaných od pamětníků a bývalých zaměstnanců mateřské školy.

Drobným problémem bylo získat fakta z rané historie města, týkající se péče o děti před nástupem do školy nebo vztahující se k otázkám předškolní výchovy a vzdělávání těchto dětí. Většina autorů totiž věnuje svoji pozornost dějinám města či školství základnímu a dále pak spíše novodobé historii školství. Dat souvisejících s dějinami předškolní péče je velmi málo. Toto zjištění se však dá logicky vysvětlit, neboť nutnost

zakládat zařízení, která se zabývají péčí o malé děti, vyvstala až v průběhu 19. století v souvislosti s rozmachem průmyslu a s tím i s potřebou zajistit tuto službu zaměstnaným rodičům. A jelikož Nové Město nad Metují se s počtem obyvatel 9 623 v současné době řadí na rozhraní menších až středně velkých měst v rámci České republiky, můžeme usoudit, že vznik a rozvoj opatroven, útulků, dětských zahrádek či prvních mateřských škol zde nebude až tak velký. Přesto se však z historických pramenů dá existence těchto zařízení, někdy však pouze na přechodnou dobu, podchytit.

K výběru tématu mě vedly dva hlavní důvody. Prvním z nich je osobní sounáležitost s regionem Nového Města nad Metují, ve kterém žiji od narození, prožila jsem zde své dětství a snažím se poznávat hlouběji i jeho minulost. Druhým a podstatnějším důvodem výběru je fakt, že téma historie předškolní péče a vzdělávání dětí ve věku v rozmezí od tří, v letošním roce již od dvou do šesti let, nebylo na úrovni Nového Města nad Metují doposud podrobněji zmapováno.

V neposlední řadě bych se ráda zmínila o mém pradědečkovi, který byl v roce 1869 jmenován zatímním učitelem a po devíti letech se stal řídícím učitelem na škole v obci Krčín, jež v současné době spadá pod Nové Město nad Metují. Můj pradědeček ve své době založil školní kroniku a zaznamenával v ní nejen zajímavosti ze školního, ale i z běžného života obyvatel tehdejšího Krčina.

Ráda bych také alespoň trochu přispěla svými zjištěnými i historicky podloženými informacemi a zmapovala tak počátky vzdělávání v oblasti předškolní výchovy ve městě, ve kterém jsem se já sama narodila, prožila dětství, a kde vychovávám k úctě k rodnému místu i vlastní děti a kde i moji předkové zanechali určitou stopu.

Danou problematikou se ve vybraném regionu do této doby nikdo nezabýval a práce je tedy první studií na zvolené téma. Mojí snahou je zaplnit jedno z bílých míst historie Nového Města nad Metují.

V regionu města v současné době existuje pět mateřských škol. A protože se dá předpokládat, že samotný vývoj i vzdělávací nabídka všech mateřských škol ve městě bude obdobná a především pak také z důvodu určitého omezení v rámci rozsahu diplomové práce, se budu zabývat kromě jiného problematikou Mateřské školy Rašínova 600, Nové Město nad Metují, ve které já sama pracuji jako učitelka.

1 Stručné dějiny obce Nové Město nad Metují

Tato kapitola přibližuje historii města, kterého se diplomová práce bezprostředně týká, neboť snahou práce je podchytit podstatné informace zabývající se péčí a vzděláváním dětí před nástupem do školy právě v tomto městě. O Novém Městě nad Metují by se dalo napsat mnoho zajímavých a zcela jistě podrobnějších informací, to však není předmětem této práce.

1.1 Poloha města

Krásu přírody vyzdvihuje Juránek a Braný (1976) ve své publikaci, neboť dala Novému Městu nad Metují výjimečný ráz. Město je posazeno vysoko na skalním opukovém útesu, ze tří stran ho obtéká řeka Metuje. Město je jakoby opřené z jedné strany o Orlické hory, z druhé strany vidíme obrysy Krkonoš a labskou rovinu vedoucí k Hradci Králové. Městu se přezdívá Český Betlém, ale také město nad řekou či město růží.

Jak uvádí Hladík (2015) v textovém přepisu přednášky: *„Nové Město nad Metují leží v Královéhradeckém kraji na úpatí Orlických hor asi 300 metrů nad mořem. Město zaujímá nevšední krajinnou polohu, díky které se mu přezdívá Český Betlém. Leží v místech, kde rovina východočeského Polabí přechází do Podorlické pahorkatiny. Jedinečná a přirozeně chráněná poloha města byla osídlena už dávno v minulosti. Přímo v prostoru dnešního náměstí byl nalezen bronzový poklad z doby asi 800 let před Kristem, kdy okolí města obývali lidé mladší doby bronzové. Právě ti si vystavěli v místě dnešního historického centra hradiště, které v této oblasti patřilo ve své době mezi nejvýznamnější.“*

1.2 Založení města

„Základní kámen byl položen 10. srpna 1501 ve dvě hodiny odpoledne v místech, kde pak byla postavena věž Zázvorka. Kámen položil sám Jan Černčický a při té příležitosti dal svému budoucímu městu jméno Nové Město Hradiště nad Methují (Medhují)“ (Dvořáček, 2000, s. 43).

Název města nad Methují jsem se dočetla pouze v jediné publikaci, a to právě od autora Bohumila Dvořáčka, v ostatních zdrojích se uvádí Nové Město Hradiště nad Metují.

Jan Černčický z Kácova byl hejtmanem hradeckého kraje a patřil k významným osobnostem východních Čech. Místo pro založení tohoto menšího poddanského města, které patrně založil jako útočiště českých bratří, si vyhlédl na lovu roku 1481, kdy si uvědomil jeho obrannou hodnotu (Dvořáček, 2000).

1.3 Majitelé města v průběhu historie

V průběhu dějin se vystříдалo v roli majitele novoměstského panství mnoho pánů i rodů. Každý další majitel novoměstského panství, ať již to byli Pernštejnové, Štubenberkové, Trčkové z Lípy či Lesliové, přispěl něčím zajímavým k rozvoji města.

Jak je již zmíněno v předchozí kapitole, zakladatelem a tudíž i prvním vlastníkem města byl hejtman Jan Černčický, který zavedl do hospodářských poměrů při založení panství určitý řád a tím zajistil i určitou prosperitu budoucího města. Oproti jiným městům mělo tedy město Nové Město nad Metují dobré podmínky k rozkvětu.

Toto úsilí „založitele a vzdělatele města“, jak je Černčický nazýván, bylo ukončeno souladem nepříznivých okolností. Požár, který ve městě vznikl čtvrt století po jeho založení, znamenal velkou a bolestivou pohromu nejenom pro samotného majitele, ale samozřejmě i pro všechny obyvatele panství. Přesto se však očekávalo, že se Jan Černčický pokusí o jeho nové vybudování, neboť sám ještě následujícího roku koupil nemovitosti ve městě. Nakonec však prodal město i s panstvím Pernštejnům a to pravděpodobně právě proto, že utrpěl požárem značnou hospodářskou ztrátu a důvodem byla také změna tehdejší politické situace. Téhož roku, ve kterém město vyhořelo, nastoupili v Čechách Habsburkové a Jan Černčický z Kácova, zastánce jednoty bratrské, od nich tedy nemohl očekávat jakoukoliv přízeň (Juránek, Braný, 1976).

Podle Hladíka: „*Nové Město bylo skoro celé zničeno požárem 21. června 1526. Po požáru se rozhodl Jan Černčický celé novoměstské panství prodat. Kupce našel brzy ve Vojtěchovi z Pernštejna a na Pardubicích. Již roku 1548 celý majetek získal koupi štýrský protestant Wolf ze Stubenberka a na Kapfenberku. V držení rodu Stubenberků zůstalo město až do pobělohorské konfiskace v roce 1621. Konfiskované panství získal Albrecht z Valdštejna, který je již roku 1624 směnil za Kopidlno s Marií Magdalenou*

Trčkovou. Již v roce 1629 postoupila Trčková svá panství nejstaršímu synu, Adamu Erdmanovi, který byl spolu s Valdštejnem zavražděn roku 1634 v Chebu, a panství bylo opět konfiskováno. Roku 1638 se stalo majetkem skotského šlechtice Waltera z Leslie, který se podílel na chebské exekuci. Lesliovské období trvalo dlouhých 164 let. V roce 1911 koupili novoměstské panství textilní továrníci Josef a Cyril Bartoňové z Náchoda“ (Hladík, 2015, textový přepis přednášky).

1.4 Současnost města

Historické centrum města je vyhlášeno městskou památkovou rezervací. Mezi nejcennější historické památky patří novoměstský zámek, kdy z původního hradu vznikl renesanční a raně barokní přestavbou dnešní zámek, který těsně přiléhá k Husovu náměstí. Dalšími významnými památkami ve městě jsou například Mariánský sloup postavený roku 1696, sousoší Nejsvětější Trojice z roku 1767, či pomník Bedřicha Smetany, který vyšel v roce 1954 z dílny novoměstského rodáka a sochaře Josefa Marka. Historicky významné je také zachované opevnění v celém obvodu historického centra města, Husův sbor, zřícenina hradu Výrov s vyhlídkou na „český Betlém“, jak jsem již zmínila a jak se také městu Nové Město nad Metují, přezdívá (Juránek, Braný, 1976).

Okolí města

V širším okolí města se nacházejí další atraktivní lokality, jako je například vodní nádrž Rozkoš, Babiččino údolí a zámek Ratibořice, za zmínku pak stojí i systém pohraničních pevností Dobrošov.

Nejbližší města v okolí jsou Dobruška, Náchod, Opocno, Česká Skalice, Hronov a Jaroměř.

Výstavba města

V současné době je Nové Město nad Metují městem s průmyslovou tradicí. Vysoký rozvoj zde zaznamenalo strojírenství, polygrafie, textilní průmysl, potravinářství a částečně i chemický průmysl. Velkou tradicí se stala hodinářská výroba.

Co se týče občanské vybavenosti, tedy oblasti školství, zdravotnictví, sociálních služeb, oblasti kultury, sportu, maloobchodu a služeb, ta je ve městě zabezpečena na vysoké úrovni.

Ve městě funguje v současné době pět mateřských škol, včetně speciálních tříd pro zrakově oslabené děti a děti s vadami řeči.

V průběhu let bylo ve městě postaveno nové kino, hasičská zbrojnice, rehabilitační zařízení se saunou, přírodní koupaliště, krytá zimní hala, letní atletický stadion i řada dalších sportovních objektů, v neposlední řadě také nová základní škola na sídlišti Malecí, lékárna a mnoho jiných, důležitých zařízení občanské vybavenosti. Během posledních několika desetiletí vyrostla v Novém Městě nad Metují dvě poměrně velká panelová sídliště, ale i mnoho rodinných domů v zahradách, nezapomíná se ani na rozšiřování parků i prostor pro odpočinek.

Po roce 1989 byl postaven penzion pro seniory, dále pak přestavěna budova školy v Krčíně, vystavěna čistírna odpadních vod, bývalá budova okresu byla rekonstruována na sídlo radnice a na hlavní třídě vyrostly dvě moderní bankovní novostavby. Obnovy se dočkaly i domy v městské památkové rezervaci, bylo vydlážděno historické Husovo náměstí a rekonstrukcí proběhl i architektonicky cenný objekt pošty na městskou knihovnu (Juránek, Braný, 1976).

Kultura města

Nové Město je sídlem již tradičního festivalu českých komediálních filmů Novoměstský hrnec smíchu, kam se vždy sjíždí mnoho známých umělců a celebrit. Ve městě se točil televizní seriál F. L. Věk, přesto, že se filmově jednalo o město Dobruška, která leží nedaleko.

Město má ohromnou atmosféru, nabízí velké množství volnočasových aktivit, sportovišť, dětských hřišť, dlouhá desetiletí mu však chybí letní koupaliště. Z města není daleko do Orlických hor ani do Krkonoš, spousty procházkových turistických stezek lemují koryta řeky Metuje.

V Novém Městě dále působí i množství sportovních organizací, spolků a občanských sdružení. Své zastoupení zde mají i církve a hudební i pěvecké sbory. Co se týče mládeže, ta navštěvuje tři základní a dvě střední školy, je zde také pět mateřských škol včetně Mateřské a základní školy speciální, NONA.

Nové Město nad Metují zůstává vyhledávaným turistickým cílem a je zároveň i příjemným místem pro každodenní život.

Partnerská města

Po sametové revoluci v roce 1989 se nastolila i mezinárodní spolupráce s partnerskými městy, která neprobíhá pouze formou zdvořilostních návštěv, nýbrž je neobyčejně čilá. Konkrétně se týká měst Hilden v Německu, Duszniki Zdrój v Polsku, dále pak města Warrington ve Spojeném království a rumunského města Gerník.

1.5 Osobnosti Nového Města nad Metují

Jak se zmiňuje ředitel městského muzea, turisté a návštěvníci přicházející do Nového Města nad Metují se často ptají, z jakého důvodu je na prostranství před novoměstským zámkem umístěna socha Bedřicha Smetany, našeho hudebního velikána, který se narodil v pětašedesát kilometrů vzdálené Litomyšli.

Vysvětlení není vůbec složité, najdeme jej v jeho v publikaci: „*Mistrův otec sládek František Smetana se přistěhoval do Nového Města se svou rodinou počátkem roku 1818, kdy si pronajal dietrichsteinský panský pivovar. V našem městě ovdověl, záhy se tu však potřetí oženil a kromě toho, že mu zde jeho nová manželka Barbora povila dvě dcery, počátkem června roku 1823 opět otěhotněla. Dovolují si tvrdit, že František a Barbora Smetanovi dali život prvnímu synu v rodině, slavnému Bedřichovi právě v našem městě. Ten se však narodil Smetanovým bohužel až krátce po jejich odchodu z Nového Města, již v litomyšlském zámeckém pivovaru, na masopustní úterý 2. března 1824*“ (Hladík, 2015, textový přepis přednášky).

Další významnou osobností, která se zapsala do historie města, je samotný prezident Tomáš Garrigue Masaryk, který přenocoval na novoměstském zámku.

V záznamu Moravce (1940, s. 48) je uvedeno: „*Roku 1926 dne 12. července president republiky T. G. Masaryk byl návštěvou v Novém Městě.*“

Dále je vhodné se také zmínit o dalším významném člověku, novoměstském rodákovi, o akademickém malíři Josefu Markovi, jenž je mimo jiné i autorem sochy vytvořené v roce 1954, která představuje již výše zmíněného Bedřicha Smetanu – vzpomínajícího na šťastné návštěvy v Novém Městě nad Metují (Imlauf, Bohadlo, 2000).

Jistě by za zmínku stáli i další velikáni, kteří se zapsali do historie naší vlasti a zároveň byli nějak spojeni s Novým Městem nad Metují. Připomenu možná méně známého, avšak pro naše město neméně významného akademického malíře Josefa

Šichana, který zde prožil své dětství, a s jehož pozdějšími díly se setkáváme v Čechách i na Moravě (Moravec, 1940).

Dalším novoměstským rodákem, který zde prožil celý svůj život, byl celosvětově uznávaný vědec, cestovatel a první Čech, který stanul na Jižním pólu, Josef Sekyra.

2 Péče o děti a začátky předškolního vzdělávání

Podle Průchy (2006, s. 55) „preprimární vzdělávání představuje počáteční stupeň organizované výuky, je určeno především k tomu, aby děti raného věku uvádělo do prostředí školního typu. Aby mohl být program považován za preprimární vzdělávání, musí probíhat ve škole nebo v jiném zařízení mimo rodinu. Programy preprimárního vzdělávání jsou určeny dětem, kterým jsou alespoň tři roky. Horní hranice závisí na typickém věku pro vstup do primárního vzdělávání.“

2.1 Vznik a vývoj předškolních institucí

Předškolní vzdělávací instituce jsou ta zařízení, která doplňují rodinnou výchovu. V pedagogickém slovníku je uvedeno: „*Předškolní výchova je výchova zabezpečující uspokojování rozumových a sociálních schopností a dovedností dítěte, která probíhá ve spolupráci rodiny a předškolního zařízení*“ (Průcha, Walterová, Mareš, 1995, s. 175).

V Pedagogické encyklopedii můžeme také dohledat informaci týkající se vzniku institucí ve 2. polovině 19. století, kdy vznikala i předškolní zařízení.

Jak uvádí Průcha (2009, s. 41) ve své publikaci: „*Ještě před vydáním školského zákona v r. 1869, který zakládání podpořil, vznikla v Praze u sv. Jakuba první česká mateřská škola, a to jako třetí typ předškolních institucí té doby, vedle opatroven a dětských zahrádek.*“

Tato kapitola se bude zabývat otázkami předškolního vzdělávání v obci. Zaměřuje se na stručné vymezení institucí, které se předškolním vzděláváním zabývají.

Veřejné vzdělávací instituce pro malé děti vznikaly v průběhu 19. století nejprve v Anglii z iniciativy R. Owena a později také v Německu díky F. Fröbela tzv. „dětské zahrádce“. Ve Francii vznikaly zpočátku jesle, které se změnilly na opatrovny, a později byl pro taková veřejná předškolní zařízení uzákoněn název mateřská škola. Do USA přišla myšlenka zakládání veřejných předškolních zařízení až ve 2. polovině 19. století a to díky německým emigrantům, kteří zde zakládají první mateřskou školu vycházející z Fröbelovy filozofie (Průcha, 2009).

2.1.1 Počátky institucionální výchovy v Čechách

Co se týče počátků institucionální výchovy u nás, již v Rakousku – Uhersku, kam patřily i české země, fungovalo několik typů zařízení pro malé děti a to nalezinice určené pro děti nemanželské a odložené a sirotčince pro děti, které neměly rodiče.

Hromadnou veřejnou institucionální výchovu v polovině 19. století, odkdy se datuje vývoj předškolních institucí, představovaly u nás:

- opatrovny,
- jesle,
- dětské zahrádky,
- mateřské školy.

Hlavním zájmem těchto zařízení byla péče o malé děti. V českém regionu však převážila také určitá snaha – využít je i k výchovnému působení a tím posílit vztah k vlastnímu národu a dát předškolním dětem základy trivie v mateřském jazyce (Průcha, 2009).

Jak uvádí Průcha: „*Pokud jde o základní cíl preprimárního vzdělávání, ve všech rozvinutých zemích je v podstatě shodný – připravit dítě pro život ve společnosti, vybavit je určitými poznatky a dovednostmi pro vlastní rozvoj a další vzdělávání*“ (Průcha, 2006, s. 60).

2.1.2 Počátky předškolního vzdělávání v Novém Městě nad Metují

Smyslem zkoumání v archivech bylo dohledat záznam o vzniku takových zařízení, která se věnují právě péči o malé děti v daném městě. Cílem bylo tedy zjistit informace týkající se existence opatrovny, dětské zahrádky, jeslí či mateřské školy v Novém Městě nad Metují.

3 Dětská útulna

Získané informace ze Státního okresního archivu SOkA Náchod z roku 1914 se týkaly zřízení Dětské útulny v regionu Nového Města nad Metují.

3.1 Důvody zřízení

Prvotní zmínku o důležitosti zřízení útulny pro děti mladších šesti let se dočteme v dopise předsedy městské rady Dr. Porkerta adresovaném c. k. okresnímu školnímu radovi v Novém Městě nad Metují ze dne 5. 8. 1914. Uvádí se zde důležitost postarat se o děti mužů, kteří byli nuceni odejít z domova a nabádá ke zvážení zřízení, v tehdejší složité a pohnuté válečné době, jednoduché útulny jako opatrovny pro dívky těchto mužů, aby tím jejich matky jako pracovní síly, tzv. „odprázdněny“ byly.

Další doklad o založení útulny je doložen ve vyhlášce č. 2596 ze dne 11. 8. 1914, kterou vydal Městský úřad v Novém Městě nad Metují. Vyhláška je podepsaná starostou Františkem Mervartem. Dále se zde poukazuje na fakt, že útulna pro malé děti měla být zřízena po celý čas války.

Jak je ve vyhlášce (AM Nové Město nad Metují) doslovně uvedeno: „*Místní sociální odbor, byv k tomu městskou radou zplnomocněn, usnesl se zřídit v budově školní útulnu pro malé dívky, kamž přijímány budou výhradně dívky těch otců, kteří povoláni byli k činné vojenské službě.*“

Útulna pro malé děti byla zřízena v prostorách Základní školy v Komenského ulici, která byla postavena na sklonku 19. století a konkrétně na sv. Annu 26. 7. 1891 byl slavnostně položen základní kámen ke stavbě nové školní budovy, která měla nahradit kapacitou nedostačující dřevěnou předchůdkyni z novoměstského rynku (Dvořáček, 2000).

3.2 Organizace práce

Do Dětské útulny byly přijímány děti obojího pohlaví od věku, ve kterém jim již není zapotřebí nutné mateřské péče, až do 6 -ti let věku. Ve vyhlášce je dále uvedena informace týkající se nutnosti včasného přihlášení dětí matkami v kanceláři městské radnice.

Jsou zde také zmíněny podmínky přivádění dětí svými matkami do útulny a to konkrétně ne dříve než před 7 hodinou ranní před odchodem do práce. Matky měly možnost odevzdávat své malé děti ustanovené opatrovnici do školní budovy a zároveň také povinnost po ukončené práci, nejdéle však o půl sedmé večerní, si děti ze školní budovy opět vyzvedávat.

Všechny děti byly po celý den svěřeny pod ochranu jednak ochotným slečnám učitelkám, jednak zvláště k tomu stanovené pečlivé opatrovnici. Místní dozor a vedení pak bylo svěřeno místní sociální komisi a „říditelství“ škol (Státní okresní archiv SOkA Náchod).

Protokol o pracovních povinnostech

Protokol o požadavcích na „profesi“ opatrovnice byl sepsán s paní Pavlinou Rejnkardtovou, vdovou v Novém Městě n. M., č. p. 8/A, dne 14. 8. 1914. Zde je uvedeno, že níže podepsaná prohlašuje a zavazuje se býti opatrovnici v nově zřízené „Útulně dítek“ v Novém Městě nad Metují za měsíční plat 20 K (dvacet korun) a za přiměřenou stravu, aby mohla míti dozor nad svěřenými dětmi nepřetržitě od ½ 7 hodiny ranní do ½ 7 večerní. Táž prohlašuje, že dnem 17. t.m. svoji službu opatrovnice nastoupí a zavazuje se, že bude pečlivě plnit svěřené úkoly a, že se podrobí všem daným instrukcím od správy „Útulny“, jí vydaným.

Dále je v protokolu uvedeno, že: *„Pokud by se chtěla opatrovnice své dobrovolně přijaté povinnosti zhostiti, dá správě „Útulny“ předem 8smi-denní výpověď. Správa „Útulny“ je pak povinna opatrovnici kdykoliv a bez jakékoliv odměny propustit.“*

Podepsaná Pavlina Rejnkardtová si v protokolu vymezuje požadavek, aby ji byl plat vždy za ½ měsíce pozadu vyplacen. Protokol je podepsaný samozřejmě zájemkyní o post opatrovnice a zároveň také zástupcem Městského úřadu v obci, tajemníkem, jehož podpis v dokladu není čitelný (Státní okresní archiv SOkA Náchod).

Program

Co se týče programu, který byl v dětské útulně dětem nabízen i poskytován, jednalo se o vhodné zaměstnání pro děti tohoto věku, zejména pak hry, procházky a podobně. Podrobnější popis nabídky činností pro děti nebyl ve vyhlášce ani v jiných dohledaných dokumentech uveden. Dále je dětem poskytována náležitá obživa, takže matky byly, po celý den, zbaveny starostí o svoje děti.

Financování

Náklady spojené s vedením a organizací útulny byly zpočátku hrazeny z peněz spolku pro podporování chudé školní mládeže v Novém Městě nad Metují. Tato organizace poskytla finanční zálohu (přesná částka není uvedena) městske obci, která byla použita na zahájení provozu Útulny pro malé děti. Jelikož však spolek nezískal žádné správné závazné záruky, zda vůbec a kdy ctěná městská obec peníze zálohou poskytnuté spolku uhraditi hodlá, nemůže spolek nadále finančně provoz Útulny podporovat, neboť jeho činnost statutárně na školní mládež omezena jest. Spolek má za účel podporovati chudou mládež školní v Novém Městě nad Metují, zejména pak poskytovatí teplé pokrmy po čas zimy a případně také podělovat tyto děti zimními obleky a obuví. A po uvážení, že nastanou zřejmě v příští zimě časy ještě mnohem horší než doby nynější, se musí této „pomoci“ zhostiti.

Kapacita

V dokumentech dohledaných v okresním archivu Náchod je sestaven i seznam otců, jejichž děti byly umístěny do Dětské útulny v Novém Městě nad Metují. Jedná se celkem o 55 jmen otců těchto dětí. Dále je zde uvedeno zaměstnání otců, jejich rok narození, okresní hejtmánství a země narození otců. Jména samotných dětí ani jakýkoliv jiný záznam o nich samotných (věk, místo narození, počet sourozenců apod.) zde uvedeny nejsou.

Ukončení činnosti

Vlastní činnost Dětské útulny pro děti mladší 6 -ti let však trvala jen velmi krátce. Dne 28. 8. 1914 byla stanovena vyhláška vydaná na základě usnesení městské rady z předchozího dne (27. t. m.), ve které se sděluje, že Útulna pro malé děti, zřízena v budově zdejších škol, se na neurčito odkládá. O opětovném otevření útulny budou rodiče dítek vyhláškou později uvědoměni. Níže podepsán starosta František Mervart. (Státní okresní archiv SOkA Náchod).

Velmi mě zaujala myšlenka lidí v tehdejší, tak náročné a složité době, pomáhat všem, kteří se dostali do tíživé životní situace. V tomto případě se jedná o podporu a pomoc matkám dětí, jejichž otcové museli nastoupit vojenskou službu. Přestože existence „Útulny pro malé děti“ netrvala dlouho, i tak je mi tento krok ze strany představitelů města velmi sympatický. Co se týče organizace samotné,

překvapila mě délka pracovní doby tehdejší opatrovnice a zároveň i počet dětí, který sice nikde v dostupných spisech uveden nebyl, dá se ale předpokládat vysoké číslo podle evidovaných otců těchto dětí.

4 Opatrovna, porodnice a sociální péče

Další krátká zmínka z let 1921 – 1922 se vztahuje k zařízení, kdy byl v Novém Městě nad Metují postaven Dům sociální péče s útlukem pro rodičky, porodnicí a opatrovnou pro děti. Jednalo se o útulek a porodnici, o jejichž založení se zasloužila obec Nové Město nad Metují.

Jak uvádí Moravec (1940, s. 157) ve své publikaci: „*V roce 1921 – 1922 byl postaven Dům sociální péče s útlukem pro rodičky, porodnicí a opatrovnou pro děti. Zařízení útulku a porodnice opatřila a darovala paní M. Bartoňová-Dobenínová.*“

Bližší informace, které by konkretizovaly a upřesňovaly jakákoliv podrobnější data týkající se například kapacity nebo financování této opatrovnny, nebyly dohledány.

5 Domov pro opuštěné děti

Ve stejném období, v roce 1920, byl ve městě, na popud kazatele Františka Urbánka, zřízen Domov pro opuštěné děti.

Kazatel František Urbánek se snažil záhy po vzniku samostatného sboru Církve bratrské o vytvoření útulku pro opuštěné děti. Vznik podobného útulku, který působil od roku 1901 ve Staré Turé, se stal příkladem pro zakládání útulků dalších. Bratr kazatel František Urbánek však usiloval spolu se svou švagrovou Boženou Jehličkovou o získání vlastního objektu a tak v roce 1920 mohl být otevřen mimo jiné i v Novém Městě nad Metují domov, v němž začala práce s opuštěnými dětmi. Činnost těchto nových domovů však byla již v letech 1920 - 1922 postupně ukončena a přenesena do chvalského sirotčince. V letech 1935 - 1936 opět krátkodobě působil tento Domov, čili opatrovna pro nemocné a opuštěné děti.

Více než 45letá péče o opuštěné děti patřila k nejrozsáhlejším sociálním aktivitám v dosavadní historii Církve bratrské. Navíc jako jediná měla po plných 21 roků svůj vlastní časopis „Pozdrav ze Chval“ (1916 - 1924 a 1931 - 1942). Jako o většině sociálně-diaconických aktivit, tak i o sirotčincích, byly pravidelně otiskovány informace v církevních časopisech. Zároveň byly zveřejňovány podrobné seznamy všech dárců. I ty jsou výmluvné: od doslova jednokorunových „šartů vdovy“ až po částky několikanásobné. Mezi jmény dárců je možné objevit i choť prvního prezidenta ČSR paní Charlottu a její dvě dcery Alici a Olgu.

Pečovat o tyto děti, kdy byla ohrožena jejich výchova i výživa, to bylo cílem zakládání domovů pro opuštěné děti (Štěpán, 2016).

5.1 Důvody zřízení

Domov pro opuštěné děti byl otevřen na podnět Církve bratrské, která byla aktivní v oblasti diaconicko-sociální. Církev bratrská není součástí žádné velké nadnárodní církve. Jde o církev, která vznikla v Čechách z několika probuzeneckých hnutí. Počátky církve bratrské spadají do let 1860 až 1880 a v oblasti východočeských měst vznikalo toto duchovní probuzení nejprve mezi tkalci a rolníky. Od roku 1880 působila pod názvem Svobodná církev reformovaná, v roce 1919 přijala název Jednota českobratrská, který byl v roce 1966 pozměněn na stávající název Církev bratrská. Své sbory má na mnoha místech po celé republice. Nejbližší sbory

v našem regionu jsou v Bystrém, Novém Městě nad Metují, Náchodě, České Skalici, Úpici, Trutnově, Hradci Králové, Pardubicích, České Třebové a v Litomyšli.

Mnohé z toho, co dnešní světová civilizace pokládá za samozřejmé v péči o lidi (nemocné, staré, postižené, o osiřelé děti atd.), má svůj původ a své počátky právě v křesťanské diakonii. Ta si postupně všímala všech oblastí lidské bídy, nouze a potřeb. Objevovала nové cesty samaritánské pomoci a posilovala nové vztahy zdravých lidí k lidem nemocným a trpícím. Šlo nejen o umocnění a posvěcení dosavadních snah, ale nejednou přímo o revoluční obrat v myšlení a nazírání (Štěpán, 2016).

6 První mateřská škola

V Novoměstském dubnovém zpravodaji (1980, s. 1), kde vyšel článek k 40. výročí založení první mateřské školy ve městě, se můžeme dočíst: „Vyučování v první mateřské škole v Novém Městě nad Metují začalo 1. dubna 1940 a počáteční obtíže byly nemalé. Kromě pěti stolečků a dvaceti židliček, vypůjčených z opatrovny, byla učebna prázdná. Postupně se ale zařizovala – pomohli rodiče, kteří svými peněžitými dary přispěli na vybavení třídy. Darovali i starší hračky. Tak ze skromných prostředků škola začínala. V roce 1945 nastal postupně obrat k lepšímu. Mateřská škola je přemístěna do postranní budovy, má samostatný vchod, zlepšuje se vybavení. Ale přibývá i dětí. Proto je 1. června 1949 zřízeno druhé oddělení s celodenním provozem. Místnosti jsou malé a také chladné. Nábytek opět vypůjčený, inventář téměř žádný. Teprve v září 1950 jsou uvolněny místnosti v prvním poschodí a po provedených úpravách je přestěhováno další oddělení.“

6.1 Komparace mateřských škol

Další konkrétnější informace vztahující se k mateřské škole nebyly dohledány. Ve Státním Okresním archivu v Náchodě (SOkA Náchod) jsou k dispozici údaje týkající se mateřské školy, která byla zřízena v nedalekém městě Náchodě ve stejném roce, a proto se dá předpokládat, že nabídka i organizace výchovné práce probíhala v obou mateřských školách podobným způsobem. Pro představu uvádím ve své práci ukázkou organizace práce v tehdejší mateřské škole.

6.1.1 Náchodská mateřská škola

V záznamech ze Státního okresního archivu v Náchodě se dozvídáme že, „první a zároveň nejstarší mateřskou školou v Náchodě je mateřská škola dnes známá jako MŠ Vančurova. Základní stavební kámen byl položen roku 1939 továrníkem, panem Bartoňem. Otevřena byla v září roku 1940. V průběhu doby byly součástí mateřské školy i jesle.“

Organizace práce

Školní rok byl zahájen dne 12. září 1940 a do mateřské školy nastoupilo celkem 62 dětí, z toho 31 chlapců a 31 děvčátek. Dále je v archivních záznamech uvedeno, že v průběhu školního roku přistoupilo dalších 5 chlapců a 6 dívek, ale zároveň postupně přerušilo docházku, z důvodu epidemie spály 42 dětí, konkrétně 19 chlapců a 23 dívek. Školní rok skončil dne 28. června 1941 s počtem zapsaných dětí 31. Řídícím učitelem byl Josef Nedvěd a učitelkou Marie Mikotová (Státní okresní archiv SOkA Náchod).

Přehled denní výchovné práce

Ve Státním archivu je k dispozici k nahlédnutí přehled docházky i výkaz, ze kterého je možné udělat si představu o výchovné práci v mateřské škole.

Ranní činnosti

- probíhal volný program

Dopolední činnosti

- činnosti v oboru:
 - výchova smyslů
 - mravní a společenská výchova
 - prvouka
 - tělesná výchova a zdravotnictví
- činnosti v projevu:
 - slovní
 - výtvarné

Po obědě probíhal polední spánek.

Odpolední činnosti nejsou ve výkazu vůbec uvedeny. Výkaz však obsahuje poměrně detailní informace týkající se docházky dětí, která je rozepsána na přítomnost dětí při ranních činnostech i dopoledních činnostech, dále pak při obědě, po obědě a dokonce i po 16 hodině odpolední. V docházce byl také přesně uveden počet chlapců i dívek. Jako velmi zajímavé mi přišlo uvedení kolonky týkající se počasí.

Ukázka výchovné práce

Ve spisech je uvedena konkrétní ukázka zápisu z docházky a přehledu výchovné práce ze dne 16. září 1940.

- V době **ranních činností** v rámci volného programu probíhala tělesná výchova.
- **Dopolední činnosti v oboru** byly zaměřeny na:
 - výchovu smyslů (*děti se učily rozeznávat svoji značku u stolu, na židličky i na věšáčku*),
 - mravní a společenskou výchovu (*kontrolování osobní čistoty, konkrétně čistoty rukou a nehtů dětí*),
 - prvouku (*„Kašpárkovy hádanky“*),
 - tělesnou výchovu a zdravotnictví (*her v kruhu – řadění a pochod dětí, mytí rukou i ukládání svačinky*).

Není zde přesně uvedeno, zda si pod pojmem „ukládání svačinky“ máme představit donášení svačinek z vlastních zdrojů či určitou formu školního stravování.

- **Činnosti v projevu** proběhly jako:
 - činnosti slovní (*uspávání panenky „Spi panenka, spi...“*),
 - výtvarný projev (*„Komu se podaří nejhezčí kroužek na tabuli nakreslit“*).

Z tohoto zápisu je evidentní, že výchovná práce probíhala přesně podle doporučené struktury, chceme-li, podle výchovné koncepce.

(Státní okresní archiv SOkA Náchod).

6.1.2 Novoměstská mateřská škola

Můžeme předpokládat, že organizace práce v obou mateřských školách, která spočívá v nabídce ranních, dopoledních i odpoledních činností a v dodržování časového harmonogramu, podle kterého se aktivity pravidelně střídaly, byla pravděpodobně velmi podobná.

Záznam o výchovné práci, která byla prováděna v novoměstské mateřské škole, sice není k dispozici, ale díky uchovaným archivním spisům z náhodské mateřské školy, si můžeme udělat celkem přesnou představu o tom, jak kdysi výchovná práce v mateřských školách probíhala.

Následující informace čerpané ze Zpravodaje, poukazují na následující rozvoj mateřské školy v Novém Městě nad Metují.

Jak je dále uvedeno v Novoměstském zpravodaji (1980, s. 1) z dubna „v roce 1980 je na škole umístěno 94 dětí ve třech odděleních. Mateřská škola plní velmi důležitou funkci výchovně vzdělávací. Je místem, kde se formuje základ dětské osobnosti. K této důležité práci je třeba vytvářet stále lepší podmínky. I dnes je k tomu třeba pomocné ruky. Nejsou to však již dary rodičů, ale plánované akce městského národního, ONV a pomoc patronátního závodu.

Městský národní výbor nechal v roce 1979 vybudovat samostatnou kuchyni pro mateřskou školu, včetně vybavení. Další prostory jsou adaptovány tak, aby odpovídaly hygienickým požadavkům i počtům dětí ve třídách. Vše má být dokončeno do konce roku 1980. ONV, odbor školství, přispěl vysokou finanční částkou na zlepšení estetiky a modernizaci učebních pomůcek. Patronátní závod n. p. Elton z Nového Města nad Metují přispívá každoročně finančně na doplňování fondu hraček. Na oplátku pak děti jdou pozdravit ženy, pracující v závodě krátkým programem k MDŽ. Kulatá výročí jsou vždy důvodem k malému zastavení a ohlédnutí zpátky. Ale nemusíte se dívat jen zpátky. 1. dubna 1980 se v mateřské škole 1. otevírají dveře všem těm, kteří chtějí vidět, jak to chodí v této mateřské škole dnes.“

V současné době tato mateřská škola, která byla zřízena jako první ve městě, již v této budově nefunguje. V roce 2002 došlo ke sloučení dvou mateřských škol a děti navštěvující tuto školu přešly v září stejného roku do Mateřské školy, Rašínova 600, Nové Město nad Metují.

7 Dětské jesle v obci

Na území Nového Města nad Metují byly postupně založeny troje dětské jesle. Jednalo se o územní jesle v ulici Kadaňkova, dále jesle závodní, které byly zřízeny na podnět vedení n. p. Stavostroje a určeny pro děti zaměstnanců tohoto podniku a jesle v Krčíně. Informace zjištěné v Novoměstském zpravodaji nám poskytují data ohledně provozní doby jeslí ve městě:

- jesle Kadaňkova ul. 6,45 – 16,30 hodin,
- jesle Krčín 6,30 - 16 hodin,
- jesle n. p. Stavostroj 6,30 – 16,30 hodin.

(Novoměstský zpravodaj, 1985).

Všechna zařízení jeslí v Novém Městě vznikala průběžně, v programu z volebního období z let 1964 až 1871 je uvedeno že: „*v tomto období se podařilo uskutečnit vystavění a uvedení do provozu nových závodních jeslí pro 55 dětí*“ (Volební program, s. 12).

Následující podkapitoly jsou zaměřeny na územní jesle, jejichž zřizovatelem byl Městský úřad v Novém Městě nad Metují, a které jsou, co se týče doby zahájení provozu, nejstarším zařízením tohoto typu ve městě, neboť činnost v nich byla zahájena již v roce 1953.

Je zde například přiblížena problematika organizace práce, pro představu je zde také uveden časový harmonogram aktivit i důvody ukončení činnosti zařízení.

7.1 Důvody zřízení

Logicky se dá usuzovat, že jesle v Novém Městě nad Metují byly zakládány z potřeby zajištění péče o malé děti, jejichž matky z nějakého důvodu musely nastoupit do zaměstnání.

Z výpovědi bývalé vedoucí pracovnice – vrchní sestry – byly zjištěny údaje, které objasňují, mimo jiné, i způsob přijímání dětí do zařízení.

Pro umístění dítěte do zařízení bylo nutné podat na městském úřadě žádost prostřednictvím rodičů (zájemců) dítěte.

Jak bylo dále bývalou vrchní sestrou, pracující v jeslích po celou dobu jejich fungování, uvedeno, na Městském úřadě byl evidován pořadník zájemců o umístění dítěte do zařízení a výběr dětí probíhal na základě nutnosti a společenské potřeby pomoci v této otázce matkám dětí. Upřednostňovány byly například děti matek, které byly profesí lékařky, dále pak zdravotní personál či učitelky před dětmi matek pracujících v ostatních službách. Odbornic pracujících v těchto sférách, bylo totiž v tehdejší době nedostatek.

Z tohoto důvodu, jak již bylo zmíněno výše, byly v následujících letech vystavěny ještě závodní jesle, které zajišťovaly dostatek míst pro ostatní děti, a to děti zaměstnankyň n. p. Stavostroj. Dále byly v roce 1968, z důvodu kapacitních, otevřeny ve městě dvoje takzvané mikrojesle. Tato zařízení byla podporována také Městským úřadem a nabízela celkem asi 18 dalších míst pro děti do tří let věku. Program v mikrojeslích byl proti ostatním jeselním zařízením uvolněnější. Jedenkrát za měsíc vrchní sestra pracující v územních jeslích docházela do těchto nových zařízení a prováděla zde poradenskou i kontrolní činnost.

7.2 Organizace práce

V územních jeslích existovala celkem 3 oddělení:

- 1. oddělení pro kojence – zařazovány děti ve věku 6 měsíců až 1 rok,
- 2. oddělení – určeno pro děti ve věku 1 až 2 let,
- 3. oddělení – umísťovány děti ve věku 2 až 3 let.

V každém oddělení pracovaly 2 zdravotní sestry, splňující odbornou kvalifikaci a 1 pěstounka, vždy od 6, 45 do 16, 30 hodin. V rámci zajištění kvality péče i bezpečnosti dětí byly po celou dobu provozu oddělení na pracovišti najednou všechny 3 zaměstnankyně. Pracovní doba byla tedy, dle mého názoru velmi náročná, především, co se délky týká.

Zajímavé, a v současné době možná již i nepochopitelné bylo, že se v době zahájení provozu jeslí pracovalo pravidelně vždy také v sobotu a to na zkrácenou dobu do 16.00 hodin.

Zaujala mě také poznámka bývalé vrchní sestry, že byla v průběhu existence jeslí v jejich prostorách vybudována místnost, která navazovala na kojenecké oddělení a která sloužila pro kojení nejmenších dětí. Tato místnost poskytovala maminkám

i jejich dětem dostatek soukromí a klidu a matky byly z tohoto důvodu na 2 hodiny denně uvolňovány ze zaměstnání.

V rámci modernizace jeslí byla také svépomocí vybudována lehárna, což nabízelo odpočinek dětí ve světlých a vzdušných prostorách. Rodiče si také v rámci brigádnických hodin vystavěli při vchodu do budovy kočárkárnu, což umožňovalo pohodlné ukládání dětských kočárků před nepřízní počasí.

Jak dále vypověděla bývalá vedoucí pracovnice jeslí, sestry se musely v rámci udržování si odborných znalostí neustále průběžně vzdělávat, jednou z povinností bylo například absolvování „Speciálního kurzu psychologie pro děti ve věku 0,5 až 3 roky“.

Personální podmínky

Co se týče zajištění odborného dohledu i fungování celého zařízení, to mělo na starosti celkem 18 zaměstnanců:

- **9 zdravotních sester + 1 vedoucí (vrchní sestra),**
- **3 pěstounky (diplomované sestry),**
- **2 kuchařky,**
- **3 uklízečky,**
- **1 pomocná síla na praní prádla.**

Kvalifikované zdravotní sestry byly financovány Ministerstvem zdravotnictví, náklady týkající se ostatních zaměstnanců a provozu zařízení, byly hrazeny ze zdrojů Městského úřadu.

Rodiče platili poplatek, což byla částka skládající se z položky za pobyt dětí v zařízení a za stravné. Poplatek byl hrazen měsíčně, denní taxa byla stanovena na výši 8 Kčs.

Zdravotní prohlídky a kontroly

Prostřednictvím výpovědi vedoucí pracovnice byly přiblíženy další skutečnosti týkající se každodenních zdravotních prohlídek dětí i pravidelných lékařských kontrol, jejímž smyslem bylo zamezit rozšíření infekčních chorob mezi dětmi.

Přijaté dítě do kolektivu jeslí muselo, z pohledu zdravotního stavu, absolvovat:

- **vstupní zdravotní prohlídku,**
- **každodenní ranní filtr** (prohlídka očí, krku dítěte, poslech průdušek, plic dítěte, prohlídka pokožky – vyloučení vyrážky, měření teploty),
- **pravidelné lékařské prohlídky** (probíhaly 2x týdně dětským lékařem).

V zařízení také probíhaly pravidelné hygienické kontroly, které byly prováděny každého čtvrt roku. Při těchto kontrolách byla zjišťována kvalita jídla, které bylo přímo v jeslích ve vlastní jídelně pro děti připravované, formou odebíraných vzorků jídel. Dále byly tyto kontroly pracovníky hygienických stanic zaměřeny na čistotu prostor, ve kterých byly suroviny i potraviny zpracovávány.

Časový harmonogram činností

Také v jeslích probíhaly činnosti podle určitého programu, který byl závazný a zajišťoval rovnoměrný vývoj dětí ve všech složkách výchovy. Konkrétně se týkal pohybového a hudebního rozvoje dětí a dále také rozvoje rozumových schopností. Nezapomínalo se samozřejmě také na rozvíjení i posilování schopností a dovedností v oblasti sebeobsluhy, zejména pak u věkově starších dětí, tedy u dětí docházejících do 3. oddělení.

Výchovná a vzdělávací činnost probíhala podle „Prozatímního programu pro jesle a MŠ“, který vstoupil v platnost, jak je v jedné z následujících kapitol uvedeno, v roce 1978.

Organizace dne:

- 6. 30 – 8. 00 hodin (*příchod dětí do zařízení, ranní filtr, volná hra dětí*),
- 8. 00 – 9. 00 hodin (*osobní hygiena, rozcvička, pohybové hry*),
- 9. 00 – 9. 30 hodin (*svačinka, 1. zaměstnání – hudební činnosti, rozvoj rozumových schopností – učení barev, výtvarné aktivity*),
- 9. 30 – 10. 00 hodin (*příprava na vycházku*),
- 10. 00 – 11. 00 hodin (*vycházka, pobyt venku*),
- 11. 00 – 11. 30 hodin (*příprava na oběd*),
- 11. 30 – 12. 30 hodin (*oběd, příprava na odpočinek*),
- 12. 30 – 14. 30 hodin (*odpočinek, osobní hygiena*),
- 14. 30 – 15.00 hodin (*2. zaměstnání*),
- 15. 00 – 16. 30 hodin (*volná hra dětí, vyzvedávání dětí rodiči*).

Jak je z přehledu organizace režimu dne zřejmé, nabídka činností pro děti byla pestrá, orientovala se na rozvíjení dítěte formou organizovaných činností, ale také, a to je dle mého názoru velmi důležité, nezapomínala ani na dostatečný časový prostor

pro volnou hru malých dětí. I přesto, že si takto malé děti, jak víme, hrají převážně „vedle sebe“, bylo jim umožněno učit se také nápodobou v kontaktu s vrstevníky.

Jak také bývalá vedoucí pracovnice tohoto zařízení uvedla, pro děti byly organizovány i další alternativy zábavy a poučení. Pravidelně děti například vyjížděly se svými „tetami“ na polodenní výlety do nedalekého okolí či navštěvovaly dětská divadelní a loutková představení.

Přestože bychom mohli zajisté polemizovat o kladech i záporech výchovy takto malých dětí i mimo rodinu, byla jsem potěšena osobním západem i nadšením bývalé vedoucí pracovnice jeslí, když hovořila o vzpomínkách týkajících se právě dlouholetého působení v územních novoměstských jeslích.

Ukončení činnosti zařízení

Územní jesle byly v roce 1996 zrušeny z důvodu změny sociální politiky, což mělo za následek využívání výhodnějších podmínek spojených s čerpáním rodičovské dovolené matkami dětí mladších tří let. Děti, které územní jesle v této době navštěvovaly, přešly začátkem školního roku 1997 – 1998 do mateřských škol, a z tohoto důvodu byly v této době přijímány do všech mateřských škol v Novém Městě nad Metují i děti mladší tří let (z výpovědi bývalé zaměstnankyně).

8 Mateřské školy v působnosti města

Do působnosti města patří hned několik mateřských škol. Jedná se o mateřské školy fungující přímo v Novém Městě nad Metují a jsou to - Mateřská škola Rašínova 600, Mateřská škola Na Františku, s odloučeným pracovištěm Mateřské školy Pod Výrovem, dále pak Základní a Mateřská škola Krčín, jejíž součástí je i Mateřská škola Vrchoviny. Dále do působnosti Nového Města nad Metují patří také Základní a Mateřská škola Bohuslavice, Základní a Mateřská škola Černčice, Základní a Mateřská škola Nahořany, Základní a Mateřská škola Provodov-Šonov a v neposlední řadě i Mateřská škola Slavoňov.

Jelikož není možné se z důvodu obsáhlosti informací zabývat v této práci historií a současností všech těchto zařízení, tedy všech mateřských škol, které spadají pod působnost Nového Města nad Metují, diplomová práce se zaměřuje na přiblížení rozvoje Mateřské školy v Rašínově ulici 600. Tato mateřská škola je co se počtu tříd i kapacity dětí týká, největší, navíc já sama v této mateřské škole již čtrnáct let pracuji a mohu tedy poskytnout informace podložené vlastními zkušenostmi.

9 Mateřská škola Rašínova 600

Cílem v mateřské škole je rozvíjet osobnost samostatného, zdravě sebevědomého dítěte cestou přirozené výchovy a položit u dětí základy celoživotního vzdělávání.

Mateřská škola je v současné době šestitřídní a je umístěna ve dvou budovách. K samotné mateřské škole přiléhá velká zahrada, která je dětmi hojně využívána a poskytuje dostatek podnětů při pobytu venku. Dětem s vadami řeči je věnována logopedická péče pod odborným dohledem klinického logopeda. Co se týče oblasti vzdělávání, mateřská škola se již několik let zaměřuje na osobnostně orientovaný model výchovy. Zájmem všech pedagogů i ostatního personálu je, aby se dítě v kolektivu cítilo dobře, aby bylo spokojené a vědělo, že se v případě potřeby může obrátit na kteréhokoliv dospělého v mateřské škole. Dětem jsou nabízeny činnosti, které odpovídají stupni jejich vývoje, nestresují je, ale ani netlumí jejich přirozenou zvědavost a chuť poznávat nové a nové věci.

Jak uvádí Deissler ve své publikaci: *„Tvoří-li se nová skupina, která se teprve má stát společenstvím, jistě bude od počátku vyžadovat několik pevných sloupů základních pravidel chování. Některým pravidlům je třeba děti naučit a vyzkoušet je s nimi. Na těch musí učitelka trvat. Často bude zapotřebí, aby učitelka na děti dohlížela a některé věci jim předvedla. Je-li to jen trochu možné, měly by děti pro své společenství nacházet pravidla samy. Učitelka by měla zasahovat jen v bezvýhodných situacích. Čím bude postradatelnější, tím líp se bude dětská komunita rozvíjet“* (Deissler, 1982, s. 19).

9.1 Stručná charakteristika jednotlivých tříd

V této kapitole bude stručně představeno všech šest tříd, ve kterých pracují vždy dvě kvalifikované učitelky.

1. třída – „Broučkové“

V letošním školním roce (1915 – 1916) třídu navštěvuje 13 chlapců a 12 dívek z celkového počtu 25 dětí ve věku 2,5 až 4 roky. Jelikož třídu navštěvují nejmladší děti, zaměřují se zde učitelky zejména na adaptaci dětí na mateřskou školu.

Děti se zde učí začleňovat mezi ostatní vrstevníky a dospělé, které ve škole potkávají. Učí se komunikovat s vrstevníky, vytvářet si nové kamarádké vztahy,

společně si hrát, řešit problémy a zdokonalovat se v dovednostech sebeobsluhy, hygieny i stolování. Starší děti pomáhají mladším se začleněním do kolektivu třídy.

Téměř všechny aktivity probíhají formou hry. Při vycházkách a pobytu venku se děti učí vnímat krásu přírody a její bohatství, učí se jak ji i ony mohou podle vlastních sil ochraňovat a využívat ke svým hrám. Cílem pedagogů v této třídě je, aby se zde všichni cítili spokojeně a získali pocit důvěry a bezpečí, který potřebují k dalšímu učení a objevování světa.

2. třída – „Sluníčka“

Tuto třídu navštěvuje z celkového počtu 25 dětí 16 chlapců a 9 dívek ve věku 2,5 až 4 roky. Učitelky se zde zaměřují na postupné začleňování dětí do nového prostředí, s přihlédnutím k individuálním zvláštnostem dítěte. Hlavním cílem je, aby nově nastupující děti získávaly pocit jistoty i bezpečí a uměly se radovat ze společných chvil strávených s kamarády. Děti se zde učí vzájemně si naslouchat, komunikovat mezi sebou i s dospělými. Děti se seznamují s pravidly, co je správné a nesprávné, společně pravidla třídy sestavují, která pak dodržují a kterými se řídí. Aktivity jsou často přenášeny do přírody, kde děti objevují okolní svět, seznamují se se zdravým životním stylem a udržováním svého těla ve zdraví. Nezapomíná se zde ani na spolupráci s rodiči, která se odráží v příjemné atmosféře třídy při odpoledních kreativních činnostech i společných hrách.

3. třída – „Kotátka“

Ve třídě je zapsáno 25 dětí ve věku 4 až 6 let. Skupina je složena z 13 dívek a 12 chlapců. Ze třídy „Sluníček“ přešlo 7 dětí, ze třídy „Broučků“ přešly 4 děti, 11 dětí pokračuje v docházce již druhým rokem a 3 děti jsou nově příchozí.

Do třídy dochází i děti šestileté, to znamená děti předškolního věku, aktivity jsou tedy zaměřené na rozvoj předčtenářské i předmatematické gramotnosti a dále pak na oblast sebeobsluhy. Děti jsou vedeny k samostatnosti a hlavně, aby dokázaly řešit nahodilé a nepředvídatelné situace, problémy a překážky, a aby byly schopné se později začlenit do společnosti bez větších obtíží. Učitelky se zaměřují u dětí na rozvoj hrubé i jemné motoriky a podporují rozvoj správného úchopu tužky. Pokud je to nezbytné, děti používají ergonomní psací potřeby – psací a výtvarný materiál s trojhranným programem.

4. třída – „Kamarádi“

Věkové složení třídy je 3 až 6 let, zapsáno je celkem 11 dětí.

Tato třída – speciální, je určena pro děti se zdravotním znevýhodněním, týkají se jí tedy otázky inkluzivního vzdělávání.

Zde je dle mého názoru vhodné poukázat na důležitost inkluze, nebo také, jak se nejnoveji uvádí - problematiku společného vzdělávání. V abecedě pro učitelky mateřských škol je uvedeno: „*Inkluze vyjadřuje na prvním místě přesvědčení, že všichni lidé, tedy i všechny děti, patří do jedné společnosti, že nikoho nemáme právo vydělovat. Inkluze ve vzdělávání tedy znamená obecnější přístup, podle kterého mají všechny děti právo vzdělávat se pospolu*“ (Mertin, 2016, s. 89).

Skupinu navštěvují děti s očními vadami, které diagnostikuje speciální lékař a na základě jeho doporučení učitelka posiluje svaly oka prostřednictvím pleoptických cvičení.

Tato třída není zařízena k odpočinku dětí po obědě, v odpoledních hodinách se zde scházejí děti, kterým byl v minulém školním roce udělen odklad školní docházky. Tyto děti rozvíjejí schopnosti dle doporučení pedagogicko-psychologické poradny, posilují například sluchovou a zrakovou perцепci, pravolevou orientaci, dále také svaly prstů pomocí grafomotorických cviků a zaměřují se na rozvoj paměti i posílení schopnosti soustředění.

Děti pracují metodou „Dobrého startu“ a seznamují se s prvky „Čtení s porozuměním“. Metoda „Dobrého startu“ zahrnuje soubor motoricko-akusticko-optických cvičení, která jsou prováděna dvakrát týdně po třiceti minutách. Metoda „Čtení s porozuměním“ probouzí u dětí zájem o čtení, což znamená, že se dítě při čteném textu (pohádky, příběhu) naučí být pozorné, soustředěné a aktivní zároveň. Také jsou u dětí touto metodou zdokonalovány vyjadřovací schopnosti i dovednosti rozlišování zvukové i grafické podoby slova, dále pak schopnost rozlišit dlouhé i krátké samohlásky, rozvíjí také schopnost sluchové analýzy i syntézy. Děti se pomocí této metody seznamují s velkými tiskacími písmeny pomocí zraku a hmatu.

5. třída – „Sovičky“

Z počtu 27 dětí, které v tomto školním roce třídu navštěvují, je 19 chlapců a 8 dívek ve věku od 5 do 7 let.

Děti se cíleně připravují na nástup do základní školy a aktivně spolupracují s novoměstskými základními školami formou pravidelných návštěv v prvních třídách prostřednictvím zhlédnutých vyučovacích hodin. Cílem těchto aktivit je vzbudit u předškolních dětí pocit „těšení se“ na vstup do 1. třídy a odbourání eventuálních prvních adaptačních obtíží v základní škole.

U dětí mladšího věku se učitelky zaměřují na upevňování stávajících a rozvíjení nových vědomostí, dovedností a návyků hlavně formou prožitkového a kooperativního učení.

Děti velkou měrou přispívají k výzdobě společných prostor mateřské školy, neboť se učitelky zaměřují v rámci výtvarného kroužku na rozvoj kreativity u dětí.

6. třída – „Píšťalky“

Ve třídě je zapsáno 28 dětí, z toho 18 dívek a 10 chlapců ve věku od 4 do 6 let.

Prostory jsou přizpůsobené pro děti s alergiemi, pro děti astmatické a děti s respiračními problémy. Třída je vybavena dvěma výkonnými čističkami vzduchu, protialergickými matracemi a lůžkovinami, okna jsou bez záclon, všechny podlahy jsou lehce stíratelné.

Učitelky se zaměřují u dětí na rozvíjení samostatného myšlení, posilování jejich rozhodování a jednání. Děti se dále učí předcházet konfliktům, osvojují si schopnost domluvit se s kamarádem a rozvíjejí celkovou úroveň komunikace a to vše především prožitkovým učením. U všech dětí je maximálně podporovaný tělesný vývoj aktivním pohybem, což plně koresponduje s letošním celoročním projektem „Chceme žít hravě, zdravě a pospolu“.

(Školní kronika, 2015).

Než získala mateřská škola současnou podobu, uběhlo téměř padesát let. Za tak dlouhou dobu prošla určitým vývojem, s čímž souvisí i velké úsilí všech, kteří se podíleli na zlepšování podmínek pro spokojený pobyt našich nejmenších.

Následující kapitoly se zaměřují na přiblížení rozvoje mateřské školy v oblasti materiálního vybavení, personálních změn, přijímání dětí, vlivu politických událostí na požadavky týkající se vzdělávání dětí i dospělých v mateřské škole a v neposlední řadě také poukazují na oblast představující nabídku aktivit i zájmových kroužků pro děti.

9.2 Identifikační údaje o mateřské škole

Název: Mateřská škola, Nové Město nad Metují, Rašínova 600

Zřizovatel: Město Nové Město nad Metují

9.3 Obecná charakteristika mateřské školy

Mateřská škola byla otevřena 6. 2. 1967 jako závodní mateřská škola a od 1. 1. 2003 je v právním subjektu. Je šestitřídní, umístěna ve dvou budovách. V původní budově jsou umístěny 4 třídy. V roce 1980 k ní byla skleněným koridorem připojena budova nová, dvoutřídní. U mateřské školy je velká zahrada. Škola je umístěna v centru města, zahrada nesousedí se žádnou z hlavních komunikací a děti zde mohou pobývat v relativně čistém ovzduší. Zahrada je velká, prostorově vyhovující, postupně probíhá její modernizace podle schváleného projektu.

Materiální podmínky

Budovy mateřské školy jsou v přiměřeném technickém stavu, v roce 2009 a 2010 proběhlo zateplení obou budov, výměna oken, oprava střech a regulace topení.

Prostory mateřské školy jsou vyhovující. Každá třída má vlastní umývárnu, WC, šatnu a sklad na pomůcky i lehátka. V hlavní budově je na každém patře kuchyňka pro výdej stravy, v přístavbě je kuchyňka u každé třídy. Tyto kuchyňky byly v roce 2009 a 2010 zmodernizovány – zabudování myčky na nádobí, nové dřezy, skříňky, obklady a elektroinstalace.

Třídy jsou postupně vybavovány novým nábytkem, který umožňuje dětem samostatnou volbu hraček a zároveň vytváří herní koutky. Dále jsou vybaveny dostatkem hraček, pomůcek, knih a výtvarného materiálu.

Třída „Píšťalky“, která je určena pro děti s alergiemi a respiračními problémy, je vybavena čističkami vzduchu, protialergickými matracemi a lůžkovinami. Třída „Kamarádi“ je vybavena speciálními pomůckami pro děti s vadami zraku.

Všechny třídy jsou vybaveny tělocvičným nářadím a náčiním, které je postupně doplňováno – ribstole, lavičky, švédské bedny, ortopedická dráha, molitanový tunel. Nedostatek prostoru ke cvičení je řešen návštěvou tělocvičny v základní škole Malecí a sportovním areálem v prostorách letního stadionu.

Předností mateřské školy je velká a členitá zahrada. Po celé zahradě je rozmístěno sedm pískovišť s ochrannými sítěmi, šest houpadel, průlezky a skluzavky jsou z důvodu bezpečnosti a snížení prašnosti podloženy pryžovou hmotou. Z této hmoty je také vybudována běžecká dráha, velké hřiště na míčové hry a menší plocha pro hry dětí. V roce 2008 byly betonové cesty nahrazeny zámkovou dlažbou a vybudováno brouzdaliště pro děti se solární sprchou.

Personální a pedagogické podmínky

V současné době kolektiv zaměstnanců MŠ tvoří:

- 13 pedagogických pracovníků
(ředitelka i zástupkyně ředitelky - zkrácený úvazek přímé práce u dětí)
- 4 provozní pracovnice
- 4 pracovnice školní kuchyně
- 1 údržbář (placený zřizovatelem)

Všech 13 pedagogických pracovníků má předepsanou odbornou kvalifikaci. V zájmu zvyšování kvality práce se všichni průběžně sebevzdělávají využíváním nabídek vzdělávacích institucí.

Ke dni otevření v roce 1967 v mateřské škole pracovalo:

- ředitelka MŠ
- 7 učitelek
- 2 uklízečky
- 1 domovnice
- 1 údržbář
- 3 pracovnice školní kuchyně + 2 pomocné síly
- 1 zahradník

Samozřejmě musíme vzít v úvahu, že v době, kdy začínal provoz mateřské školy, fungovaly celkem 4 třídy, i když s celkovým počtem 129 dětí, jak je uvedeno v jedné z následujících kapitol. V současné době navštěvuje šestitřídní mateřskou školu 145 dětí.

Je vhodné se pozastavit nad úvahou, že naše bývalé kolegyně pracovaly v době zahájení provozu mateřské školy s téměř stejným počtem dětí, jako pracují učitelky

v současné době. V tehdejší době však o téměř stejný počet dětí pečovalo o 5 učitelek méně.

Musím uznat, že měly naše bývalé kolegyně opravdu složitou situaci pro práci a jsem opravdu ráda, že v důsledku zlepšování pracovních podmínek mohou učitelky v současné době svoji práci neustále zkvalitňovat a zdokonalovat.

Funkční období ředitelek mateřské školy

Ředitelky se ve své funkci v průběhu existence mateřské školy měnily dvakrát a to v letech:

➤ 1980

- odešla do starobního důchodu ředitelka, která zahajovala provoz mateřské školy,
- do funkce nastoupila nová ředitelka, která v předchozí době pracovala v této mateřské škole jako učitelka.

➤ 2002

- končilo funkční období ředitelky,
- do konkurzu se na místo ředitelky přihlásila dosavadní zástupkyně (od 1. 8. 2002 jmenování do funkce),
- tato ředitelka působí ve své funkci až do současné doby.
(Školní kronika, 1967 – 2015).

Změny v pedagogickém i personálním obsazení

Jelikož je v této kapitole zpracováno větší množství dat týkajících se zvyšování či snižování počtu zaměstnanců pracujících v mateřské škole, jsou tato data pro lepší přehlednost a orientování se v této problematice umístěna do tabulky.

První informace týkající se změn v pedagogickém i personálním obsazení v mateřské škole, které byly dohledány v dostupných zdrojích, jsou datovány až k roku 1983. V dřívější době se tyto zprávy neevidovaly. Jelikož ale nejsou tyto záznamy vedeny ani u všech následujících let, dá se předpokládat, že jsou zaznamenány pouze ty změny, ke kterým v průběhu docházelo.

Tab. 1 – Přehled změn v pedagogickém i personálním obsazení MŠ

Školní rok	pedagogičtí zaměstnanci	provozní zaměstnanci	poznámky
1983/1984	neuvedeno	neuvedeno	poprvé pracují v MŠ pouze kvalifikované učitelky
1986/1987	neuvedeno	neuvedeno	22. 2. 1987 byla inspektorkou požádána učitelka vykonávající funkci zástupkyně ředitelky o přestup do ZŠ Krčín opět do funkce zastupující ředitelky k 1. 3. 1987
1996/1997	celkový počet učitelek 11	neuvedeno	
1997/1998	počet učitelek snížen na 9	neuvedeno	důsledek „balíčku ekonomických opatření“
1998/1999	1 učitelka odchod do předčasného důchodu, nová učitelka přijata na úvazek 0,5	neuvedeno	důsledek nižšího počtu přihlášených dětí
1999/2000	nově přijaté učitelce zvýšen úvazek na 0,8	neuvedeno	důsledek zvýšeného počtu přihlášených dětí
2001/2002	zvýšen úvazek učitelce z 0,8 na 1,0 přijata další učitelka na 0,25 do konce srpna	přijetí 1 síly celkový počet 5, z toho 2 síly na úvazek 0,3	důsledek zvýšeného počtu zapsaných dětí od března
2002/2003	celkový počet učitelek 9 bývalá ředitelka zůstává na částečný úvazek	neuvedeno	důsledek zavedení alternativních činností pro děti s odkladem školní docházky
2003/2004	počet učitelek i pracovní úvazky stejné jako předchozí rok	přijetí pomocné kuchařky na úvazek 0,9	
2005/2006	viz. předchozí rok	viz. předchozí rok	
2007/2008	ve výběrovém řízení přijaty 2 nové učitelky na úvazek 1,0 (1 učitelka nekvalifikovaná, v následujícím roce zdárně ukončila studium a získala kvalifikaci)		v důsledku provozu 6 tříd
2008/2009	1 učitelka odchod do starobního důchodu nástup 1 nekvalifikované učitelky	viz. předchozí rok	

2009/2010	<p>nekvalifikovaná učitelka ukončila studium a získala kvalifikaci přijetí učitelky na částečný úvazek</p> <p>(celkový počet učitelek 11 na úvazek 1,0 + 2 učitelky na částečný úvazek)</p>	<p>1 provozní síla odchod do invalidního důchodu</p> <p>přijetí nové provozní síly</p> <p>ukončení pracovního poměru pomocné kuchařky</p> <p>přijetí nové pomocné kuchařky</p> <p>úmrtí provozního zaměstnance</p> <p>přijetí provozního zaměstnance na dohodu o provedení práce</p>	
2010/2011	<p>1 učitelka na částečný úvazek ukončení pracovního poměru</p> <p>přijetí kvalifikované učitelky na částečný úvazek</p>		
2011/2012	viz. předchozí rok	<p>ukončení pracovního poměru vedoucí kuchařky</p> <p>nástup vedoucí kuchařky do pracovního poměru</p>	
2012/2013	viz. předchozí rok	viz. předchozí rok	
2013/2014	<p>odchod učitelky na mateřskou dovolenou</p> <p>nástup kvalifikované učitelky za mateřskou dovolenou</p>		
2014/2015	viz. předchozí rok	viz. předchozí rok	

V průběhu fungování mateřské školy samozřejmě docházelo k některým personálním změnám nejenom v řadách pedagogických pracovníků, ale také mezi provozními zaměstnanci, kteří se starají o chod školní kuchyně nebo pečují o zajištění čistoty ve škole.

K těmto změnám dochází z důvodů odchodů pracovníků do důchodu, dále pak, jako i v jakýchkoliv jiných organizacích, kde pracují převážně ženy – z důvodů využívání mateřských dovolených. Ke střídání zaměstnanců však dochází i z méně radostných důvodů, jako jsou například zdravotní obtíže či dokonce úmrtí.

Některé učitelky si v průběhu plnění svých pracovních povinností též dokončovaly kvalifikaci, či studovaly na vysokých školách – 2 učitelky studium Učitelství pro mateřské školy na Pedagogické fakultě v Hradci Králové, jedna učitelka úspěšně ukončila bakalářské studium Školského managementu na Pedagogické fakultě, Karlovy Univerzity v Praze.

V průběhu školních let se pravidelně všichni pedagogové průběžně vzdělávali. V roce 2014 - 2015 využívali především výukové programy, které byly financovány z Evropského sociálního fondu prostřednictvím operačního programu „Podpora profesního a osobnostního rozvoje učitelů mateřských škol“ (Školní kronika, 1983 - 2015).

9.4 Stavební náklady

Jak uvádí školní kronika (1967) z roku zahájení provozu „*Mateřská škola v Rašínově ulici, č.p. 600 byla postavena jako závodní mateřská škola v roce 1967 nákladem 1 236 000 Kčs. Tato částka byla poskytnuta Krajskou odborovou radou v Hradci Králové. Jelikož se jedná o závodní mateřskou školu, vnitřní vybavení zajistil n. p. Stavostroj v hodnotě 300 000 Kčs. Projekt školy stál 25 000 Kč. Zastavěná plocha je 344 m², celková plocha školního pozemku činí 5 644 m² včetně zastavěné plochy.*“

Vybavenost

Zdivo budovy mateřské školy je cihlové, cihly voštinové metrického formátu. Budova má celkem čtyři podlaží, jedno podzemní a tři nadzemní. Podlahová krytina byla původně lepenková, v současné době je většina podlah ve třídě pokryta koberci či kvalitním vinylovým povrchem. Ve třídě s ozdravným programem jsou podlahy

ve třídě pokryty vinylem, v herně pak korkem z důvodu snížení prašnosti. Mateřská škola disponuje vlastní kotelnou, vytápění je tedy ústřední z vlastní kotelny.

Co se týče vybavení školní zahrady, nachází se zde čtyři pískoviště, pro každou třídu je určeno jedno. Dále také kameniště a dřevěné stavby na uložení hraček pro děti. Zbytek zahrady tvoří travnatá plocha, dvě hřiště na míčové hry i běžecká dráha. Součástí zahrady je také brouzdaliště pro děti se zabudovanou solární sprchou. Pozemek školní zahrady je ze tří stran oplocen.

V přízemí se nachází sborovna pro pedagogický personál, čtyři šatny pro děti po třiceti místech a kompletně vybavená školní kuchyně. V prvním poschodí mateřské školy jsou dvě třídy pro děti, součástí každé z nich je i herna, vlastní hygienické zařízení a malý sklad, který se využívá k ukládání lehátek na odpočinek dětí. Ve druhém poschodí jsou další dvě, stejně zařízené třídy jako v nižším patře, kuchyňka a nachází se zde také ředitelna školy (Školní kronika, 1967 - 2015).

9.5 Stravování v mateřské škole

Nástupem školního roku 2004 - 2005 zastupitelé města Nové Město nad Metují hledají výhodnější možnosti stravování. Zvažují dvě možné varianty řešení:

1. provést rekonstrukce kuchyní,
2. zajistit jednoho dodavatele stravy a do všech předškolních, školních a sociálních zařízení stravu dovážet z jedné vývařovny.

Představitelé města se nakonec po důkladném promýšlení možných řešení přiklonili k první variantě. Rekonstrukce školní kuchyně postupně probíhala v následujících letech (Školní kronika, 2005).

9.6 Příspěvek na provoz mateřské školy

V této kapitole jsou nastíněny postupné změny týkající se finančního příspěvku zákonných zástupců dětí navštěvujících mateřskou školu. První zmínka upřesňující výši příspěvku rodičů na provoz předškolního zařízení se objevuje v kronice školy až z roku 1992, kde se uvádí:

„V závěru školního roku 1992/93, těsně před odchodem na prázdniny proběhlo jednání parlamentu o příspěvku rodičů na provoz předškolního zařízení, které může dosahovat výše až 30% nákladů na dítě. Městský úřad velice uvážlivě rozhodl, že výše příspěvku na jedno umístěné dítě v Novém Městě nad Metují bude 100 Kč měsíčně.“

Bylo evidentní, že učitelky pociťovaly obavy z možného snížení počtu dětí právě z důvodu výše finančního příspěvku. Tyto obavy se však po určení výše částky rozplynuly, neboť se v kronice školy dočítáme: *„Domníváme se, že tato částka nezpůsobí odliv dětí přihlášených k docházce do MŠ“* (Školní kronika, 1992).

Vývoj výše příspěvku na dítě v průběhu let:

Pro školní rok 1992 - 1993 výše příspěvku činí 100 Kč.

V následujícím školním roce (1993 – 1994) byl stanoven normativ na jedno dítě v mateřské škole částkou 7 123 Kč, v červnu tohoto roku Městský úřad v Novém Městě rozhodl o snížení školného v mateřské škole na částku 80 Kč měsíčně. Částka ze školného za školní rok, která se odváděla na účet Městského úřadu, byla použita na zakoupení speciálního výkonného vysavače Rainbow v hodnotě 53 tis. Kč, který ničí roztoče a alergen.

Od 1. 1. 2005 vstoupil v platnost nový Školský zákon, který přinesl do škol velké změny. Stanovil, že rodiče platí v MŠ úplatu za předškolní vzdělávání. Předškoláci jsou od této platby osvobozeni. Poslední ročník před nástupem do ZŠ není povinný, ale tyto děti mají přednost před ostatními při umístování do mateřské školy

V současné době činí výše úplaty za předškolní vzdělávání 300 Kč (Školní kronika, 1992 – 2005).

Jak uvádí Školský zákon (2012, s. 247) *„osvobozen od úplaty za předškolní vzdělávání je zákonný zástupce dítěte, který pobírá sociální příplatek nebo fyzická osoba, která o dítě osobně pečuje a pobírá dávky pěstounské péče a tuto skutečnost prokáže ředitelce mateřské školy vždy k 1. 9. příslušného školního roku, případně při přijetí dítěte v průběhu školního roku.“*

9.7 Přijímání dětí

Počty dětí byly zjišťovány studiem kronik mateřské školy a jsou zde uvedeny proto, abychom si mohli představit, jak kolísají požadavky na kapacitu tříd a z toho vyplývající nároky kladené na učitelky v daném období.

Pro lepší přehlednost jsou opět uvedeny počty přijatých dětí do mateřské školy z jednotlivých let v tabulce. Počet dětí je uváděn vždy k 1. 9., tedy ke dni zahájení školního roku.

Tab. 2 – Přehled přijímaných dětí do MŠ

<i>Školní rok</i>	<i>Počet tříd</i>	<i>Počet dětí</i>	<i>Průměr dětí ve třídě</i>	<i>poznámky</i>
1967	4	129	32,25	
1968	4	120	30	
1969	4	129	32,25	
1970	4	120	30	
1971	4	111	27,75	
1972	4	120	30	
1973	4	-	nelze zjistit	nedostatek informací
1974	4	-	nelze zjistit	nedostatek informací
1975	4	-	nelze zjistit	nedostatek informací
1976	4	124	31	
1977	4	-	nelze zjistit	nedostatek informací
1978	4	-	nelze zjistit	nedostatek informací
1979	4	132	33	
1980	4	132	33	
1981	6	140	23,3	v průběhu školního roku počet zvýšen na 170 dětí v MŠ
1982	6	154	25,6	během roku navýšen stav na 178 dětí
1983	5	136	27,2	během roku navýšení na 150 dětí
1984	5	125	25	během roku navýšení na 140 dětí
1985	-	-	-	data neuvedena
1986	5	122	24,4	během roku navýšení na 132 dětí

1987	5	109	21,8	během roku navýšení na 121 dětí
1988	4,5	132	29,3	počet dětí uveden k 30. 6. 1989 (situace vysvětlena níže)
1989	5	134	26,8	
1990	5	125	25	
1991	5	136	27,2	možno zařazovat i děti s lehčími zdravotními obtížemi
1992	6	137	22,8	
1993	5	140	28	
1994	5	129	25,8	
1995	6	-	nelze zjistit	4 třídy homogenní 2 třídy heterogenní (speciální) s nižším počtem dětí
1996	5	125	25	
1997	5	106	21,2	během roku navýšení na 124 dětí
1998	5	102	20,4	2 třídy speciální (snížený počet dětí)
1999	5	109	21,8	během roku navýšení na 116 dětí 2 třídy speciální se sníženým počtem dětí
2000	5	105	21	během roku navýšení na 121 dětí 2 třídy speciální se sníženým počtem dětí
2001	5	118	23,6	během roku snížení počtu na 111 dětí
2002	6	129	21,5	2 třídy speciální se sníženým počtem dětí
2003	6	140	23,3	2 třídy speciální se sníženým počtem dětí
2004	6	138	23	2 třídy speciální se sníženým počtem dětí
2005	6	138	23	2 třídy speciální se sníženým počtem dětí
2006	6	138	23	2 třídy speciální se sníženým počtem dětí
2007	6	137	22,8	2 třídy speciální se sníženým počtem dětí
2008	6	138	23	2 třídy speciální se sníženým počtem dětí

2009	6	142	23,6	2 třídy speciální se sníženým počtem dětí
2010	6	143	23,8	2 třídy speciální se sníženým počtem dětí
2011	6	143	23,8	2 třídy speciální se sníženým počtem dětí
2012	6	145	24,1	2 třídy speciální se sníženým počtem dětí
2013	6	145	24,1	2 třídy speciální se sníženým počtem dětí
2014	6	145	24,1	2 třídy speciální se sníženým počtem dětí
2015	6	145	24,1	2 třídy speciální se sníženým počtem dětí

Jak je z tabulky patrné, průměr dětí v jednotlivých třídách se oproti rokům, kdy bylo zahájeno fungování mateřské školy, podstatně snížil. Neznamena to však, že snížení počtu dětí ve třídách je způsobeno nižším zájmem rodičů o umístění svých dětí či nižší porodností v daných letech. Naopak, jak je uvedeno níže, zájem rodičů neustále stoupá a převyšuje kapacitu školy i tříd. Zajisté je vhodné uvést také kapacitu mateřské školy, která je 164 dětí.

V průběhu dalších let tedy docházelo opakovaně k situaci, kdy byl vyšší zájem o umístění dětí, než nabízela kapacita školy. Z tohoto důvodu byla sestavena kritéria přijímání dětí do mateřských škol, která jsou ve všech mateřských školách celého regionu města jednotná.

9.7.1 Kritéria přijetí dětí

Děti jsou do mateřské školy přijímány podle následujících kritérií v tomto pořadí:

1. Dítě v posledním roce před zahájením povinné školní docházky.
2. K předškolnímu vzdělávání jsou přednostně přijímány děti s trvalým pobytem v Novém Městě nad Metují, nebo s nájemní smlouvou pro bydliště Nové Město nad Metují. Speciální třídy mají výjimku – trvalý pobyt nerozhoduje.
3. Podle věku přijímaného dítěte – od nejstaršího po nejmladší.

Kritéria přijetí byla přijata v době před třinácti lety, kdy vznikla situace většího zájmu o umístění dětí do mateřské školy z důvodu vyšší porodnosti v regionu. Jelikož poptávka o umístění do mateřské školy převyšuje nabídku kapacity školy také v současné době, při zápisech nových dětí se výběr opírá o kritéria přijímání také v těchto posledních letech.

10 Vliv politických a ekonomických událostí na chod mateřské školy

V každé zemi si stát udržuje zásadní vliv na vzdělávání, ovlivňuje tak jeho řízení i kontrolu. Záleží pak na míře tohoto vlivu i způsobu ovlivňování (Průcha, 2000).

Jak známe z historických pramenů, kulturní politika, tedy i problematika vzdělávání v poúnorové republice je odrazem budování nového kulturně-politického systému prosazovaného komunistickou stranou. Mateřská škola zahájila provoz v období nastoleného komunistického režimu, z tohoto důvodu můžeme předpokládat, že celé vzdělávání bylo dlouhá léta naplněno ideologií této strany – ideologií komunistickou. Školství, tedy i předškolní výchova byla plně propojena s kolektivním životem, jejím prostřednictvím bylo v tomto duchu přetvářeno i vědomí lidí.

Podle Hábla a Janíše (2010, s. 107) „*k propagaci komunistických myšlenek bylo třeba sjednotit školský systém, proto byla zavedena jednotná socialistická škola. Charakteristickým rysem komunistického školství byla masovost, kolektivnost, dogmaticčnost, ideologizace, indoktrinace, nivelizace („všichni jsme si rovni“ se proměnilo ve „všichni jsme stejní“).*“

Události, které proběhly v srpnu 1968, se již konkrétně dotkly chodu mateřské školy. Jejich záznam je uvedený v kronice mateřské školy, a přestože není nijak podrobný, stojí za zmínku, neboť se z nich dá odvodit, jak lidé vnímali atmosféru této doby.

10.1 Srpen 1968

Ve školních záznamech se dále dozvídáme o pocitech tehdejších zaměstnanců mateřské školy na vzniklou situaci v srpnu roku 1968: „*21. srpen 1968 – od časných ranních hodin projíždějí městem vojska států Varšavské smlouvy. V průběhu dopoledne přicházejí matky do mateřské školy a v obavách si vyzvedávají své děti ze zařízení*“ (Školní kronika, 1968).

Dle výpovědi tehdejší ředitelky nikdo nechápe, proč k tomuto zásahu došlo. Všichni ale věří, že se poměry opět urovnají a všichni, včetně pedagogického personálu budou moci opět v klidu pracovat a věnovat se našim nejmenším. Cíle vzdělávání zůstávají i nadále stejné (Školní kronika, 1967).

10.2 Odras politiky ve školství

Z historie víme, že na směřování školství má zásadní vliv vývoj celé společnosti. Politická situace každé doby tedy podstatně ovlivňuje charakter a směr, kterým se vzdělávání udává.

Jak uvádí Krejčová (2005, s. 7): „*Druhou polovinu dvacátého století (do roku 1989) v našem školství je možné charakterizovat pojmy jako: jednotná škola, centralistický způsob řízení školství, kolektivní výchova.*“

Další zmínka týkající se vlivu politického dění na práci pedagogů mateřské školy je uvedena v kronice mateřské školy z roku 1971, tento rok je předznamenán 50. výročím založení Komunistické strany Československa. K tomuto významnému výročí uzavřely soudružky učitelky závazek na úseku zvyšování ideové výchovy. Svoje vzdělávání budou prohlubovat soustavným studiem odborné literatury. Jako osobní závazek napíší kolektivní článek do Předškolní výchovy týkající se otázek: „Spolupráce mateřské školy se školou základní devítiletou“ (Školní kronika, 1971).

V publikaci Krejčové (2005, s. 8) jsou uvedeny charakteristické znaky školství do roku 1989, kterými jsou:

- ***normativní a uniformní charakter školy (nerespektující individualitu dítěte, jeho potřeby, zájmy, rozdíly ve schopnostech, tempu práce...)***,
- ***direktivní a centralistické řízení celého školského systému,***
- ***detailně a normativně vymezený obsah vzdělávání,***
- ***encyklopedický charakter vzdělávání,***
- ***deformovaná komunikace mezi učitelem a dítětem, autoritativní a manipulativní přístup k dítěti,***
- ***důraz na vnější disciplínu (poslušnost, podřízení se),***
- ***jednostranné zdůrazňování intelektuálního vývoje (na úkor sociálního, emocionálního, morálního a volního rozvoje dítěte),***
- ***škola pasivní, verbální (nedostatečně zastoupeny vlastní činnosti dětí, jejich zkušenosti, prožitky, procesy objevování),***
- ***jednostranná orientace na výkon (chybí vnitřní motivace – radost z nového),***
- ***deformovaný přístup k chybě (chyba není vnímána jako přirozený element v procesu učení).***

Direktivnost a centralistické řízení školství je doloženo i ve výpovědi učitelek zaznamenané v kronice (1970) mateřské školy: „Všechny učitelky z naší školy se zúčastní politického školení dle výnosu ministerstva školství. Politické školení bude rozděleno do čtyř seminářů. Semináře se budou konat v naší mateřské škole a zúčastní se jich i učitelky z ostatních mateřských škol novoměstského obvodu. První i druhý seminář se uskutečnil v říjnu a v prosinci na téma: „Socialistické vlastenectví a proletářský internacionalismus“. Třetí seminář proběhl v únoru na téma: „Jak vedu a vychovávám děti k vědeckému světovému názoru“. Poslední, čtvrtý seminář byl v dubnu na téma: „Poučení z krizového vývoje“. Ke všem seminářům připravil soudruh ředitel základní devítileté školy přednášku na objasnění tématu. Soudružky vypracovaly k daným tématům písemnou práci, o které na semináři pohovořily, tímto způsobem byla provedena i kontrola jak soudružky jednotlivým úkolům rozumí, ale především, jak získané zkušenosti uplatňují v praxi, v jednotlivých výchovných složkách.“

Také další informace uvedené v kronice školy poukazují na fakt, že se v otázkách vzdělávání politické dění maximálně odráželo: „V listopadu 1970 probíhaly na naší škole pohovory s učitelkami, které prováděl zástupce ředitele ZDŠ v Novém Městě nad Metují. Měřítka pro politická hodnocení byla: politické postoje, práce výchovně vzdělávací a zapojení do práce na veřejnosti“ (Školní kronika, 1970).

Z let 1971 až 1987 jsou dochované záznamy o pravidelných požadavcích, které se týkají politického studia pedagogických pracovníků mateřské školy:

- **politické studium učitelek zakončeno seminární prací,**
- **pohovory k seminárním pracím na závěr politického školení,**
- **vypracování písemné práce v rozsahu 6-8 listů k námětu: „Co mně přineslo politické školení ve výchovné práci“,**
- **účast všech soudružek učitelek na politickém školení středního stupně,**
- **ideově-politické školení ukončené závěrečnými pohovory,**
- **plnění hlavních úkolů vyplývajících ze závěrů XV. sjezdu KSČ v podmínkách školy (prohlubování ideově-politické, odborné a metodické přípravy učitelů, rozvíjení pedagogické tvořivosti, pracovní iniciativy a aktivity, zvyšování úrovně a účinnosti řízení a kontroly, zkvalitňování systému a organizaci řídicí práce, vytváření organizačních a materiálních podmínek k plnění současných i perspektivních úkolů školy),**

- **účast učitelek na ideově-politickém vzdělávání středního stupně,**
- **studium ředitelky mateřské školy večerní stranické školy,**
- **ideově-politické vzdělávání středního stupně všech učitelek v rámci 60. výročí VŘSR a 30. výročí Vítězného Února,**
- **uzavření závazků týkajících se zlepšení estetického prostředí školy (k výročí Vítězného Února),**
- **pokračování ideově-politického vzdělávání středního stupně všech učitelek,**
- **účast ředitelky mateřské školy na stranickém vzdělávání,**
- **jednoroční školení ředitelky školy k materiálům XVI. sjezdu KSČ,**
- **individuální vzdělávání učitelek na téma: „Teorie komunistické výchovy“,**
- **ukončení tříletého cyklu individuálního vzdělávání na téma: „Teorie a praxe komunistické výchovy“ (Školní kronika, 1971 - 1987).**

Politický vliv byl zaměřen nejenom na pedagogy, dotýkal se samozřejmě také výchovných úkolů, což spolu logicky souvisí.

Politický vliv na výchovné úkoly v průběhu vývoje mateřské školy:

- V roce 1973 výchovné úkoly vyplývaly z usnesení XIV. sjezdu KSČ a usnesení ÚV KSČ. Výchovnou práci prolínalo úsilí ještě lépe připravovat děti ke vstupu do základní devítileté školy. V ročním plánu školy bylo opět pamatováno na otevření přípravného oddělení v mateřské škole. Zvýšená péče byla zaměřena k pedagogické propagandě mezi rodiči. Důraz se kladl na působení na rodiče tak, aby světonázorová a ideová výchova v rodině byla v souladu se školou.
- Roční plán v roce 1974 je zaměřen k plnění úkolů socialistické výchovy dětí a jejich pečlivé přípravy ke vstupu do ZDŠ a na práci s novými pomůckami.
- Ve školním roce 1976 - 1977 plnila škola přímo ve vztahu k dětem tři hlavní úkoly vyplývající ze závěru XV. sjezdu KSČ.

Byly jimi:

1. v souladu s potřebami výstavby rozvinuté socialistické společnosti prohlubovat socialistický charakter školy a docílit dobré připravenosti dětí ke vstupu do základní devítileté školy,

2. zvyšovat efektivnost vyučování zkvalitňováním pedagogické práce a modernizací obsahu metod a forem výchovně vzdělávací práce,
3. soustavná výchova k práci, k socialistickému vlastenectví a proletářskému internacionalismu (Školní kronika, 1973 - 1977).

10.3 Vliv listopadových událostí 1989 na předškolní vzdělávání

Jak většina z nás, dovolím si tvrdit, z historie ví, pojmem sametová revoluce se označuje období politických změn v Československu, které proběhly mezi 17. listopadem a 29. prosincem roku 1989. Tyto změny vedly k pádu komunistického režimu a přeměně politického zřízení na zřízení demokratické. V souvislosti s těmito celospolečenskými změnami, které rok 1989 přinesl, nastala potřeba inovace také v oblasti školství.

V kronice mateřské školy je uvedena zmínka, která se vztahuje k našemu regionu v tomto období: *„Celý průběh školního roku byl poznamenán vnitrostátními a vnitropolitickými událostmi, které začaly v listopadu 1989. Změnilo se vedení od ministerstva školství počínaje, na ONV konče. Ministrem školství se stal MUDr. Milan Adam, v průběhu školního roku se stala inspektorkou pro mateřské školy našeho regionu Libuše Parmová“* (Školní kronika, 1989).

Spilková (2005, s. 9) uvádí ve své publikaci: *„V kontextu hlubokých politických a společenských změn po roce 1989 hledá české školství cesty k transformaci vzdělávacího systému do podoby, která by navázala na naše vzdělávací tradice a byla zároveň v souladu se základními vývojovými trendy a progresivními tendencemi západoevropského školství. Mělo by jít o zásadní systémovou změnu, jež obsáhne všechny klíčové aspekty – strukturu, řízení a financování školství, celkové pojetí, cíle, obsah a strategie vzdělávání, přípravu učitelů, změny legislativy a podobně.“*

Hovoříme o takzvané transformaci českého školství, která se vztahuje ke všem prvkům a úrovním vzdělávacího systému (Krejčová, 2005).

Podle Krejčové (2005, s. 7-8): *„Transformaci školského systému můžeme rozlišovat z hlediska vnější a vnitřní reformy.“*

Vnější reforma školského systému zahrnuje:

- strukturální změny školského systému,
- změny v řízení školství,
- změny ve financování školství,
- změny v legislativním zakotvení jednotlivých složek vzdělávací soustavy v právních normách.

Vnitřní reforma školského systému zahrnuje:

- změny v pojetí vzdělání a školy,
- změny v obsahu učiva (komunikace mezi učitelem a dítětem, učitelem a rodičem, metody a formy, vzdělávací klima apod.).“

V rámci vnější reformy školského systému proběhly i konkrétní očekávané kroky v případě novoměstské mateřské školy.

Jak můžeme zjistit v kronice školy: „*Velká změna nastala v životě mateřské školy k 1. 1. 1991 – s. p. Stavostroj ji bezúplatně předal městskému úřadu, a tak zařízení, které bylo vybudováno jako podnikové a otevřeno v roce 1967, se stalo jednou z městských mateřských škol. Pedagogických pracovníků se tato změna příliš nedotkla, ale provozní pracovníci změnily zaměstnavatele a přešly z podniku do školské správy. Podnik Stavostroj neměl finanční prostředky na provozování předškolního zařízení, neoplývá jimi ani město. Některé plánované akce musely být z tohoto důvodu odloženy a uskutečněny mohly být pouze nejnnutnější nákupy.*

Zatím je v platnosti program výchovné práce pro mateřské školy a vydané metodické příručky. Ovšem způsob práce je variabilní, nejsou dvě zaměstnání v předškolních třídách, vzdělávací práce nepřevládá nad výchovnou. Se všemi nekvalifikovanými učitelkami školský úřad rozvázal pracovní poměr“ (Školní kronika, 1990 -1991).

Z těchto informací je zřejmé, že se mateřské školy dotkly změny vycházející z transformace školství, neboť došlo ke změně související se změnou v řízení školy, změny ve financování, evidentní je i změna ve vnímání vzdělávání.

Dále se zde uvádí: „*Slibovaného školského zákona se pedagogičtí pracovníci v mateřské škole dočkali až v prosinci 1991. Předškolní výchova se stala součástí školské soustavy, do tříd se zapisuje 20 zdravých dětí, je možné zařazovat i děti lehce zdravotně postižené. Nové programy nebo normy výchovné práce zatím nevyšly,*

orientačně slouží Program výchovné práce z roku 1976 s tím, že denní režim je uvolněnější“ (Školní kronika, 1991).

Díky těmto záznamům máme nepatrnou představu o tom, jak docházelo k přetváření centralizovaného a direktivního systému předškolního školství nastoleného předchozím obdobím.

10.3.1 Zařazení MŠ do sítě škol

Rok 2001 se stal důležitým mezníkem v existenci mateřské školy, neboť přinesl první změny týkající se nového územně správního uspořádání.

Od 1. 7. 2001 došlo k zařazení mateřských škol do sítě. Mateřská škola se stala součástí kraje Královéhradeckého, organizační složkou města Nového Města nad Metují a školský úřad je orgánem kraje v přenesené působnosti.

Od září 2002 se škola připravovala na vstup do právní subjektivity a 1. 1. 2003 se škola stala samostatným právním subjektem. Součástí školy se stala i školní jídelna. Zřizovatelem školy je Město Nové Město nad Metují.

11 Delegace a návštěvy v mateřské škole

Mateřskou školu navštívilo v průběhu jejího fungování mnoho návštěv nejenom tuzemských, ale i návštěvy zahraniční. Rysem československého školství v době komunistického režimu byla její mezinárodní izolace, předávání zkušeností z oblasti vzdělávání byla ochuzena o podstatnou část zahraničních podnětů. Pedagogové mohli hledat inspiraci pro zkvalitňování své práce v zemích s lidově-demokratickým zřízením. Západní vlivy byly v období formování režimu potlačovány a kulturní komunikace se západem na dlouhou dobu přerušena nebo alespoň omezena.

Z tohoto důvodu tedy můžeme předpokládat, že v období 1968 až 1989 se bude jednat výhradně o návštěvy a delegace z tak zvaného východního bloku.

Překvapilo mě, že delegace, které mateřskou školu navštívily, pocházely nejenom ze zemí východní Evropy, ale i ze zemí západních. V následujících kapitolách je rozepsána četnost i popsán konkrétní smysl proběhlých návštěv nejenom kolegyň z českých mateřských škol, ale i delegací na mezinárodní úrovni (Školní kronika, 1968 - 1989).

11.1 Delegace do roku 1989

Závodní mateřskou školu zhlédlo mnoho návštěv. První rok provozu mateřskou školu navštívily učitelky a pracovnice mateřských škol okresu Náchod a Rychnov nad Kněžnou. Jelikož byla mateřská škola vystavěna jako závodní, především pro děti zaměstnanců národního podniku Stavostroj, navštěvovali mateřskou školu často i obchodní partneři závodu ze zahraničí.

První rok fungování mateřské školy se účastnily prohlídky závodu i školy delegace z:

- Belgie,
- Polska,
- Sovětského svazu,
- Maďarska,
- Německé demokratické republiky.
- výprava lékařů z Francie,
- delegace učitelek mateřských škol z Holandska.

Rok 1969

září:

- Delegace učitelek mateřských škol z Kladska.

program:

- dopolední prohlídka mateřské školy,
- sledování „zaměstnání“ učitelek s dětmi (osvojení si pravidel sebeobsluhy, zvládnutí pravidel stolování),
- odpolední návštěva mateřské školy inspektorů z Kladska doprovázených inspektory z odboru školství náchodského okresu.

V zápise do kroniky mateřské školy bylo poznamenáno: *„K zařízení a provozu školy se vyslovili inspektoři pochvalně.“*

říjen:

- Návštěva 45 učitelek a ředitelek vedených inspektorkou z Táborska, neboť v Táborském okrese mají stejný typ závodní mateřské školy. Soudružky učitelky si vzájemně vyměnily cenné zkušenosti, které se týkaly především provozu školy.

Rok 1970

únor:

- Sovětská vojenská delegace, kterou doprovázel soudruh ředitel a pracovníci sekretariátu národního podniku Stavostroj.

Jak je uvedeno v kronice školy: *„Soudruzi ze Sovětského svazu se zajímali o zařízení a provoz školy.“*

březen:

- Do mateřské školy přijela delegace ze Súdánu. Zajímala se o vše, co souvisí s provozem školy. Zajímaly je také otázky ohledně finanční úhrady na stravování, hračky a pomůcky, zařízení i vybavení tříd. Dále pak byly pro ně zajímavé informace týkající se financování vybavení ústavním prádlem pro děti i pro zaměstnance.

Jak uvedla ve školní kronice (1970) tehdejší ředitelka mateřské školy: *„Na dotaz, jak v jejich zemi pečují a starají se o děti, odpověděli, že školství je u nich na nízkém*

stupni, vzdělání má pouze ten, kdo si je může finančně uhradit sám. Vyslovili však naději, že jednou budou i v jejich zemi moci chodit všechny děti do školy.“

červenec:

- Návštěva náchodského okresu sovětské stranické delegace z družebního okresu Sosnice v Černigovské oblasti vedená prvním tajemníkem OV KSSS v Sosnici, kterého doprovázeli pracovníci služeb a předsedkyně ZO KSSS spolu s předsedou kolchozu V. I. Lenina.

srpen:

- Mateřskou školu poctila svojí návštěvou ředitelka základní devítileté školy v Leningradu se svojí dcerou, obě přijely na pozvání pracovníků ministerstva školství.

listopad:

- Mateřskou školu navštívila obchodní delegace z Polska. Delegace si prohlédla školu a pochvalně se vyjádřila k jejímu vnitřnímu zařízení. Polské obchodní partnery doprovázel ředitel závodu Stavostroj a členové sekretariátu.

Rok 1973:

- Pracovní delegace z NSR, konkrétně z firmy Hamo, což je obchodní partner n. p. Stavostroje.
- Návštěva delegace z NDR, obchodních partnerů závodu Stavostroj.

Rok 1979:

Pokračovala spolupráce s družební mateřskou školou na Štrbském Plese, která probíhala na základě dopisování a předávání si vzájemných zkušeností. V průběhu roku došlo také k oboustranné výměně dárků pro děti i dospělý personál obou mateřských škol prostřednictvím České pošty. V tomto roce byla navázána díky vedení závodu n. p. Stavostroj také družba s mateřskou školou v Sovětském svazu.

Rok 1981:

- Návštěva delegace ze SSSR.
- Nadále probíhala družba, která se týkala výměny dopisů, zkušeností i dárků s mateřskou školou ve Štrbském Plese.

Rok 1982:

- Do Nového Města nad Metují byla naplánovaná návštěva delegace z USA, Jamajky a Maďarska, také byla ohlášena prohlídka závodní mateřské školy, která však z časových důvodů odpadla.

Rok 1987:

- Sovětská delegace, která pracovně navštívila n. p. Stavostroj za doprovodu představitelů podniku i Městského národního výboru. Po prohlídce školy zhlédla delegace kulturní program, který si pro ně připravily děti z mateřské školy.
(Školní kronika, 1969 - 1987).

11.2 Delegace po roce 1989

Blízkost polských hranic s okresním městem Náchod, nedaleko kterého se nachází i Nové Město nad Metují, nastartovala možnost výměny zkušeností v oblasti předškolního vzdělávání s městem Dušniky v Polsku. Dále se začala rozvíjet také spolupráce s partnerským městem Hilden v NSR.

Rok 1990

- Proběhla návštěva pracovnice dětského zařízení z Hildenu v NSR, která se zajímala o výchovnou práci v mateřské škole.

Rok 1998:

- Návštěva početné delegace z družebního města Dušniky z Polska. Tato akce byla organizována městským úřadem.

Jak tehdejší ředitelka mateřské školy uvedla v kronice, i děti se podílely na přijetí delegace: „*Děti vyrobily pod vedením učitelek pro hosty vkusné dárky a zazpívaly jim veselé české písničky*“ (Školní kronika, 1990, 1998).

Další návštěvy, tedy kromě partnerských měst, nejsou v záznamech o mateřské škole uvedeny. Dá se tedy usuzovat, že po „Sametové revoluci“ návštěvy mateřské školy ustoupily do pozadí. Situace mohla, dle mého názoru nastat ze dvou důvodů a to:

1. Ředitelky mateřských škol přestaly vpisovat do kronik záznamy týkající se delegací a návštěv tuzemských i ze zahraničí.
2. Návštěvy opravdu opadly a to především z důvodu, že delegace v předchozích letech byly zvány především na pozvání vedení národního podniku Stavostroj, kdy poté - a je to i logické - delegace zaměřily po prohlídce závodu také do mateřské školy zřízené účelově pro děti zaměstnanců tohoto závodu.

Já se mohu jen domnívat, že tato situace vznikla opravdu především z organizačních důvodů, neboť jak následující stránky diplomové práce dokládají, rozjíždí se nabídka nadstandardních aktivit mateřské školy určené pro děti a jejich rodiče.

Dále pak nastupuje plnohodnotná, zároveň také časově velmi náročná spolupráce mateřské školy s odborníky, organizacemi města a podobně. Samozřejmě musíme brát i v úvahu, a myslím, že to není bezpředmětný důvod, že v roce 2003 byla mateřská škola předána městu, zřizovatelem se tedy stalo Město Nové Město nad Metují a tudíž návštěvy konané na základě pozvání vedení závodu, již pominuly.

12 Výchovně vzdělávací činnost

Již Jan Amos Komenský (1964) v Informatoriu školy mateřské podává rozbor všech nejdůležitějších otázek předškolní výchovy. Nejprve je v něm zdůvodňována nutnost výchovné péče o děti nejujtějšího věku. Zabývá se zde cílem výchovného působení i podmínkami v nichž se výchova uskutečňuje, poukazuje i na metody či prostředky výchovy.

V průběhu let byla výchovně vzdělávací činnost, jak již bylo poukázáno v kapitole 10, ovlivňována i politickou situací ve společnosti. V současné době se snaha učitelů, která se týká vzdělávání dětí, opírá o projekt „Zdravá mateřská škola“.

V publikaci Zdravá mateřská škola, s jejímiž cíli a obsahem se mateřská škola v současné době ztotožňuje, se uvádí že, *„z dítěte se má stát člověk, který se bude chovat ke zdraví svému i druhých jako k nenahraditelné hodnotě a předpokladu pro plnohodnotný a smysluplný život. Výchova ke zdraví je odvozena z přirozených témat, jako je lidský organismus, psychika a osobnost, mezilidské vztahy, vztahy ke světu, společnosti a přírodě. To všechno ovšem na úrovni srozumitelné a dosažitelné předškolnímu dítěti“* (Havlinová, 1995, s. 74).

Pro celistvost informací bude poukázáno na cíle výchovné činnosti také v dřívějších letech existence mateřské školy.

V začátku fungování mateřské školy pracovaly učitelky s dětmi podle Programu výchovné práce v jeslích a mateřských školách, který vstoupil v platnost v roce 1967.

12.1 Práce v sekcích

Od roku 1968 se soudružky učitelky zapojovaly do práce v sekcích v jednotlivých metodikách podle vlastního uvážení a rozhodnutí. Zpočátku se k práci v sekcích přistupovalo s velkou nedůvěrou, neboť si učitelky nedovedly přesněji představit, co to vše obnáší. Později, když učitelky poznaly, jakým přínosem pro zlepšení výchovné práce sekce jsou, se do sekcí zodpovědně přihlašovaly a navštěvovaly je velmi svědomitě (z výpovědi bývalých pedagogů).

Sekce byly rozděleny na:

➤ Sekce rozumové výchovy

Tato sekce byla rozšířena o maňáskové scénky, techniku vodění maňásků a celkovou pohybovou techniku. Scének s maňásky bylo využíváno jako výchovného prostředku ve chvílkách před obědem, po odpoledním spánku, nebo v době, kdy děti pro nepřízeň počasí nemohly na dopolední vycházku.

➤ Sekce hudební výchovy

Do této sekce byla postupně zaváděna metoda Orffova Schulwerku.

Tvůrcem pedagogického díla „Das Schulwerk“ byl představitel německé hudby dvacátého století Carl Orff. Ve svém díle vytvořil autor hudebně pedagogický systém výchovy dětí, založený na spojení hudby, pohybu a mluveného slova. Jedná se o systematicky řazenou sbírku říkadel, písní, rytmicko-metodických cvičení a instrumentálních skladbiček pro komplexní hudební výchovu. Smyslem této metody je probouzet u dětí přirozeným způsobem zájem o hudbu i v případě, že dítě nemá vrozené hudební předpoklady. Dílo bylo přetlumočeno do mnoha jazyků, českou verzi vypracovali Petr Eben a Ilja Hurník.

Učitelky pracují na úseku hudební výchovy novým systémem práce, kdy ve spolupráci ostatních pedagogů pod vedením učitelky z hudební sekce byl vypracován roční výchovný plán hudební výchovy. Nový systém práce v hudební výchově sleduje jeden cíl, a to - založit z vybraných dětí předškolního věku pěvecký kroužek. Pro příští pracovní roky si učitelky vytyčily úkol rozšířit pěvecký soubor o předškolní děti z ostatních mateřských škol Nového Města nad Metují.

➤ Sekce tělesné výchovy

V Sekci tělesné výchovy se učitelky seznamovaly s možnostmi využívání sezónních činností pro sportovní aktivity, dále také jak například postupovat při otužování dětí. Učitelky se také seznamovaly s postupem zavádění cviků pro klenbu nožní. Bylo také zavedeno cvičení dětí ve cvičebních úborech.

➤ Sekce výtvarné výchovy

V této sekci byly učitelky seznámeny s technikou modelování, kreslení a byly jim přiblíženy i další možnosti, jak například využívat ve výtvarné výchově přírodní materiál (listy, dřívka, kamínky, kůru, lesní plody a podobně).

V následujících letech, konkrétně v letech 1969 až 1979 se soudružky učitelky i nadále zapojovaly do práce v jednotlivých sekcích. Poznatky ze sekcí si navzájem předávaly na pedagogických poradách a ty potom v plné míře uplatňovaly ve výchovné práci.

V roce 1973 jednotlivé sekce vydaly sborníky a metodické listy k hlavním výchovným složkám, na jejichž zhotovení se podílely i soudružky učitelky z Mateřské školy Rašínova 600, Nové Město nad Metují.

Od roku 1978 se Kabinet předškolní výchovy zaměřil v činnosti svých sekcí na ukázkové hospitace nejprve na víceřídnicích školách a potom také na jednotřídnicích mateřských školách (Školní kronika, 1968 - 1978).

12.2 Přípravná oddělení

V únoru 1973 se rozhodlo, že v mateřské škole bude otevřeno přípravné oddělení, ve kterém bude pracovat s vybranými dětmi nově nastupující (od 1. 2. 1973) učitelka. Do této doby fungovalo přípravné oddělení v závodní Mateřské škole Kadaňkova, Nové Město nad Metují (1. mateřská škola z roku 1940) a v Mateřské škole Mezilesí.

První schůzka se v mateřské škole uskutečnila 15. února, na schůzku přišli všichni rodiče mající o oddělení vážný zájem. Pro přípravné oddělení nakoupilo potřebné pomůcky a hračky vedení závodu n. p. Stavostroj a od 26. 2. 1973 začaly děti společně s učitelkou v přípravném oddělení pravidelně pracovat. Do oddělení bylo zapsáno celkem 24 dětí a pracovalo se zde vždy v pondělí od 14 – 16 hodin. Maminky dětí byly seznámeny s provozem oddělení, s organizací práce a s hlavními úkoly výchovné práce v přípravném oddělení.

Bližší informace, které by konkrétně popisovaly organizaci, formy či metody práce, však nejsou ve školní kronice z tohoto roku uvedeny.

Dětem byla podávána také odpolední svačina.
(Školní kronika, 1973).

12.3 Uvádění prozatímních osnov do praxe

Období, kterým se zabývá tato kapitola, se nazývá obdobím normalizace.

Jedná se o dobu 1. poloviny 70 let 20. století, ve které byla problematika školství charakteristická povinnými hromadnými zaměstnáními týkající se oblasti předškolního vyučování, kdy byl jasně formulovaný požadavek na výchovné cíle. Částečnou volnost vnímaly učitelky při výběru výchovných prostředků (z výpovědi bývalé učitelky mateřské školy).

Následující informace jsou čerpány z kroniky mateřské školy. Prostřednictvím uvedených dat si můžeme představit změny, ke kterým v rámci výchovné práce postupně docházelo.

Prozatímní osnovy byly v mateřské škole uváděny do praxe postupně od listopadu 1975. U dětí nejmladší věkové kategorie, tří až pětiletých, byla výchovná práce uskutečňována dle dosavadních osnov, u starších pěti a šestiletých dětí byla výchovná práce prováděna dle prozatímních osnov.

Ve školním roce 1976 - 1977 se v mateřské škole pracovalo dle prozatímních osnov již u všech věkových skupin, tedy u pěti až šestiletých dětí i u dětí tří až pětiletých. Jak je dále možné zjistit v kronice školy: *„Výchovná práce dle prozatímních osnov v experimentálních odděleních byla o to náročnější, že zkušeností s touto metodikou bylo velmi málo. Metodické příručky se teprve zpracovávaly. Aby měla každá učitelka vlastní osnovy, na rozmnožení osnov se podílely i n. p. Elton“* (Školní kronika, 1976).

K práci s dětmi podle prozatímních osnov bylo ve škole postupně k dispozici jak dostatečný počet pomůcek z Komenia, tak i pomůcky vlastní výroby (z výpovědi bývalých pedagogických zaměstnanců).

12.4 Nová výchovně vzdělávací soustava

V záznamu ředitelky mateřské školy zapsané v kronice (1976) je uvedeno: *„1. července 1976 v Domě odborů v Hradci Králové uspořádal krajský výbor KSČ a KNV celokrajský aktiv vedoucích školských pracovníků ZO KSČ škol druhého cyklu k hlavním úkolům školské politiky strany po XV. sjezdu KSČ. Zúčastnil se jej ministr školství ČSR soudruh doc. Milan Vondruška, tajemník KV KSČ soudruh*

Václav Šípek a místopředseda KNV soudruh Jan Pravda. Hlavním cílem aktivu bylo seznámit vedoucí školské pracovníky s návrhem nové výchovně vzdělávací soustavy, který předsednictvo ÚV KSČ schválilo 4. června. K této problematice referoval soudruh ministr Vondruška. Jedná se o obsahovou i organizační přestavbu našeho vzdělávání vzhledem k potřebám socialistické společnosti. Přestavba se týká již předškolní výchovy, kdy mateřská škola přebírá pedagogickou funkci.

Nová výchovně vzdělávací soustava bude postupně zaváděna od 1. září 1976. Soudruh Vondruška dále hovořil o funkci učitele při komunistické výchově nového člověka, kdy veškerou výukou musí prolínat ideovost, zásadovost a stranickost.“

12.5 Program výchovné práce pro jesle a mateřské školy

Dne 1. září 1978 vstoupil v platnost nový normativní materiál „Program výchovné práce pro jesle a mateřské školy“. Jednalo se o základní rámcovou normu v rámci systému komunistické výchovy v jednotné škole. Tento program byl později doplněn Metodikou výchovné práce v předškolních zařízeních s celostátní platností, konkrétně metodikami pro tělesnou výchovu, rozvíjení poznání, jazykovou výchovu, mravní výchovu, pracovní výchovu, výtvarnou výchovu, hudební výchovu, dopravní výchovu a rozvíjení základních matematických představ. V metodických materiálech je uvedeno hodně příkladů z praxe i námětů na jednotlivá zaměstnání (Školní kronika, 1978).

Jak se dále z kroniky dozvídáme, následující léta byla naplněna úsilím o zvládnutí podstaty nového pojetí předškolní výchovy. Kabinet předškolní výchovy v Náchodě ve své činnosti vycházel z celoročního plánu, ve kterém měl prvořadé místo úkol – vzdělávání učitelek k novému pojetí československé výchovně-vzdělávací soustavy se specifickým zaměřením na předškolní výchovu.

Ke studiu programu byl věnován dostatečný čas, mateřská škola tedy může plnit společný cíl – aby z dětí vyrostli lidé čestní, pracovití a oddaní věci míru.

V listopadu 1986 dostaly učitelky do rukou nově zpracované časové plány, podle kterých se mělo pracovat. Další došly až v březnu, přesto se dařilo práci sjednocovat. Časové plány byly doplněny i metodickými materiály (Školní kronika, 1978 – 1986).

12.6 Prozatímní program výchovné práce

Celá koncepce předškolní výchovy se mění v roce 1989. V práci s dětmi se klade důraz na výchovnou složku, citové prožívání a hlavně se snižují počty dětí na třídách. Od září 1990 má být zapisováno do oddělení dětí tří až čtyřletých po 20 dětech, v ostatních odděleních po 25 dětech.

„V červenci 1990 se dostal učitelkám do rukou Prozatímní program výchovné práce, učitelky se s ním seznamovaly v době letních prázdnin“ (Školní kronika, 1989, 1990).

Ze školní kroniky (1990) byla získaná pouze obecná sdělení, která se vztahují k tomuto programu výchovné práce a která dokazují, že učitelky v mateřské škole podle Prozatímního programu výchovné práce opravdu pracovaly.

12.7 Osobnostně orientovaný model

Jak uvádějí Hábl a Janiš (2010, s. 108) *„paradoxní a historicky poučné je, že i když v komunismu šlo o „lepšího člověka“, vyústil celý projekt ve specifickou formu dehumanizace, se kterou se musí pedagogika dodnes vyrovnávat. Souhrnem lze říci, že české komunistické školství jako celek bylo velmi efektivní v předávání informací, ale velmi problematické ve formování charakteru, ten byl naopak deformován celým nemorálním systémem.“*

Revoluční události roku 1989 odstartovaly nový přístup ve vzdělávání dětí. Toto nové pojetí se týkalo všech stupňů školství, dotýkalo se tedy, samozřejmě také předškolního vzdělávání. V praxi se objevují nové přístupy, dochází k razantnímu odmítání metod hromadného předškolního vyučování, zrušení pravidelného denního režimu, nastupuje nové pojetí týkající se střídání výchovných složek a činností, třídy se mění na heterogenní, ustupuje příkazový styl práce s dětmi.

Nové pojetí, takzvaná osobnostně orientovaná výchova potírá vytváření závazných norem, protože ve výchově již neexistuje pouze jediná cesta vedoucí k vytyčenému cíli, tedy rozvoji individualizované, jedinečné a neopakovatelné osobnosti dítěte. Neupřednostňuje se intelekt dítěte, ale rozvojem jeho citových, sociálních a volních vazeb zajišťuje pocit jistoty a bezpečí a vytváří stálou příležitost dítěti k učení prožitkem. Pro učitelky, které byly dlouhá léta zvyklé pracovat určitým způsobem,

nebyla tato změna jistě zpočátku úplně jednoduchá, ač, dovolím si předpokládat, že byla vítaná.

Změny, ke kterým došlo v přístupu ke vzdělávání dětí v mateřské škole, jsou zaznamenány také ve školní kronice z roku 1992: „*Učitelky pracovaly spokojeně podle uvolněného denního režimu, což znamenalo, že se svačina podává v průběhu her, výchovné složky nejsou omezeny časově, ani pokud jde o část dne, ani určitým, pevně stanoveným dnem v týdnu*“ (Školní kronika, 1989 - 1992).

Otevíraly se totiž možnosti uplatnit vlastní schopnosti i přístup dynamického, odpovědného a profesionálního rozhodování každé učitelky o vlastních postupech ve výchově v konkrétních podmínkách dané mateřské školy.

Já sama jsem nastoupila do mateřské školy jako učitelka až v době, ve které již byl tento nový přístup, tedy osobnostní přístup běžně praktikován. Nemohu proto z vlastních zkušeností porovnat náročnost přechodu k novému přístupu práce.

V dalších letech se stále pracuje podle modelu osobnostně orientovaného modelu, kterým byly naplňovány cíle a záměry Rámcového vzdělávacího programu. K Rámcovému vzdělávacímu programu, podle kterého se povinně začalo pracovat od září 2003, proběhlo několik vzdělávacích akcí, více či méně zdařilých. Na internetu byla v květnu zveřejněna metodika k Rámcovému vzdělávacímu programu. Hlavním cílem RVP je vychovat soběstačného, přiměřeně sebevědomého jedince v přirozeném prostředí.

Učitelky pracující v novoměstské mateřské škole si jsou vědomy, že model předškolní výchovy orientovaný na osobnostním přístupu je založen také na přesvědčení, že nelze přehlížet všechny dosavadní dobré zkušenosti a tradice české předškolní výchovy. Zároveň si však také uvědomují možné nebezpečí naprosto volného přístupu k dítěti, tedy nesprávného výkladu svobody.

Z vlastní pedagogické zkušenosti mohu potvrdit, že děti, zejména ty nejmladší, mají rády jistoty, tedy i pravidla, která v nich vyvolávají určitý pocit bezpečí.

12.8 Změna koncepce předškolní výchovy

Podle školního vzdělávacího programu „Je nám dobře na světě“, který se opírá o projekt „Zdravá mateřská škola“, začaly pracovat učitelky ve všech třídách ve školním roce 2002 – 2003.

Jak uvádí Havlínová (1995, s. 123) ve své publikaci: *„Mateřská škola je mylně chápána pouze jako příprava na základní školu, ačkoliv jejím základním a nesmírně důležitým úkolem je zabezpečit zdravý a harmonický fyzický a psychický vývoj předškolních dětí, samozřejmě včetně poznávacích funkcí. Mateřská škola má nahradit péči mateřskou láskyplným prostředím, radostnou hrou dětí v přiměřeně velkém kolektivu. Zdá se však, že specifičnost předškolní pedagogiky není vůbec doceněna. Je chápána jakoby ve službách pedagogiky školní, ačkoliv je stejně významná, ne-li významnější.“*

Učitelky se společně s ředitelkou školy dohodly na hlavních tématech i podtématech, podle kterých si zpracovávaly třídní vzdělávací programy a stavěly týdenní bloky.

Hlavní cíl tohoto projektu je vychovávat samostatné, přiměřeně sebevědomé jedince v přirozeném, příjemném prostředí.

Přívlastek „zdravá“ v názvu projektu se dá vysvětlit jako cíl, ke kterému mateřská škola směřuje. U mateřské školy zařazené do sítě tzv. „Mateřských škol podporujících zdraví“ je hodnocena její iniciativa, orientace ve vlastních podmínkách a potřebách, dále pak dosažená úroveň spolupráce se všemi zúčastněnými a konkrétní kroky, které pro podporu zdraví dělá nebo zamýšlí (Havlínová, 1995).

V následujícím roce (2003 – 2004) byl nadále dotvářen školní vzdělávací program, učitelky do něj přenášejí vlastní zkušenosti. Objevuje se stále více odborné literatury, kterou učitelky při dotváření ŠVP využívají.

V roce 2005 má škola již Školní vzdělávací program zpracovaný, jeho podoba je i nadále neustále aktualizována a dotvářena. Učitelky ze Školního vzdělávacího programu vycházejí při tvorbě třídních vzdělávacích programů.

Největším nedostatkem, který ovlivňuje kvalitu práce podle školního vzdělávacího programu, je vysoká naplněnost tříd. Normativ na jednoho pedagogického pracovníka činí 13,32 dítěte. V takových podmínkách je velice obtížné plnit ŠVP, který preferuje osobnostně orientovaný model výchovy.

O čtyři roky později, od prvních krůčků práce s novým školním vzdělávacím programem, se stala práce s ŠVP již samozřejmou věcí. Na jednotlivých třídách se zpracovávají stále dokonalejší třídní programy. Učitelky používají moderní formy, metody a prostředky výchovně vzdělávací práce – prožitkové, situační a interaktivní učení, zpracovávají třídní projekty a především rozvíjejí u dětí samostatnost a přiměřené zdravé sebevědomí (Školní kronika, 2005 – 2009).

Cílem výchovně vzdělávacím procesu v mateřské škole je v současné době rozvíjet osobnost samostatného, zdravého a zdravě sebevědomého dítěte. Cestou přirozené výchovy položit u dětí základy celoživotního vzdělávání. Touto filosofií se pedagogové snaží naplňovat cíle Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání, podle kterého mateřská škola pracuje do dnešních dní.

12.8.1 Integrované bloky

Školní vzdělávací program je zpracován do šesti integrovaných bloků, kterými je usilováno o rozvoj řeči, jazyka, intelektu poznávacích procesů, citů a vůle. Tyto bloky nejsou časově omezeny a záleží pouze na učitelkách, jak jednotlivá témata zpracují do třídních vzdělávacích programů.

Integrované bloky:

1. Víím, kdo jsem a kam patřím

Podtémata:

- Moje tělo,
- Moje smysly,
- Moji kamarádi,
- Co mě baví,
- Co rád jím,
- Co o sobě víím,
- Kde jsem se tu vzal,
- Moje město a okolí,
- Naše vlast.

2. Učím se zvládnout, co život přináší

Podtémata:

- Začínáme (adaptace),
- Máme nové kamarády,
- Proč nejsou naši doma – zaměstnání,
- Doprava v okolí MŠ – bezpečnost,
- Oslava narozenin a svátků,
- Loučíme se.

3. Žiji uprostřed neustálých změn v přírodě

Podtémata:

- Barvy v přírodě – roční období,
- Zpracováváme sklizeň,
- Proč někdy prší, jindy sněží,
- Od semínka k rostlince,
- Na našem dvoře,
- V lese – živá a neživá příroda,
- Rozkvetlá louka,
- Voda – život okolo a ve vodě,
- Planeta Země.

4. Chráním si své zdraví

Podtémata:

- Co je zdraví,
- Jsem nemocný – i nemoc patří k životu,
- Co mohu udělat pro podporu zdraví,
- Cítil jsem se někdy ohrožen,
- Jím chutně a zdravě,
- Chráním se před nebezpečím,
- Umím říci ne tomu, co mi škodí,
- Neubližuji sobě ani druhým,
- Tvořím a dodržuji pravidla pro dobrou pohodu.

5. Věci, které mě obklopují

Podtémata:

- S čím si rád hraji,
- Předměty, geometrické tvary,
- Materiály, povrch, množství, velikost,
- Co si oblékáme, obouváme,
- Co děláme celý den,
- Rozměry, směry a vzdálenosti,
- Orientujeme se v prostoru – nahoru, vpravo atd.

6. Udržujeme lidové tradice

Podtémata:

- Vánoce,
- Mikuláš se svojí družinou,
- Masopust,
- Velikonoce.

V letošním roce (2015 – 2016) se učitelky mimo jiné zaměřují u dětí také na posilování funkční gramotnosti. Čtenářskou, matematickou, přírodovědnou, sociální, informační a jazykovou gramotnost učitelky pravidelně zařazují do běžné vzdělávací práce.

V průběhu roku se práce pedagogů opírala o projekt „Učíme se žít spolu“, jenž učitelky zakomponovaly do svých třídních vzdělávacích programů podle vlastního uvážení. Cílem tohoto programu bylo pomoci dětem řešit problémy, rozvíjet komunikační dovednosti, podporovat zájem o poznávání nových věcí kolem nás, respektovat starší generaci, nemocné nebo postižené. Také zvládat emoce, vytvářet pozitivní sociální klima školy, být v pohodě a klidu, respektovat kamarády a zároveň podporovat zdravý životní styl. Celý projekt byl zakončen výstavou dětských prací, vystoupením dětí v Městské knihovně a společným odpolednem na školní zahradě s rodiči a přáteli. Tento program respektuje dítě, které je vždy středem zájmu, rozvíjí celou osobnost a zároveň zohledňuje prostředí a podmínky školy. Učitelky pracují s vysokým nasazením. Jsou si vědomy, že je pro dítě velmi důležité co prožívá, staví se na dosavadních zkušenostech a dovednostech dítěte a proto učitelky volí především

prožitkové, kooperativní a činnostní učení, maximálně využívající aktivizující metody, což vede k naplňování vzdělávacích cílů.

I v tomto roce se pokračovalo s celoročním projektem „Učíme se žít spolu“, který se prolínal mnohými aktivitami v průběhu celého školního roku.

13 Opravy a obnovy

Přestože mají všichni zúčastnění, tedy pedagogičtí i provozní zaměstnanci, snahu pečovat o svěřený majetek co nejlépe, musí se samozřejmě počítat s určitým opotřebením vybavení prostor mateřské školy i využívaných pomůcek.

Již při samotné kolaudaci mateřské školy bylo zjištěno celkem asi 52 vážných stavebních i projektových závad. Přesné vyčíslení závad je uvedeno v kolaudačních zápisech.

Například původní výtah na jídlo z hlavní kuchyně do přípraven byl ruční a již od samého začátku vůbec nevyhovoval. V dubnu 1968 byly z tohoto důvodu provedeny zednické práce pro nový motorový výtah. Montáž výtahu se uskutečnila v červnu a červenci téhož roku nákladem 35 000 Kč, který finančně zajišťoval závod n. p. Stavostroj (Školní kronika, 1967 – 1968).

13.1 Modernizace

Modernizace prostředí mateřské školy proběhla již po deseti letech od zahájení jejího provozu, tedy v roce 1977. Pro zútulnění prostředí zakoupil závod n. p. Stavostroj do všech místností nové záclony a závěsy. Do každé herny byl pořízen koberec Kovral, aby měly děti možnost přenášet vlastní hru i na zem. Dále byl nainstalován do tříd barevný nábytek pro pohodlné a především praktické uložení knížek a hudebních pomůcek.

V letech 1982 až 1984 postupně probíhala rozsáhlejší modernizace většiny prostor v mateřské škole, která se týkala tříd, umýváren, šaten i společných chodeb. V letních měsících roku 1982 renovace začala a konkrétně se týkala:

- *výmalyby tříd a šaten (poprvé od postavení závodní MŠ – po 13. letech),*
- *pokládky nových podlah,*
- *výměny nábytku v šatnách i umývárkách,*
- *výměny stolků a židliček ve třídách,*
- *nákupu nových závěsů,*
- *vestavění koženkových stěn mezi třídy a herny,* které nejenom, že třídy zútulnily, ale hlavně umožnily vytvořit klidný kout pro odpočinek dětí.

Veškeré náklady týkající se renovování hradil podnik n. p. Stavostroj.

Další část renovace, probíhající v již zmíněných letech 1983 a 1984 byla zaměřena na:

- *obložení vstupní haly dřevem,*
- *dokončení dřevěného obložení (kryty) topných těles ve třídách,*
- *vypracování návrhu architektkou na nový nábytek do 1. a 2. třídy,*
- *objednání nábytku,*
- *malování společných prostor v hlavní budově i v přístavbě mateřské školy (proběhlo v únoru a březnu),*
- *výměna nábytku i nákup nových závěsů ve zbývajících dvou třídách.*

V následujících letech probíhalo pravidelné malování prostor celé mateřské školy, renovace sedacích souprav, položení nových kobereců či nových podlahových krytin, neboť původní zde byla od roku 1967.

O prázdninách roku 1996 - 1997 začala akce sjednocení topení v obou budovách MŠ a napojení přístavby na plynovou kotelnu v hlavní budově.

V dalších letech pak proběhla postupná výměna veškerého nábytku ve všech šesti třídách, nákup nových záclon, postupná výměna lehátek pro odpočinek dětí, nainstalování stropních ventilátorů, renovace sociálního venkovního zařízení pro děti i modernizace šaten v budově přístavby.

V plánu do budoucnosti je zmodernizování ostatních šatních prostor a zejména pak vyřešení dlouhodobě problematické otázky týkající se bezpečného parkování v prostorách před mateřskou školou (Školní kronika, 1976 – 2015).

13.2 Budování přístavby školy

V říjnu 1978 se započaly přípravné práce pro vybudování přístavby, ve které budou v budoucnu sloužit dětem další dvě třídy.

Důvody rozšiřování prostor mateřské školy

Přístavba bude vystavěna jako součást sídlištního dovybavení, to znamená, že hlavním důvodem je zvýšit kapacitu školy pro rodiny s malými dětmi bydlící v rychle rostoucím

sídlišti ve městě. Logicky se tedy předpokládá zvýšený nárůst zájmu mladých rodin o umístění dětí do mateřských škol (Školní kronika, 1978).

Realizace stavby

Na školní zahradě byly odstraněny ovocné a okrasné stromy a v místě, kde byla tři pískoviště, se vyznačily základy pro budoucí přístavbu mateřské školy. Během listopadu bylo připraveno kolejiště pro jeřáb a v lednu 1979 se započalo s kopáním základů. Do konce dubna byla hrubá stavba dokončena.

Ve školním roce 1979 - 1980 práce na přístavbě mateřské školy pokračovaly dle harmonogramu.

Po třech letech přístavba nebyla stále úplně dokončena, prováděly se však již dokončovací práce - budování pískovišť a výstavba chodníků.

Kolaudace stavby

Termín plánované kolaudace byl 13. 7. 1981, a ten byl také dodržen. Dne 1. září 1981 proběhlo slavnostní otevření přístavby mateřské školy za účasti představitelů města, ředitele závodu n. p. Stavostroj a inspektorky.

Budova přístavby je propojena s hlavní budovou koridorem, který je využíván pro aranžování a výstavky dětských výtvarných prací (Školní kronika, 1978 – 1981).

13.3 Zvelebování školní zahrady

K mateřské škole náleží i rozsáhlá školní zahrada, která svoji funkci plní, což znamená, že dětem umožňuje zdravý pohyb na čerstvém vzduchu a rozvíjí u nich pohybové schopnosti i dovednosti. Přesto v důsledku postupného dovybavení a renovování samotné mateřské školy, pořizování nových didaktických pomůcek, her a podobně, se na samotnou školní zahradu trochu zapomínalo.

Personál MŠ se tedy v roce 1983 - 1984 zaměřil na zvelebování zahrady, což spočívalo v konečné úpravě zahrady podle představ vedení školy a zřizovatele, v neposlední řadě i po poradě s jednotlivými učitelkami, které s dětmi využívají pobyt na zahradě především. Jednalo se o úpravu bazénu, proběhlo laminování jeho dna a dále postavením pergoly vzniklo zastínění části zahrady, kde se nenacházejí vzrostlé stromy.

V následujících letech probíhalo postupné zlepšování podmínek pro hru venku či zvyšování obratnosti dětí tak, aby bylo dosaženo maximální spokojenosti dětí. Pro lepší přehled jsou zde uvedeny konkrétní kroky v jednotlivých školních letech vedoucích k zvelebení zahrady:

➤ **Školní rok 1984/1985**

- *dokončení výstavby chatky na ukládání hraček,*
- *zhotovení hracích koutků zabudováním dřevěné kulatiny (dřevěná mašinka, dřevěný domek se skluzavkou a přírodními prvky pro šplh, dřevěný domek pro námětové činnosti dětí).*

➤ **Školní rok 1985/1986**

- *výměna starého oplocení, natažení nového pletiva (proběhlo svépomocí, zaměstnanci školy, rodiče).*

➤ **Školní rok 1986/87**

- *zapuštění dřevěného víceúčelového domečku.*

➤ **Školní rok 1987/1988**

- *proběhly venkovní nátěry plotu a všech dřevěných a kovových zařízení na zahradě.*

➤ **Školní rok 1988/1989**

- *vybudování nového, velkého, kruhového pískoviště (svépomocí),*
- *zabudování dřevěných stolů včetně lavic.*

➤ **Školní rok 1989/1990**

- *výměna obvodových prken u pískovišť (svépomocí).*

➤ **Školní rok 1993/1994**

- *prováděna údržba vnějšího prostranství a školní zahrady (dobrovolnost rodičů, sponzorsky),*
- *proběhlo stavební řízení k projektu budování „mycího centra pro děti“,*
- *oprava bazénu (reklamace).*

➤ **Školní rok 1999/2000**

- *demontace víceúčelového dřevěného hracího domečku,*
- *objednání multifunkční sestavy Alice (víceúčelový dřevěný domek),*
- *zakoupení dřevěné konstrukce na šplhání a houpání,*
- *vypracování architektonického návrhu na úpravu zahrady (Městským úřadem uvolněno 135 tisíc Kč).*

➤ **Školní rok 2001/2002**

- *vybudování běžecké dráhy,*
- *dokončení opravy pískovišť v horní části zahrady,*
- *obměna a dokoupení většího množství hraček.*

➤ **Školní rok 2003/2004**

- *instalování stolů a lavic (využití při výtvarných a pracovních aktivitách),*
- *zhotovení bezprašného hřiště,*
- *obnova nátěrů dřevěných a kovových předmětů.*

Tento rok byla v plánu i další etapa rekonstrukce školní zahrady, avšak vzhledem k okolnostem, kdy se původně plánovaná částka značně navýšila a navíc je třeba řešit problém s bazénem, který je v havarijním stavu, rozhodla Rada města tuto akci odsunout na další rok, kdy se celý problém bude řešit komplexně.

➤ **Školní rok 2005/2006**

O letních prázdninách měla proběhnout další část rekonstrukce školní zahrady.

Na tuto akci bylo v rozpočtu města počítáno s 620 000 Kč. Tato částka však musela být použita na rekonstrukci sociálního zařízení v dalších dvou mateřských školách ve městě. Rekonstrukce zahrady je z tohoto důvodu odložena na další rok.

➤ **Školní rok 2006/2007**

- *vybudování brouzdaliště (původně plánovaná oprava stávajícího bazénu by nebyla tak efektivní, nakonec se rozhodlo o vybudování nového bazénu).*

➤ **Školní rok 2007/2008**

- *oprava ochozů kolem pískovišť,*

- dokončení chodníků ze zámkové dlažby,
- setí trávy,
- instalace solární sprchy u brouzdaliště.

➤ **Školní rok 2008/2009**

- zabudování pružinových houpaček,
- nákup vodních stolů pro hru s vodou,
- nákup masážní nášlapné dráhy,
- pořízení plachty na venkovní brouzdaliště.

➤ **Školní rok 2009/2010**

- zabudování nerezového pítka,
- zapuštění kreslicích tabulí,
- instalace dřevěné šplhací věže,
- pořízení dřevěného vlaku,
- dokoupeny sady maxi lega (využití při konstruktivních hrách, stavby domečků),
- nákup nákladních aut na písek,
- nákup traktoru s vlekem.

➤ **Školní rok 2011/2012**

- pořízení dřevěných domků na kolečkách pro hru dětí,
- pořízení dřevěných domků jako uložení hraček.

➤ **Školní rok 2012/2013**

- zapuštění dalšího pítka.

➤ **Školní rok 2013/2014**

- vybudování druhého hřiště na míčové hry,
- obnova domečků na hračky,
- instalování dřevěných lavic a stolů (využití pro svačiny venku).

Jak je z tohoto přehledu evidentní, zlepšení vybavení školní zahrady se věnovalo ze strany vedení i zřizovatele mateřské školy dostatek pozornosti i finančních nákladů.

Z důvodu rozsáhlosti školní zahrady však nemohlo být její zařizování a zvelebování pouze krátkodobou záležitostí (Školní kronika, 1983 – 2014).

13.4 Modernizace tříd z pohledu vnitřního vybavení

Tato kapitola se zabývá jednak modernizací neboli inovací tříd (místností). Zároveň je důležité nezapomínat na obnovování a modernizování pomůcek, které učitelky využívají při práci s dětmi.

Materiální stránka

Nezapomínalo se ani na zlepšování vnitřního prostředí mateřské školy, tedy vybavení jednotlivých tříd, šaten, společných prostor jako jsou chodby, schodiště, koridor školy nebo kuchyně. O modernizaci vnitřního vybavení tříd se poprvé zmiňuje školní kronika (1988 – 2012) až jedenáct let po otevření mateřské školy, přestože jistě nějaké úpravy tříd probíhaly.

Pro přehlednost konkrétních plněných cílů bude využito stejného postupu jako v předchozí kapitole:

➤ **Školní rok 1998/99**

- *zakoupení molitanových lehátek do speciální třídy (využití při odpočinku dětí).*

➤ **Školní rok 2001/2002**

- *namontování stropních ventilátorů do každé třídy (využití v době letních vysokých teplot ve třídách).*

➤ **Školní rok 2003/2004**

- *zakoupení nových dětských stolečků a židlí do tříd,*
- *zrekonstruování stávajících dětských židlí (které nebyly vyřazeny),*
- *vybavení hracích koutků ve třídách kadeřnickými stolky, dřevěným obchodem a dřevěným čtyřdílným paravanem (využití při improvizaci s loutkami).*

➤ **Školní rok 2005/2006**

- *obměna nábytku ve třech hernách.*

➤ **Školní rok 2006/2007**

- *obměna nábytku v celé 3. třídě,*
- *výměna koberců ve 2. a 3. třídě,*
- *přilepení velkých zrcadel v umývárkách dětí v 5. a 6. třídě,*
- *dokoupení dětských stolů a várníc na pitný režim do všech tříd.*

➤ **Školní rok 2007/2008**

- *dokončení obměny nábytku ve všech třídách.*

➤ **Školní rok 2008/2009**

- *nákup plastových míčků do terapeutického bazénu,*
- *pořízení stimulatoru pro děti s vadami zraku (využití při procvičování očí),*
- *zbudování vestavné skříně v přízemí u hlavního vchodu přístavby (využití pro objemné pomůcky, náradí a náčiní pro hasičský kroužek),*
- *nákup kolečkových židlí,*
- *nákup dětského povlečení (pro dvě třídy).*

➤ **Školní rok 2009/2010**

- *výměna nábytku (v 6. třídě).*

➤ **Školní rok 2011/2012**

- *dovybavení tříd kvalitním, moderním nábytkem ve třídách,*
- *nákup čističek vzduchu do tříd.*

Samozřejmě je nutné pro zjednodušení práce obměňovat a modernizovat vybavení potřebné pro ostatní personál mateřské školy. Ve školním roce 2013 - 2014 byla zakoupena sušička na prádlo, v následujícím roce byla zakoupena automatická pračka na praní drobného prádla. Povlečení je posíláno do prádelny v Náchodě.

Vybavení pomůckami

Přestože učitelky mnoho názorných pomůcek potřebných pro zvyšování kvality práce postupně zhotovovaly samy, je vhodné, dokonce i důležité pamatovat na vybavení tříd takovými pomůckami, které podporují rozvoj počítačové gramotnosti, na kterou je v současné době kladen velký důraz.

Dále je nutné zajišťovat pomůcky pomáhající ve vzdělávání zrakově postiženým dětem, které navštěvují Speciální třídu.

➤ **Školní rok 1994/1995**

- *nákup speciálního přístroje CAM (zakoupení díky normativu na integrované děti),*
- *nákup radiomagnetofonu,*
- *nákup minivarhan CTK,*
- *pořízení didaktických her (využití ve speciální třídě).*

➤ **Školní rok 1996/1997**

- *zakoupení nového počítače s tiskárnou pro potřebu pedagogů.*

V tomto roce byly třídy vybaveny pomůckami ze zdrojů Školského úřadu, Městského úřadu a díky sponzorským darům. Dále byly získány pomůcky ze zrušených městských jeslí.

➤ **Školní rok 1998/1999**

- *nákup videorekordérů a televizorů (zakoupeno do tří tříd),*
- *pořízení protialergických polštářů (pro všechny třídy).*

➤ **Školní rok 2000/2001**

- *zakoupení čtyř magnetofonů s CD přehrávačem,*
- *pořízení kopírky (využití učitelkami při přípravě pro práci s dětmi).*

➤ **Školní rok 2003/2004**

- *nákup didaktických pomůcek z firmy Benjamin.*

➤ **Školní rok 2008/2009**

- *zakoupení notebooku (využití ředitelkou školy),*

- *zakoupení LCD monitoru k PC (pro potřeby ředitelky),*
- *zakoupení multifunkční laserové tiskárny (využití v ředitelně školy).*

➤ **Školní rok 2011/2012**

- *nákup notebooků s výukovými programy (využití učitelkami pro rozvoj počítačové gramotnosti dětí),*
- *nákup kopírovacího stroje.*

➤ **Školní rok 2012/2013**

- *dokoupení dalších výukových programů (možno využít i pro interaktivní tabuli, o které se do budoucna uvažuje).*

➤ **Školní rok 2014/2015**

- *obnova didaktických pomůcek (týká se všech tříd),*
- *pořízení Apple iPad se speciálními programy pro děti se zrakovým znevýhodněním (získán z projektu MŠMT).*

(Školní kronika, 1994 – 2015).

13.5 Rekonstrukce prostor mateřské školy

Všechny prostory, které se pravidelně užívají, se pochopitelně opotřebovávají a aby se zachovala funkčnost, je samozřejmě nutná údržba nebo se postupně musí přejít k rekonstrukci. Ve školní kronice (1997 – 2014) je možné zjistit informace ohledně rekonstrukcí proběhlých, či plánovaných do budoucna.

➤ **Školní rok 1997/1998**

- *započaté práce na rekonstrukci kotelny,*
- *připojování přístavby na topení v hlavní budově.*

Došlo k promočení střechy přístavby a byla vytopena vrchní třída. Jednání o generální opravě střechy byla zahájena ihned, ne, jak bylo původně plánováno až v následujícím roce.

➤ **Školní rok 1998/1999**

- zahájení generální opravy střechy hlavní budovy i přístavby.

➤ **Školní rok 2002/2003**

- rekonstrukce toalet a umýváren,
- vybudování v 1. patře hlavní budovy sociálního zařízení pro dospělé,
- vybudování úklidové komory v hlavní budově,
- vybudování sociálního zařízení (slouží dětem při pobytu na školní zahradě).

➤ **Školní rok 2007/2008**

- rekonstrukce výtahu v hlavní budově.

V tomto roce se zřizovateli Město Nové Město nad Metují podařilo získat grant z EU na výměnu oken a zateplení školy. Rekonstrukce začala v srpnu 2008.

➤ **Školní rok 2008/2009**

Od 1. 6. 2009 byly zahájeny na mateřské škole, později i na druhé mateřské škole ve městě - MŠ Na Františku a na Základní škole Malecí stavební úpravy podle projektu „Úspory energií Nové Město nad Metují“, na který Město Nové Město nad Metují získalo grant z EU.

Předmětem stavebních úprav je zateplení fasády a střech, výměna oken a regulace topení.

Dále proběhlo:

- kompletní přebudování dvou kuchyňek (využití pro výdej jídla, mytí nádobí),
- nákup myček, kuchyňských linek, nerezových odkládacích stolů, obkladů, elektroinstalace.

➤ **Školní rok 2009/2010**

- dokončení stavebních prací podle projektu „Úspory energií Nové Město nad Metují“.

➤ **Školní rok 2010/2011**

- kompletní výměna kanalizace v suterénu hlavní budovy,
- výměna kotlů.

➤ **Školní rok 2013/2014**

- *zpracování projektu na přestavbu umýváren a záchodků v přístavbě školy.*

Z finančních důvodů však v tomto roce nemohlo dojít k realizaci, zrealizování projektu je plánováno v příštím roce.

Drobné opravy

V průběhu existence mateřské školy, musely být, samozřejmě prováděny také finančně méně náročné opravy. Pro celistvost informací jsou uvedeny i tyto, tzv. drobné opravy, o kterých jsou ve školních kronikách (1999 – 2012) uvedeny nějaké zmínky.

➤ **Školní rok 1999/2000**

- *nátěr oken v hlavní budově v části 1. patra.*

➤ **Školní rok 2000/2001**

- *provedení instalatérských a opravářských prací na dětských WC.*

V tomto roce byla opravena značným nákladem a to přes 200 tisíc Kč prasklina na přístavbě.

➤ **Školní rok 2002/2003**

- *výměna osvětlení ve všech třídách i hernách hlavní budovy.*

➤ **Školní rok 2003/2004**

- *natření zárubní a dveří v celé mateřské škole,*
- *natření venkovních oken v přístavbě,*
- *natření venkovních oken v hlavní budově na jižní straně budovy,*
- *položení nových hran i linolea na schodištích v hlavní budově,*
- *rekonstrukce korkové podlahy v 6. třídě,*
- *výmalba sklepního prostoru,*
- *nátěr schodů a podlahy ve sklepě,*
- *nákup automatické pračky.*

➤ **Školní rok 2004/2005**

- *výměna osvětlení ve třídách i hernách v přístavbě.*

➤ **Školní rok 2005/2006**

- *výmalba prostor tří heren,*
- *výměna linolea v 1. třídě,*
- *umístění těsnění do oken ve 3. třídě,*
- *výměna matrací na lehátkách v celé mateřské škole.*

➤ **Školní rok 2006/2007**

- *výmalba všech prostor ve 2. a 3. třídě,*
- *dokončeno malování přístavby.*

➤ **Školní rok 2008/2009**

- *pro potřeby personálu byla zakoupena do výdejny obědů nová lednice.*

➤ **Školní rok 2011/2012**

- *výměna varného kotle ve školní kuchyni.*

14 Zavádění nadstandardních aktivit

Nadstandardními aktivitami, kterými se bude následující kapitola zabývat, jsou myšleny veškeré aktivity, prostřednictvím kterých pedagogové v mateřské škole nabízejí dětem činnosti vycházející z jejich zájmů a které rozvíjejí jejich nadání. Jedná se zejména o aktivity, díky kterým mohou děti zažívat přirozenou radost z vlastního úspěchu, nebo „pouze“ radost zažitou na základě vlastní kreativity, překonávání sebe sama a podobně.

Jako nadstandardní aktivita je vnímána také snaha učitelky v maximální míře respektovat individualitu dítěte a snaha zajistit co nejlepší podnětné prostředí pro optimální vývoj každého, jedinečného dítěte. Z tohoto důvodu je zde také představen program speciální třídy i třídy s ozdravným programem.

14.1 Speciální třídy

V mateřské škole v současné době fungují dvě speciální třídy, které jsou heterogenní. Tyto třídy navštěvují děti s určitým zdravotním znevýhodněním na žádost jejich zákonných zástupců. Děti z těchto tříd jsou v kontaktu s intaktní skupinou v rámci společně strávených chvil na kulturních i sportovních akcích i v rámci každodenní běžné organizace mateřské školy, například prostřednictvím nabídky zájmových kroužků. V zájmu uspokojování individuálních potřeb dětí, se vedení mateřské školy přiklonilo k zřízení speciálních tříd, neboť v těchto třídách může být zajištěn snížený počet dětí.

Učitelky hledají nejvhodnější organizační formy pro každé dítě a mají snahu přizpůsobit podmínky pro vývoj dětí se zdravotním znevýhodněním tak, aby byly co možná nejvíce optimální a dostatečně podnětné pro jeho rozvoj.

V současné době se nejnověji používá pro termín inkluze pojem „společné vzdělávání“, jak bylo již uvedeno, který je všem jasný i srozumitelný a učitelky se právě v duchu tohoto pojmenování snaží s dětmi se speciálními potřebami ve speciálních třídách pracovat.

14.1.1 Třída s ozdravným programem

Přestože Nové Město nad Metují neleží přímo v průmyslové zóně, ač tu průmysl také jistou tradici má, nachází se v podhůří nedalekých Orlických hor i Krkonoš. Je obklopeno zelení, čímž je zajištěno zdravé prostředí pro všechny jeho obyvatele. Přesto v posledních letech stále stoupá počet dětí s respiračními problémy.

V září roku 1992 se zúčastnily dvě učitelky pracující v této třídě školení v Brně, které bylo zaměřené na výuku hry na zobcovou flétnu se zaměřením na „Pískání pro zdraví.“

Z informací uvedených v kronice školy (1992) i z novinového článku z následujícího roku můžeme vyvodit, že učitelky mají upřímnou snahu zkvalitňovat svoji práci a dětem vyžadujícím speciální péči poskytovat co možná nejlepší podporu v rámci zlepšování podmínek pro jejich zdravý vývoj: *„I v příštím školním roce chceme udržet všechny nadstandartní aktivity pro děti i rodiče v naší mateřské škole. Jednáme o udělení statutu „Třída s ozdravným programem“, kde by po loňských zkušenostech pracovaly paní učitelky podle metody prof. Žilky s dětmi celodenně, a prostředí třídy by bylo upraveno pro tyto činnosti.“*

Konkrétně tyto aktivity probíhají dvakrát týdně, kdy se děti kromě hry na zobcovou flétnu, věnují i dechové gymnastice podle již zmíněné metodiky, dále se pak formou her učí správnému dýchání, smyslu pro rytmus a rozvíjení sluchového vnímání, což je velmi důležité i pro děti s vadami řeči. Správné držení flétny také nenásilně fixuje pravolevou orientaci dítěte.

K 1. 9. 1993 získala třída statut speciální – kde je prováděn ozdravný program pomocí hry na zobcovou flétnu podle metodiky profesora Václava Žilky.

Z důvodu neustálých finančních úspor však byl statut speciální třídy této třídě již v roce 2005 odebrán. Obě učitelky však i nadále touto metodou s dětmi pracují až do současných let, přestože nemohou dostávat zvláštní příplatek. Jsou si totiž vědomy, že je tato činnost pro děti velice prospěšná.

14.1.2 Speciální třída pro děti se zrakovým postižením

Ve školním roce 1997 - 1998 přibyla ke třídě se speciálním zaměřením na péči o děti alergické a astmatické další třída, která získala statut „speciální“ a to pro děti se zrakovým postižením. Pracuje v ní učitelka, která ukončila dvouleté specializační

studium. Ve třídě pracuje sama, a proto je tato třída méně početná než ostatní. Do této třídy je možné zařadit i dítě s tělesným postižením.

Kochová a Schaeferová (2015, s. 28) uvádí ve své publikaci: „Pokud je potřeba dítě ve vývoji zrakových funkcí podporovat, pak platí, že čím dříve začneme, tím bude podpora účinnější. Ve spolupráci s lékařem, poradci rané péče, zrakovými terapeuty, případně dalšími odborníky sestavme program na míru svému konkrétnímu dítěti. Dokud zrakový vývoj není ukončen, cílená podpora bude mít velký vliv na konečnou podobu vidění. Proto neváhejme a využijme v maximální možné míře období, které je ve vývoji zraku naprosto klíčové.“

Třída je polodenní, jsou v ní integrovány děti se zrakovým postižením. Pro zvýšení efektivnosti práce byla před dvanácti lety, v roce 1994, vybavena speciálním přístrojem PLT-CAM a učitelka po zaškolení a pod dohledem oční lékařky provádí denně na její doporučení s vybranými dětmi zraková cvičení.

Hlavní náplní třídy jsou ortoptická a pleoptická cvičení, která jsou předkládána dětem hravou formou. Každé dítě má vypracovaný individuální vzdělávací plán vycházející z úrovně jeho schopností. Třída je vybavena dostatečným množstvím kompenzačních pomůcek, které pomáhají rozvíjet smyslové vnímání a pohybové dovednosti dětí. Pravidelná ortoptická a pleoptická cvičení probíhají každý den v dopoledních hodinách podle individuální potřeby.

Schopnost vidět oběma očima se upevňuje zhruba kolem tří let věku dítěte. Ostrost vidění je v těchto letech téměř na konci svého vývoje, k úplnému ukončení vývoje zraku dochází v pěti až šesti letech (Kochová, Schaeferová, 2015).

Začátkem školního roku 1999 - 2000 bylo do speciální třídy pro děti se zrakovým postižením přijato dítě po DMO s kvadruparetickou formou.

V průběhu letošního roku byla do této třídy na zkrácený úvazek přijata pedagogická asistentka k chlapečkovi s příznaky autismu, které však u dítěte nejsou v plné míře rozvinuty. Chlapec byl na žádost rodičů přemístěn z Mateřské a základní školy speciální NONA a cílem pedagoga i asistentky mateřské školy je zjistit, zda by pobyt mezi dětmi v mateřské škole nepřispěl ke zlepšení jeho stavu (Školní kronika, 1997 – 2000).

14.2 Zájmové kroužky dětí v mateřské škole

Učitelky se snaží u dětí objevovat to, co je baví a zajímá a na základě těchto zjištění pak staví a nabízí dětem takové podněty, díky nimž nenásilně ovlivňuje jejich vývoj. Jednoduše řečeno, snaží se dětem nabízet aktivity rozvíjející kreativitu i činnost, které probouzejí zájem a zvědavost a rozvíjejí přirozenou dětskou fantazii i představivost. Cílem pedagogického snažení je tedy rozvíjení nadání i talentu u dětí. Pro aktivity rozvíjející právě nadání nebo talent je vymezen prostor v době odpoledních hodin, kdy probíhají zájmové kroužky v mateřské škole.

Jedná se o:

- **pěvecký soubor,**
- **kroužek podpory cizího jazyka v mateřské škole,**
- **výtvarný kroužek,**
- **kroužek „Plamínek“,**
- **kroužek práce metodou Feuersteinova instrumentálního obohacování.**

Pěvecký soubor

V listopadu 1972 byl založen v mateřské škole pěvecký soubor „Lístek“ složený z dětí závodní mateřské školy, dále pak dětí z dalších dvou novoměstských mateřských škol. V březnu poprvé zhlédly práci souboru učitelka a ředitelka základní devítileté školy v ulici Komenského a pochvalně se vyjádřily k práci učitelky – sbormistryně pěveckého souboru.

Kroužek podpory cizího jazyka v mateřské škole

Od září 1991 probíhala v MŠ výuka angličtiny a němčiny formou kurzů, které nabídlo Lingua Centrum. Po ročních zkušenostech s touto výukou, která probíhala přímo v budově školy cizími lektory, byla následující rok učiněna tato opatření:

1. Z důvodu dodržení všech zákonných norem, týkajících se bezpečnosti dětí a povinnosti pedagogických pracovníků, bude výuka cizích jazyků formou kurzů umožněna v prostorách mateřské školy v době po ukončení provozu školy.
2. Nejdříve si rodiče své děti vyzvednou, pak je mohou do určené učebny odvést, případně se s nimi výuky účastnit.

V průběhu celého školního roku 1992 - 1993 měli rodiče možnost vždy dvakrát týdně společně se svými dětmi navštěvovat v prostorách MŠ vzdělávací kurs německého jazyka, který vedla lektorka se státní zkouškou.

Rodiče využívali možnost vzdělávacího kurzu německého jazyka ještě další tři roky, poté již nebyla, z blíže neurčených důvodů, tato nabídka rodičům dětí poskytnuta.

Kroužek anglického jazyka pod názvem: „Hello“, začal pracovat až o patnáct let déle, tedy ve školním roce 2006 - 2007, a to hravou formou pod vedením dvou učitelek pracujících v mateřské škole. Tyto učitelky v následujících letech, z důvodu zkvalitňování svých jazykových schopností, využily nabídky intenzivního ročního kurzu podporovaného EU, kterého se pravidelně účastnily po tři roky v letech 2012 až 2015 a tyto znalosti poté využívaly při práci s dětmi.

V kroužku „Hello“ se předškolní děti hravou formou seznamují s cizím jazykem i v současné době.

Výtvarný kroužek

V mateřské škole se učitelky rády věnují kreativním činnostem, a jelikož většina dětí ráda experimentuje a zkouší nové věci, rozhodly se učitelky nabídnout dětem další činnosti v oblasti výtvarných aktivit prostřednictvím výtvarného kroužku.

Začátkem školního roku 1998 tedy zjišťovaly u rodičů zájem o činnost jejich dětí ve výtvarném kroužku, a protože se setkaly dokonce s velikým zájmem, kroužek začal pracovat hned začátkem měsíce říjen a pracuje do současné doby. Z organizačních důvodů vedou výtvarný kroužek dvě učitelky pravidelně jednou týdně v době poledního odpočinku a navštěvují jej především děti předškolního věku a děti s odkladem školní docházky.

Cíle výtvarného kroužku:

- *seznámení se s novými výtvarnými technikami, s vlastnostmi používaných materiálů,*
- *používání netradičního náčiní i nářadí (klasické štětce nahrazují například větvičky ze stromu, další přírodní materiál, molitanové houbičky, vlastní dlaně a prsty apod.),*
- *prohlubovat zájem o přirozené tvoření,*
- *naučit vším si věci, lidi i dějů kolem sebe,*
- *umět sdělovat co vidí, hmatá, pociťuje,*

- *umět vyjadřovat vlastní emoce,*
- *rozvoj kooperace,*
- *mít radost z dobře vykonané práce.*

Hra s barvami děti velice baví, děti mají výtvarné pomůcky i materiál volně k dispozici a tak mohou dané téma ztvárnit rozličnými způsoby.

Kroužek „Plamínek“

V roce 2005 - 2006 začal pracovat v mateřské škole hasičský kroužek ve spolupráci s hasiči z Nového Města nad Metují. Kroužek navštěvují děti ve věku pěti až sedmi let a pracují zde pod vedením učitelky pracující v mateřské škole a provozní pracovnice téže školy. Činnost kroužku zajišťuje Sbor dobrovolných hasičů z Nového Města nad Metují.

Schůzky probíhají pravidelně každý týden vždy ve stejný den v odpoledních hodinách v prostorách mateřské školy.

Náplň schůzek se týká osvojování si znalostí a dovedností ze zdravotnické oblasti:

- znalost telefonního čísla rychlé záchranné služby,
- znalost postupu při ošetření lehkých zranění,
- umět používat provizorní dlahu,
- znalost základního vybavení lékárničky,
- znát, na co se věci z lékárničky používají.

Z oblasti požární si děti osvojují:

- znalost telefonního čísla hasičů,
- znalost telefonního čísla policie,
- přehled o hasičských přístrojích (pěnový, práškový, vodní),
- poznatky týkající se bezpečného používání hasičských přístrojů,
- znalost vybavení hasiče při zásahu,
- ukázky práce hasičů, návštěva hasičské zbrojnice,
- znalost názvů hasičských pomůcek a nástrojů.

V praktické části si děti osvojují dovednosti důležité pro zvládnutí techniky sbalování hadic, dále pak napojování hadice C na rozdělovač a hadice D na rozdělovač a připojování proudnice. Děti se zde také učí vázání uzlů, osvojují si používání hasičích

přístrojů. Pod vedením vedoucích – učitelka MŠ a jedna provozní pracovnice, si děti zvyšují svoji fyzickou zdatnost formou překonávání překážek, během na danou vzdálenost, cvičením požárního útoku, cvičením štafet dvojic a štafetového závodu (z výpovědi učitelky mateřské školy).

Kroužek práce metodou Feuersteinova instrumentálního obohacování

Smyslem metody Feuersteinova instrumentálního obohacování, kterou učitelky při práci s dětmi používají, je nastartovat u dítěte schopnost samostatného přemýšlení, zvažování možných řešení a vymýšlení strategií, což vede k rozvoji kognitivních funkcí.

Stěžejním znakem této metody je zprostředkování dětem významu učení. Děti by měly chápat, proč se o daném problému baví a proč je určitá dovednost, schopnost, nebo znalost, kterou se učí, výhodná (Krejčová, 2013).

„Není pochyb o tom, že běžné prostředí, tím, že klade nároky, stanovuje úkoly a vystavuje jedince i překážkám, rozvíjí jeho potencionální schopnosti a tím ovlivňuje jeho celkový vývoj“ (Pokorná, 2006, s. 8).

V roce 2009 dvě učitelky absolvovaly „Vzdělávání pedagogů v metodě Feuersteinova instrumentálního obohacování“. Tato metoda je založena na zprostředkování a následně i navrhování řešení stále složitějších a náročnějších úkolů sestavených v pracovních listech, tzv. instrumentech, s jejichž pomocí pracuje učitel s dětmi.

Jak uvádí Lebeer (2006, s. 62) *„metoda instrumentálního obohacování je tvořena čtrnácti instrumenty, kde každý z nich obsahuje kognitivní úkoly typu papír a tužka.“*

Dítěti se během učení nepředkládají hotové informace, ale postupně se k nim samo propracovává. Učitelky, které touto metodou pracují, se snaží vyvolat v dětech zájem přijímat nové informace, pracovat s nimi a využívat je po celý svůj další život. Prostřednictvím této metody rozvíjejí u dětí jejich nezávislost, schopnost plánovat si činnosti, rozhodovat si jakým způsobem ten či onen problém vyřeší a v neposlední řadě vedou děti k sebekontrolé.

„To však neznamená, že necháme dítě tápat a chybovat. Musíme zvážit, kdy dítě naší pomoc nutně potřebuje, nebo dokonce vyžaduje a kdy je lepší nechat ho soustředěně se zájmem pracovat, dělat chyby a poučit se z nich“ (Zelinková, 1997, s. 79).

Metodou FIE pracují učitelky v mateřské škole již sedmým rokem. Poznatky uplatňují jak v celé třídě při působení na všechny děti, tak právě při práci v kroužku

v úzké skupině dětí. V současné době pracují ve skupince dvě dívky a dva chlapci ve věku šesti let. Společná setkávání se nazývají „Povídejme si spolu“ a děti se společně s učitelkou schází pravidelně ve středu vždy po obědě, po krátkém odpočinku od 12. 30 – 13. 30 hodin.

Mottem celé metody je: „Nechte mě, já si to rozmyslím“. Dětem je dopřáván dostatek času a jsou respektovány jejich individuální zvláštnosti při plnění úkolu.

Cílem této metody je zvýšit kritické uvažování všech, kteří tímto způsobem pracují, rozvinout jejich schopnosti učit se, přijímat nové informace a především, a to je podstatný smysl celé metody, naučit se získané schopnosti využít v praktickém životě. Toto se děti učí pomocí tzv. přemostování, což je nedílnou součástí práce s instrumenty (Malechová, 2011).

Jedná se o převedení naučeného do reálného života. Dítě rozebírá nějaký úkol a pak se snaží najít jeho ekvivalent ve skutečných situacích, které prožilo, vidělo nebo zná.

15 Kontroly, inspekce a hospitace

Dle mého názoru je velmi důležité, dokonce nutné, využívat dostupné prostředky kontroly u vykonávané práce. Vnitřní i vnější mechanismy, jejichž cílem je sledovat průběh výkonu a porovnávat to, co má být s tím, co opravdu nastává, se pak mimo jiné stávají motivační složkou a zajišťují zvyšování úrovně kvality práce.

Pojmem kontrola, inspekce nebo hospitace se zabývá více autorů. Pedagogický slovník definuje pojem kontrola jako: „*Vnější kontrola výkonu prováděna učitelem, rodičem, spolužákem, technickým zařízením. Záleží na její podobě (průběžná, závěrečná), na její frekvenci, na citlivosti vůči kontrolovanému procesu, na její formě i dalším využití*“ (Průcha, Walterová a Mareš, 1995, s. 103).

Jak uvádějí Průcha, Walterová a Mareš (1995, s. 86) „*inspekce je kontrolní, monitorovací a poradenská činnost v oblasti školství.*“

15.1 Zdravotní kontroly

V průběhu školního roku 1969 - 1970 provedla školní lékařka v nově otevřené mateřské škole dvakrát celkovou prohlídku všech dětí.

Lékařská prohlídka obnášela:

- celkovou prohlídku zdravotního stavu dětí,
- kontrolu zraku.

Dětská lékařka navštěvuje mateřskou školu pravidelně jednou za čtrnáct dní a sleduje aktuální stav dětí. Jednou týdně je kontrolován jídelníček v mateřské škole. V průběhu celého roku dostávají děti po obědě sezónní ovoce nebo zeleninu na vyčištění zubů. Od října do března byl dětem denně podáván rybí tuk. V jarních měsících byly děti ozařovány horským sluncem. V následujícím roce proběhla opět lékařská prohlídka všech docházejících dětí. Preventivní prohlídka zubů, která proběhla v předchozím roce, však v tomto roce provedena nebyla.

Data týkající se pravidelně probíhajících lékařských kontrol a prohlídek dětí jsou v kronice uvedeny od r. 1968, není zde však uvedeno, do kdy byly tyto prohlídky prováděny. Zdravotní kontroly se týkaly i zjišťování stavu kvality jídelníčku, sledováno bylo zejména složení nabízených potravin i dodržování správné gramáže.

V březnu 2012 proběhlo měření rozptylu minerálních a azbestových vláken v ovzduší mateřské školy Zdravotním ústavem v Hradci Králové. Výsledkem bylo naměření nadlimitní koncentrace těchto látek pouze v 5. třídě – konkrétně v herně. V ostatních prostorách MŠ byla koncentrace naměřena hluboko pod stanovený limit. Náprava spočívala v generálním úklidu herny 5. třídy. Celoročně ve škole proběhlo měření radonu Státním ústavem radiační ochrany Praha. Na začátku školního roku byly umístěny po třídách detektory na měření radonu a na konci roku byly odeslány k vyhodnocení.

V jarním období roku 2015 se vyskytlo u dětí v mateřské škole průjemové onemocnění, které se šířilo rychleji, než bývá běžné. Po konzultaci s hygienickou stanicí ohledně nastalé situace, však byla možnost výskytu epidemie vyloučena.

V roce 2011 proběhla kontrola mateřské školy krajskou hygienickou stanicí, jejímž předmětem bylo dodržování a plnění právních předpisů.

Hned v následujícím roce proběhly ve stejných dnech dvě kontroly, které se týkaly veřejnosprávní kontroly od zřizovatele a kontroly školní jídelny z krajské hygienické stanice. Přestože veřejnosprávní kontrola ze strany zřizovatele nespadá do kapitoly zdravotních kontrol, přesto ji zde uvádím, neboť proběhla plánovaně zároveň s kontrolou z krajské hygienické stanice (Školní kronika, 1969 – 2015).

15.2 Kontroly školní inspekce

Dá se předpokládat, že návštěvy z okresní školní inspekce probíhaly víceméně pravidelně dle určitého harmonogramu nadřízených orgánů či mimořádně z důvodů nahodilých kontrol kvality práce pedagogických i provozních zaměstnanců mateřské školy, jak to zpravidla bývá.

Kontroly z Okresní školní inspekce, které jsou zaznamenány ve školní kronice, proběhly konkrétně v letech 1976, 1982, 1983, 1985, 1986, 1987, 1989, 1992, 1993, 1994, 1997, 2004, 2009, 2012 a o kterých je veden v kronice mateřské školy záznam, byly zaměřeny:

- **tematicky** (orientace na hry v mateřské škole, kontrola prázdninového provozu, kontrola vedení ročních, měsíčních plánů práce a denních příprav dle prozatímních osnov, kontrola návaznosti jednotlivých výchovných složek, úroveň školní atmosféry, kontrola výchovných plánů pro integrované dítě se

zrakovým postižením, kontrola plánů pro speciální třídu s ozdravným programem),

- **na hloubkovou inspekci** (hodnocení podmínek, průběhu a výsledků vzdělávání, naplnění školního vzdělávacího programu, soulad s třídními vzdělávacími programy, kontrola právních předpisů).

(Školní kronika, 1976 – 2012).

13.2.1 Celkové hodnocení výsledků a průběhu inspekčních návštěv

Zjištěné nedostatky při inspekčních kontrolách:

Ze závěrů hloubkových inspekcí, které v mateřské škole proběhly, vyplynula například potřeba doplňovat průběžně stav docházejících dětí, dále pak zřízení pracovních koutků pro děti a potřeba napravit drobné nedostatky týkající se hospodaření s prostředky státního rozpočtu.

Zjištěná pozitiva při inspekčních kontrolách:

Při návštěvách školní inspekce byla mimo jiné kontrolována veškerá dokumentace školy, průběh ranních her i aktivit vztahujících se k vzdělávání. Zároveň pak probíhaly také kontroly hospodaření s finančními prostředky ze státního rozpočtu.

Kontrolní orgán hodnotil činnost mateřské školy kladně, především stav a úroveň výchovně-vzdělávacích činností. Oblast personálních podmínek a materiálně-technických podmínek výchovně vzdělávací práce byla školní inspekci hodnocena pouze jako velmi dobrá. Systém kontroly vzdělávacího programu byl uznán jako účinný. Celkové hodnocení průběhu a výsledků výchovně-vzdělávacích činností bylo hodnoceno stupněm vynikající.

Z vyhodnocení školní inspekce vyplývá, že v mateřské škole dominuje produktivní školní atmosféra, zaměřená na přátelské vztahy, akceptaci a úspěšnost. Inspekční kontrolou zaměřenou na úroveň výchovných plánů pro integrované dítě se zrakovým postižením a kontrolu plánů pro speciální třídu s ozdravným programem bylo konstatováno, že veškerá povinná dokumentace je v pořádku, plány jsou tedy včas a funkčně sestavené, úroveň práce s integrovanými dětmi pak byla hodnocena kladně.

V letech 1995 až 1997 nebyly poprvé provedeny žádné inspekční návštěvy, všechny učitelky se ale snažily pracovat podle svého nejlepšího svědomí a dále prohlubovaly své znalosti, aby mohly vzdělávací práci neustále zkvalitňovat.

Dne 29. 9. 1995 navštívila mateřskou školu pracovnice Výzkumného ústavu pedagogického, která zde strávila dopoledne ve třídě se zaměřením na práci s integrovanými dětmi se zrakovým postižením. Provedla kontrolu individuálních plánů, seznámila se se způsobem práce a vyslovila spokojenost a uznání.

Dosud poslední návštěva České školní inspekce proběhla ve dnech 18. 1. – 20. 1. 2012. Inspektorky v mateřské škole strávily tři dny, hodnotily podmínky, průběh a výsledky vzdělávání, naplnění školního vzdělávacího programu a jeho soulad s třídními vzdělávacími programy a právními předpisy. Z inspekční zprávy se dočteme, že ČŠI hodnotila veškerou činnost mateřské školy velmi kladně (Školní kronika, 1967 – 2015).

Jak jsem již uvedla výše, vnitřní i vnější mechanismy kontroly jsou motivační složkou, která zajišťuje zvyšování kvality úrovně práce učitelek. Jak je uvedeno v odborném článku (Monsormo, 2014), rozvoj kvality procesů se podporuje i v samotných mateřských školách.

15.3 Hospitace v MŠ

Pedagogický slovník definuje pojem hospitace jako: „*Návštěva vyučovací jednotky, s cílem poznání stavu a úrovně výchovně vzdělávací práce. Za účelem kontrolním ji vykonávají školní inspektoři a ředitelé škol, za účelem studijním a poznávacím učitelé a studující*“ (Průcha, Walterová a Mareš, 1995, s. 78).

V průběhu let existence mateřské školy proběhlo, jak se dá předpokládat, mnoho náslechlů či hospitací, jejímž cílem bylo předávání si zkušeností z praxe ať již v rámci kolegyn z obvodu novoměstských mateřských škol či hospitačních návštěv učitelek z mateřských škol vzdálenějších.

V průběhu těchto let proběhla v rámci hospitací například návštěva 45 učitelek a ředitelek v čele s inspektorkou z Rychnovského okresu i z jednotřídních a dvoutřídních mateřských škol z okresu Náchod. Návštěvy učitelek z obvodu Nového Města nad Metují se staly pravidelnou záležitostí.

Jak je poukázáno ve školní kronice, hospitace probíhaly například formou náslechlů učitelek u kolegyně ze sekce hudební výchovy a následně i jejich vzájemné hospitace orientované na výměnu zkušeností v této oblasti. Další se orientovaly například na zjišťování úrovně jazykové výchovy a množinového počítání.

Mateřskou školu navštívily v rámci hospitací také inspektorky a to nejenom z Náchoda, ale také z Rychnova nad Kněžnou, z Nového Bydžova i z Hradce Králové. Poslední ukázka pedagogické práce učitelek Mateřské školy Rašínova 600, která je ve školní kronice zmíněná, proběhla 19. 4. 1994 a byla určena pětadvaceti členkám Asociace předškolní výchovy z celého Náchodska.

Hospitace, které v mateřské škole probíhaly již od roku 1969 až do současné doby, byly zaměřeny na:

- *seznámení se s prostředím a provozem mateřské školy,*
- *seznámení s plánem práce v hudební sekci,*
- *orientování se na nové osnovy,*
- *ukázkové hospitace,*
- *zaměření na ranní hry a pobyt venku,*
- *zaměření na rehabilitační program pomocí hry na zobcovou flétnu podle metody prof. Žilky,*
- *zaměření na klima školy.*

(Školní kronika, 1969 – 2015).

V závěru této kapitoly je vhodné poukázat na možnost získávání pedagogických zkušeností v rámci hospitací i opačně, neboť samotné učitelky z Mateřské školy Rašínova 600 tyto návštěvy v rámci obvodu Nového Města nad Metují hojně využívaly také pro vlastní inspiraci.

16 Spolupráce mateřské školy

Pro zkvalitňování vzdělávací činnosti v mateřské škole, zejména pak v zájmu dětí s jakýmkoliv znevýhodněním například v oblasti zdravotních obtíží či po stránce výchovného poradenství, je nutné opírat se o odborné názory a rady odborníků.

16.1 Spolupráce mateřské školy s odborníky

Mateřská škola pravidelně spolupracuje s pedagogicko-psychologickou poradnou a speciálním pedagogickým centrem. Obě tato školská zařízení mají sídlo v nedalekém městě Náchod. Dále pak dle potřeby s Diagnostickým zrakovým centrem, s výzkumným ústavem pedagogickým a pravidelně také s klinickým logopedem.

Spolupráce s pedagogicko-psychologickou poradnou

Pedagogicko-psychologická poradna je školské zařízení, jehož činnost je upravena zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), v platném znění a vyhláškou č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních.

Mateřská škola spolupracuje s pedagogicko-psychologickou poradnou pravidelně, a to především v otázkách školní zralosti dětí., což mohu posoudit i z vlastní zkušenosti, neboť jsem dlouhá léta měla v mateřské škole na starosti třídu dětí převážně předškolního věku. Mohu tedy osobně potvrdit vstřícnost i ochotu zaměstnanců pedagogicko-psychologické poradny, která je opravdu na vysoké úrovni.

V předchozích letech vedení mateřské školy využilo opakovaně také nabídku přednášky a posléze i besedy s ředitelkou poradny na téma: „Školní zralost“. Tyto vzdělávací akce pro rodiče sice neprobíhají pravidelně, ale podle potřeby docházejí pracovnice pedagogicko-psychologické poradny do mateřské školy, kde s rodiči diskutují a zodpovídají jejich otázky týkající se výchovných obtíží, důležitosti jednotnosti působení na děti v rámci rodiny i mateřské školy a dále pak společně řeší otázky týkající se například připravenosti dětí pro vstup do základní školy.

Rodičům dětí s odkladem školní docházky je také nabídnuta účast ve speciálně pedagogických programech pro předškoláky.

Spolupráce se Speciálním pedagogickým centrem

V roce 2001 - 2002 spolupracovala mateřská škola se Speciálně pedagogickým centrem v Jánských Lázních, protože do MŠ docházel chlapec po DMO s tělesným postižením a krajský úřad v Hradci Králové vyžaduje pro děti zdravotně oslabené potvrzení odborníků z těchto zařízení.

Speciálně-pedagogické centrum v Náchodě zajišťuje pro děti s mentálním postižením a jejich zákonné zástupce informační, diagnostickou, poradenskou a metodickou činnost. Tyto služby včetně speciálně pedagogického a pedagogicko-psychologického poradenství využívá také mateřská škola z důvodu umístování do mateřské školy dětí se zrakovým postižením.

Spolupráce se Speciálním diagnostickým centrem, s Diagnostickým zrakovým centrem a se Speciálním centrem pro děti se sluchovým postižením

Ve školním roce 1993 - 1994 bylo do mateřské školy umístěno integrované dítě se zrakovým postižením a od této doby se rozvíjí a probíhá spolupráce na úrovni poradenství s pracovníci Diagnostického centra pro děti se zrakovým oslabením v Hradci Králové. A protože možnost umístění dětí s nějakým zrakovým postižením postupně využívalo stále více rodičů, byla zřízena speciální třída v mateřské škole, kam v současné době dochází celkem 12 dětí a z tohoto důvodu se spolupráce se Speciálním diagnostickým centrem stalo nutností.

Speciální třídu, která je v mateřské škole zřízena, navštívily v roce 1995 dvakrát pracovnice Speciálního diagnostického centra pro děti se zrakovým postižením a jedenkrát pracovnice Speciálního centra pro děti se sluchovým postižením. Jednou byla učitelka ze speciální třídy naší mateřské školy na konzultaci v Centru v Hradci Králové.

V roce 1996 byla zavedená a osvědčená spolupráce s odborníci z Diagnostického centra pro děti se zrakovým postižením rozšířena o vzájemnou spolupráci a metodické konzultace s centrem pro děti se sluchovým postižením. Pracovnice Diagnostického centra pro děti se zrakovým postižením se vyjádřily uznale o práci učitelek v mateřské škole a podnítily je k jednání o zřízení speciální třídy. Pracovnice SPC pro děti s tělesným postižením poděkovala učitelkám za práci o dítě s tělesným postižením po DMO, která přinesla viditelné pokroky.

Spolupráce s výzkumným ústavem pedagogickým

Spolupráce s výzkumným ústavem pedagogickým se nastartovala dne 29. 9. 1995, kdy navštívila mateřskou školu pracovnice Výzkumného ústavu pedagogického, která zde strávila dopoledne ve třídě se zaměřením na práci s integrovanými dětmi se zrakovým postižením. Prohlédla individuální plány, seznámila se se způsobem práce a vyslovila spokojenost i uznání. Od této doby probíhají návštěvy zaměstnanců výzkumného ústavu s mateřskou školou po vzájemné dohodě a dle potřeby.

Spolupráce s klinickým logopedem

Od roku 1995 funguje také pravidelná spolupráce s klinickou logopedkou, která v posledních letech pravidelně navštěvuje jedenkrát za dva měsíce mateřskou školu, individuálně pracuje s dětmi a poskytuje odborné rady logopedickým preventistkám – učitelkám pracujícím v mateřské škole.

Tato spolupráce vznikla na podnět Speciálně diagnostického centra v letech, kdy se začal zvyšovat počet umístěných dětí do mateřské školy se zrakovým znevýhodněním (Školní kronika, 1993 – 2015).

16.2 Spolupráce mateřské školy s rodiči

V posledních letech proběhlo mnoho studií zaměřujících se na spolupráci školy a rodiny, které neustále potvrzují, že aktivity podporující tuto spolupráci, představují velice významný faktor efektivity vzdělávání dětí.

Jak uvádí Krejčová (2005, s. 76) ve své publikaci: „*Sebevědomí dítěte evidentně stoupá, pokud se některý člen jeho rodiny aktivně účastní školního života. Taková účast vysílá k dítěti signál, že jeho rodina uznává a schvaluje svět školy, v němž dítě tráví většinu dnů svého dětství. Pokud dítě vidí své rodiče a pracovníky školy pracovat společně, lépe přijímá autoritu dalších dospělých, nejen učitelů, předpokládáme, že jeho postoj ke škole je pozitivnější než v situaci, kdy rodič spolupráci se školou odmítá.*“

Je proto úkolem každé mateřské školy rozvíjet tyto aktivity a vytvořit vhodné podmínky pro fungování partnerského vztahu s rodiči dětí a nabízet jim rozmanité formy spolupráce (Krejčová, 2005).

Materiální pomoc

Co se týče spolupráce mateřské školy s rodiči, tak ta začala hned v prvních letech fungování mateřské školy.

Jak je uvedeno ve školní kronice (1967 – 1981): „*Na úpravě terénu od otevření mateřské školy bylo kolem budovy v rámci spolupráce mateřské školy s rodiči odpracováno zákonnými zástupci dětí mnoho hodin.*“

Prostřednictvím brigád byla:

- vybetonovaná dna v pískovišti,
- upraveny cestičky,
- vykáceny staré stromy a keře,
- travnatá plocha byla upravena a oseta travinou.

V podzimních měsících byla školní zahrada vysázena mladými ovocnými stromky a okrasnými keři. Po celém obvodu zahrady byly vysázeny angrešty a revízy. V kronice (1967) je konkrétně uvedeno: „*Zahrada byla osázena nákladem 10 000 Kčs.*“

Na zahradě byly také zapuštěny různé druhy průlezek a zakoupeny zahradní lavičky a vybetonované brouzdaliště pro děti. Dále byla před budovou provedena parková úprava.

Kolem budovy byl vyměněn nevyhovující laťkový plot, který byl nahrazen plotem pletivovým.

Ke dni 30. 8. 1981 proběhlo slavnostní otevření přístavby. Pedagogičtí, provozní pracovníci mateřské školy i rodiče odpracovali na stavbě přístavby celkem 120 brigádnických hodin.

Komunikace s rodiči

Je velmi důležité, jak komunikace mezi učitelem a rodiči dítěte probíhá. Průběh i charakter komunikace má tedy vliv na probíhající činnost a ovlivňuje samozřejmě i dosahované výsledky (Helus, 2009).

Problematika týkající se komunikace mateřské školy, tedy zaměstnanců školy s rodiči, je dle mého názoru na vysoké úrovni. Všichni pedagogové pod záštitou ředitelky mají snahu spolupracovat s rodiči svěřených dětí s vědomím, že jednotné působení na dítě - školy i rodiny - je to nejlepší, co můžeme dítěti dát.

Václav Mertin (2016, s. 113) poukazuje na důležitost kvalitní komunikace mezi učitelkou mateřské školy a rodiči dětí: „*Někdy se mluví o tom, že značná část nesouladu mezi mateřskou školou a rodinou pramení právě v nevhodné komunikaci nebo spíš v nedorozuměních, která při (ne)komunikacích vznikají. Jestliže učitelka neumí přiměřeně komunikovat, zbavuje se velmi mocného nástroje získávání informací i ovlivnění dětí i rodičů*“.

Komunikace s rodiči probíhá samozřejmě při každodenním osobním kontaktu pedagoga s rodiči, v době příchodu a odchodu dítěte z mateřské školy, dále v případě nutnosti formou telefonických rozhovorů. Komunikace probíhá také díky společným setkáváním v podobě schůzek a akcí nebo pomocí informačních nástěnek pro rodiče i prostřednictvím webových stránek školy. Pokud nemůže být mezi rodiči a školou z nějakého důvodu realizován osobní kontakt, je vhodné využít písemných forem komunikace a to také v případě, když je důležité mít jistotu, že druhá strana informace obdržela.

Mateřská škola organizuje pro děti i jejich blízké mnoho aktivit, což je také určitá forma spolupráce. Z mého pohledu však není podstatné v předkládané práci detailněji zpracovávat informace, kdy přesně organizované akce proběhly. Pro představu postačí, bude-li uveden přehled aktivit, které zaměstnanci školy pro rodiče připravují.

Aktivity organizované pro rodiče ze strany mateřské školy:

- *konzultační odpoledne pro rodiče,*
- *možnost pobytu rodičů v prostorách mateřské školy v rámci adaptace dítěte a novém prostředí (otevřená forma spolupráce, rodiče mohou vstupovat do tříd, zapojovat se do hry dětí),*
- *zjišťování spokojenosti či nespokojenosti rodičů s chodem MŠ formou dotazníků,*
- *koncert „Na schodech“ pro rodiče a veřejnost (od roku 1995 je již pravidelnou záležitostí),*
- *vánoční výstava dětských prací v koridoru školy,*
- *velikonoční výstava dětských prací v koridoru školy,*
- *vánoční i jarní rodičovské schůzky spojené s vystoupením dětí,*
- *vánoční posezení u stromečku,*
- *akce jednotlivých tříd („Den maminek a babiček“, „Den tatínků i dědečků“),*
- *Den otevřených dveří (nejenom pro rodiče, ale i pro širokou veřejnost),*

- *schůzka rodičů nově přijatých dětí s prohlídkou prostor mateřské školy,*
- *„Loučení se se školním rokem“ (tradiční každoroční společné akce s rodiči, prarodiči i sourozenci dětí, vždy s jiným programem – společné sportovní klání, opékání vuřtů, zpěv písní),*
- *anonymní anketa – „Co se mi líbí a nelíbí v MŠ“ (návrhy na zlepšení chodu MŠ, náměty další spolupráce s rodiči),*
- *veřejné vystoupení dětí v kině v programu Novoměstská písnička,*
- *výlety za poznáním (možnost doprovodu rodičů - např. do stanice ochránců ptáků v Orlickém Záhoří),*
- *společná oslava Dne dětí,*
- *„Šerpování budoucích prvňáčků“,*
- *hravá odpoledne s rodiči,*
- *možnost zapojení se rodičů do vzdělávací nabídky (besedy s rodiči odborníky - s ornitologem, mykologem, stomatologem, řezbářem, hra na hudební nástroj prostřednictvím rodičů – hudebníků, vyprávění prarodičů „Jak to bývalo dříve“).*

(Školní kronika, 1989 – 2015).

Sponzorství rodičů

V roce 1996 - 1997 se díky sponzorům podařilo zakoupit rehabilitační bazén ve třídě s dětmi se zdravotním postižením.

16.3 Spolupráce mateřské školy s ostatními školami a organizacemi

Spolupráce se základními školami

V zájmu zkvalitňování vzdělávání a usnadnění vstupu dětí do základní školy, posléze i usnadnění bezproblémového zapojení dětí do společnosti, se vedení mateřské školy snaží ve spolupráci všech učitelek nalézat nové a nové možnosti. Jednou z možností je samozřejmě spolupráce mateřské školy se základními školami. Tuto příležitost pak zejména plně využívají učitelky pracující s dětmi nejstaršího - předškolního věku, kam spadají i děti s odkladem školní docházky. Spolupráce probíhá formou vzájemných návštěv, kdy si děti připravují pro kamarády divadelní představení, hudební či pěvecká

vystoupení, která probíhají v rámci různých příležitostí. Starší i mladší kamarádi navzájem porovnávají síly v soutěžních kláních a učí se také vzájemné kooperaci při tvořivých aktivitách. Velkou výhodou je samozřejmě také to, že děti si touto formou lépe zvykají na nové prostředí, které budou v blízké budoucnosti navštěvovat.

Nejpravidelnější kontakt udržuje mateřská škola se Základní školou Malecí, neboť je to nejbližší škola a zároveň škola spádová pro převážnou většinu dětí docházejících do mateřské školy. Samozřejmě je také nutné brát v úvahu, že mateřskou školu navštěvují i děti ze vzdálenějších oblastí, proto je nutná i spolupráce se ZŠ Komenského a ZŠ Krčín.

V roce 1982 proběhla v mateřské škole v rámci třídních schůzek přednáška učitelky základní školy na téma: „Jednotné působení rodiny a školy na prvňáčka“. V následujícím školním roce pionýři zahráli dětem v mateřské škole k Mezinárodnímu Dni dětí loutkové divadlo.

V roce 1984 navštívily děti, které půjdou k zápisu do 1. třídy starší kamarády v základní škole, kde zhlédly ukázkovou hodinu matematiky.

Od roku 2003 se již staly tyto návštěvy tradicí. Předškoláci z mateřské školy v době před zápisem pravidelně každý rok dochází do základních devítiletých škol. Cílem těchto návštěv je seznámit se s novým prostředím a udělat si představu o vzdělávání ve škole.

Další formy spolupráce:

- *divadelní představení připravené dětmi z dramatického kroužku,*
- *návštěvy a hry ve školní družině,*
- *vzájemné zhlédnutí vánočních a velikonočních výstav,*
- *zhlédnutí vystavených prací v prostorách škol,*
- *vystoupení pěveckých kroužků „Notičky“ a „Terénní беруšky“ ze Základní školy Krčín.*

Od roku 2007 do současné doby děti navštěvují tělocvičnu základní školy na sídlišti Malecí, pro posilování přirozené radosti z pohybu.

(Školní kronika, 1982 – 2015).

Spolupráce se školou umění

V roce 1983 byla zahájena spolupráce mateřské školy s Lidovou školou umění. Tato spolupráce funguje až do současné doby. Od ledna roku 2002 se však škola umění nazývá Základní umělecká škola.

Zprvu se jednalo o krátkodobé návštěvy jednotlivých tříd, později se stala tradicí spolupráce s oborem:

- *hudebním,*
- *tanečním,*
- *rozšíření o spolupráci i s oborem výtvarným.*

Ve školní kronice (1983) je zaznamenáno: „*Děti z předškolní třídy navštívily výtvarný kroužek prvňáčků, svých bývalých „spolužáků“ a děti z výtvarného oboru jim na oplátku věnovaly batikované práce na výzdobu interiéru tříd*“.

Od roku 1985 jsou děti z mateřské školy pravidelně až do dnešních dnů zvány na „výchovné koncerty“, které jsou pravidelně každoročně v prostorách Základní umělecké školy právě pro ně organizovány. Děti si při této příležitosti mohou – často poprvé ve svém životě – vyzkoušet roli posluchačů vážnější hudby a děti z hudebního oboru jim předvádějí hru na hudební nástroje. Ředitel Základní umělecké školy také děti ještě školou nepovinné přijatelnou formou seznamuje s některými druhy hudebních nástrojů, v závěru jim pak členové dramatického oboru zpravidla zahrají nějakou scénku za hudebního doprovodu.

Od roku 1984 také děti, které v mateřské škole navštěvují výtvarný kroužek, získávají zkušenosti od školáků navštěvujících výtvarný obor v LŠU formou vzájemných návštěv a zhlédnutí výstav výtvarných prací, které jsou soustavně v prostorách lidové školy instalovány.

Z let 1987 až 1989 není žádný záznam o spolupráci mateřské školy s LŠU uveden.

Další záznam je z roku 1990 - 1991, kde je uvedeno, že mateřskou školu také několikrát do roka navštívil výtvarník, který předvedl dětem netradiční techniky práce (Školní kronika, 1983 – 2015).

Spolupráce s Klubem důchodců

V roce 1986 si děti z mateřské školy pod vedením učitelek poprvé připravily kulturní program pro starší spoluobčany – členy Klubu důchodců, kteří žijí v našem městě a od té doby je pravidelně navštěvují rámci akcí:

- *přípravy kulturního programu při příležitosti MDŽ,*
- *zhotovení drobných vánočních dárků,*
- *vystoupení dětí z pěveckého sboru v době vánočních svátků.*

Od roku 1996 Městské středisko sociálních služeb Oáza poskytuje pobytovou sociální službu pro obyvatele Nového Města nad Metují pod novým názvem - Domov pro seniory.

Spolupráce nadále probíhá stejnou formou, navíc se v současné době tyto aktivity rozšířily o každoroční pozvání klientů Domova pro seniory do prostor mateřské školy, kde pro ně personál školy připravuje pohoštění a děti vždy předvedou vystoupení plně veselých písniček a tanečků. Ze zápisů z knihy návštěv je zřejmé, že se naši starší spoluobčané na tato setkávání plných zážitků a možná i vzpomínek na dřívější léta opravdu těší (Školní kronika, 1986 – 2015).

Spolupráce s Domem dětí Stonožka

Začátek spolupráce, která probíhá až do dnešní doby, se datuje k roku 1998, kdy dvě třídy z mateřské školy navštívily počítačový a keramický kroužek v Domě dětí.

Programy pravidelně využívané mateřskou školou:

- počítačový kroužek,
- keramický kroužek.

V rámci počítačového kroužku se děti prostřednictvím naučných programů (zvířátka, Velikonoce) seznamují s počítačem, učí se jej ovládat a posléze i zábavnou formou získávají nové vědomosti.

V keramické dílně se seznamují s metodikou zpracovávání keramické hlíny. Děti mají možnost pozorovat dospělého při práci na keramickém kruhu a posléze si práci s hlínou také vyzkoušet. Děti nejprve hlínu zpracovávají do požadovaného tvaru, poté glazurují a po vypálení v peci si mohou vlastní výrobek odnést pro potěšení domů.

Dále děti v průběhu let využívají další nabídky programů:

- dopolední naučné programy pro mateřské školy (besedy o zvířátkách, setkání s pohádkovou babičkou, „Malý cestovatel“),
- „Podzimní hrátky“,
- „Malujeme kameny“,
- „Když se žení všichni čerti“,
- „Netradiční vánoční ozdoby“,
- „Zvířátka v zimě“,
- „Domečky pro broučky“.

(Školní kronika, 1998 – 2015).

Spolupráce se školami vyššího typu

Spoluprací samozřejmě rozumíme i předávání pedagogického umu a vlastních dovedností v oboru předškolního vzdělávání novým, budoucím učitelkám mateřské školy. Tato aktivita probíhá pravidelně formou souvislých a průběžných pedagogických praxí již od roku 2009.

S vedením mateřské školy postupně sepisovalo smlouvy v rámci plánovaných praxí, domlouvalo termíny a organizační požadavky stále více a více škol vyššího typu.

V roce 2009 zahájila souvislé a průběžné praxe svých studentek Evangelická akademie Náchod a hned následující rok uzavřela mateřská škola smlouvu o průběžné roční praxi i s dalšími školami:

- *Gymnázium Jaroměř,*
- *Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové,*
- *SPgŠ Nová Paka.*

Studenti docházeli pravidelně po celý rok do mateřské školy a nabírali zde sledováním učitelek při práci s dětmi nové informace, znalosti i zkušenosti, které mohou využít v dalším profesním životě. Souvislé i průběžné praxe bývají ve většině případů přínosné i pro samotné učitelky a děti, neboť studenti většinou aktivně pomáhají při režimových momentech, přípravě pomůcek a často i sami připravují pro děti pohybové nebo výtvarné aktivity.

Ve školním roce 2011 – 2012 navštívili naši mateřskou školu z důvodu vykonání praxe studenti z těchto škol:

- *Evangelická akademie Náchod,*
- *Střední pedagogická škola Litomyšl,*
- *Gymnázium a střední odborná škola Jaroměř,*
- *Gymnázium a SPgŠ Nová Paka,*
- *Vyšší odborná škola sociálně pedagogická a teologická.*

Během tohoto roku vykonalo praxi v mateřské škole celkem 16 studentů. Praxe probíhaly každoročně a probíhají až do současné doby. Co se týče počtu studentů, ten se každý rok pohybuje na podobném čísle, před třemi lety vykonalo praxi 17 studentů, v loňském školním roce se jednalo celkem o 13 studentů (Školní kronika, 2009 – 2015).

Spolupráce s dalšími organizacemi

V této kapitole jsou uvedeny aktivity, které v mateřské škole proběhly, nebo stále ještě probíhají. Jedná se však pouze o jednorázové akce - o stále stejné činnosti, které jsou organizované buď přímo mateřskou školou, nebo jinou organizací ve městě.

Konkrétní akce:

➤ *Návštěvy závodního klubu*

V průběhu školního roku 1979 - 1980 jsou děti opakovaně zvány do závodního klubu, ve kterém jsou zprostředkovávány kulturní akce.

Jak je uvedeno v květnovém čísle Novoměstského Zpravodaje (1980): „*Stalo se už tradicí, že se ve Sdruženém závodním klubu ROH každý týden scházejí děti z novoměstských mateřských škol. Klub pro ně po celý rok připravoval pestrý výběr z produkce dětských kreslených filmů. Dětské publikum patří k nejděčnějším a jeho často překvapivé divácké reakce, neuvěřitelná fantazie a schopnost živě komunikovat s příběhem, to všechno byly důvody, které vedly kolektiv klubu k pokusu doplnit pravidelně se opakující pořad o další část. Tak přišly na svět Janíkovy říkánky, drobné příběhy s pedagogickou pointou, tlumočená jazykem typické figurky, která si dovede s dětmi povyprávět a bezděky orientovat jejich pozornost buď k poezii příběhu, nebo k jeho praktickým významům.*“

➤ *Setkávání s bývalými zaměstnanci mateřské školy*

Setkávání s bývalými zaměstnanci probíhá posledních deset let pravidelně, jak lze zjistit v záznamech z kronik mateřské školy. Na tato setkávání bývají pozvaní všichni pedagogičtí i provozní zaměstnanci, kteří kdy v mateřské škole pracovali. Při společném posezení bývalí kolegové v přátelské atmosféře diskutují nad fotografiemi a vzpomínají na společně prožitá pracovní léta. Samozřejmostí je i občerstvení všech hostů i připravený program dětmi - divadelní představení a vystoupení dětí z pěveckého sboru či ukázka hry dětí na zobcovou flétnu.

➤ *Návštěvy Městské knihovny*

Prostřednictvím návštěv novoměstské knihovny, které probíhají pravidelně několikrát v roce od roku 2002, se děti seznamují s prostředím dětského oddělení knihovny, s možnostmi půjčování si zajímavých knih plné napětí a očekávání. Děti se také těší

na pravidelné předčítání ze známých i méně známých pohádkových knih, které jim zprostředkovává zkušená knihovnice.

Prostory knihovny jsou využívány také pro instalování dětských výtvarných plošných i prostorových prací vzniklých ve výtvarném kroužku vedeném učitelkami mateřské školy.

➤ ***Spolupráce s plaveckou školou***

Na podzim roku 2002 se nastartovala spolupráce s plaveckou školou, která organizuje pro děti předškolního věku předplaveckou výuku, která spočívá ve zvykání si dětí na vodu, eventuálně odstranění strachu z vody u dětí, dále pak osvojování si dýchání do vody i ovládnutí dovednosti splývání. Vše probíhá hravou formou, kdy zkušení učitelé plavání v průběhu deseti lekcí využívají dostatek kvalitních pomůcek pro nácvik těchto dovedností.

➤ ***Setkávání s představiteli města***

Od roku 2008 jsou představitelé města pravidelně zváni na akce organizované mateřskou školou. Jedná se konkrétně o tyto akce:

- „*Den bez aut*“,
- *zpívání vánočních koled u ozdobeného stromku*,
- „*Dny maminek a babiček*“ (pracovní dílna),
- „*Dny tatínků i dědečků*“ (pracovní dílna),
- *velikonoční tvoření s rodiči*,
- „*Den Země*“.

➤ ***Muzejní týdny pro školy***

V rámci „*Mujejních týdnů pro školy*“, jsou pro děti pravidelně, od roku 2008 do nynější doby organizovány zaměstnanci Městského muzea ukázky z naší minulosti. Děti se na těchto akcích seznamují s historií života lidí našeho regionu.

➤ ***Spolupráce s mateřským centrem Na zámečku***

Ve stejném roce (2008) začala další spolupráce a to s organizací věnující se dětem, které ještě nenastoupily do mateřské školy. Mateřské centrum „*Na zámečku*“ spolupracuje s mateřskou školou například formou přednášek týkajících se přijímání dětí do novoměstských mateřských škol i o možnostech vzdělávání předškolních dětí. Děti

docházející do mateřské školy pro mladší kamarády připravují dárky v rámci oslav vánočních svátků a pod vedením učitelky pro ně připravují k příležitosti oslav Dne dětí divadelní představení.

➤ ***Spolupráce s Policií České republiky a dalšími záchrannými složkami***

V posledních letech, konkrétně od roku 2009, spolupracuje mateřská škola také s příslušníky státní policie, kteří si v rámci vzdělávacích programů pro děti připravují besedy na téma: „Děti jako účastníci silničního provozu“, kde je dětem hravou formou přibližována problematika bezpečného chování na komunikaci, a kde si děti také osvojují znalosti týkajících se dopravních značek. Policisté také například vhodným, přijatelným způsobem seznamují děti s riziky komunikace s cizími osobami.

V prostorách školní zahrady v minulém období proběhla i ukázka práce psůvoda s policejním psem. Tato akce se setkala u dětí s velkým ohlasem.

„Preventivní program“ byl obohacen o další složky integrované záchranné služby. Na školní zahradě dále proběhly ukázky a besedy s Rychlou záchrannou službou z Náchoda a v prostorách kasáren Hasiči z Nového Města nad Metují předvedli ukázku záchranné akce.

➤ ***Ukázky chovatelů ptáků***

Do mateřské školy také pravidelně, od roku 2009, dochází, vždy v podzimních měsících se svými svěřenci chovatel ptáků.

Na jaře navštěvuje mateřskou školu pravidelně člen záchranné stanice, ve které pomáhají přežít zraněným či nemocným zvířatům.

Tyto besedy o zvířatech i praktické ukázky jsou dětmi vždy velice vítané, děti se dozvědí nové informace ohledně způsobu života zvířat, o jejich obživě i jak mohou být i děti prospěšné v rámci ekologie a pomáhat přírodě.

➤ ***Divadelní představení v mateřské škole***

Od téhož roku (2009) prostřednictvím divadelních agentur Albertová a Štumberk mají děti možnost zhlédnout loutková či divadelní představení přímo v prostorách mateřské školy. Znakem těchto představení je nejenom nevšední zážitek, ale vždy i poučení se z příběhu.

➤ ***Spolupráce s NONOU***

V létě roku 2012 poprvé proběhla akce organizovaná zaměstnanci Mateřské a základní školy speciální NONA pro děti z Mateřské školy, Rašínova 600 k příležitosti oslav Dne dětí. V prostorách Speciální školy proběhlo velmi zdařilé sportovní dopoledne pro nejmenší děti i pro budoucí žáky 1. tříd.

➤ ***Branně bezpečnostní den***

V květnu 2014 se děti i zaměstnanci mateřské školy zúčastnili v rámci „Školního preventivního programu“ branně bezpečnostního dne v prostorách letiště. Děti na této akci získaly nové poznatky vztahující se k problematice záchranných složek - záchranné služby, policie i hasičů. Děti měly možnost si techniku nejenom prohlédnout, ale i vyzkoušet, což byl pro ně silný zážitek. Celé dopoledne proběhlo v duchu her, soutěžení a plnění úkolů, za což byli v závěru všichni účastníci odměněni drobnými sladkostmi.

➤ ***Představení Filharmonie z Hradce Králové***

V roce 2013 mateřskou školu poprvé navštívili členové Filharmonie z Hradce Králové s hudební pohádkou. Děti měly možnost poznat další formu umění, při které jim byly vhodným způsobem představeny některé druhy méně známých hudebních nástrojů. Od následujícího roku mají děti možnost pravidelně navštěvovat novoměstský zámek i prostory zámecké zahrady za účelem zhlédnutí představení členů Královéhradecké Filharmonie pro děti novoměstských mateřských škol.

(Školní kronika, 2002 – 2015).

17 Vzdělávání pedagogů

Po celou dobu fungování mateřské školy probíhalo vzdělávání pedagogů, jehož smyslem je zajistit učitelům odborný růst v procesu osobního vzdělávání a být tak schopný vyjadřovat se k odborným problémům týkajícím se profese učitele.

Samozřejmě se dá předpokládat, že náplň vzdělávání učitelů před rokem 1989 a po tomto roce, byla rozdílná. V době komunistického režimu bylo vzdělávání učitelů usměrňováno a ovlivňováno hlavně politickou situací v zemi. Stejně tak, jako byla samotná pedagogická práce učitelek mateřské školy podřízena určitým vnitrostátním požadavkům, tak se také ideologická výchova pedagogů musela zákonitě nést ve stejném duchu.

První zmínky vztahující se ke vzdělávání učitelů byly dohledány ve školní kronice (1976), kde je uvedeno že, „vzdělávání učitelů probíhalo v duchu plnění úkolů vyplývajících ze závěrů XV. sjezdu KSČ“.

Vzdělávání se týkalo:

- *prohlubování ideově-politické, odborné a metodické přípravy učitelů,*
- *rozvíjení pedagogické tvořivosti,*
- *pracovní iniciativy a aktivity,*
- *zvyšování úrovně a účinnosti řízení a kontroly,*
- *zkvalitňování systému a organizace řídicí práce,*
- *vytváření organizačních a materiálních podmínek k plnění současných i perspektivních úkolů školy.*

V dalších letech probíhalo každoročně vzdělávání pedagogů ve stejném duchu, navíc ředitelka mateřské školy navštěvovala po dobu dvou let večerní stranickou školu při SPŠ v Novém Městě nad Metují.

Nový školní rok 1977 - 1978 byl předznamenán dvěma významnými výročími, 60. výročím VŘSR a 30. výročím Vítězného Února. V tomto roce se soudružky učitelky zúčastňovaly ideově-politického vzdělávání středního stupně. K výročí Vítězného února byly uzavřeny závazky, které se týkaly především zlepšení estetického prostředí školy a výstavek dětských prací. V roce 1980 proběhlo jednoroční školení k materiálům XVI. sjezdu KSČ.

V letech 1982 až 1985 všechny učitelky absolvovaly individuální vzdělávání na téma: „Teorie komunistické výchovy, dále se pak věnovaly studiu a absolvovaly cyklus průběžného vzdělávání“ (Školní kronika, 1977 – 1985).

Nástupem nového přístupu ke vzdělávání, po roce 1989, došlo také k předpokládaným změnám a nastolují se i nové možnosti vzdělávání učitelů mateřských škol.

Pedagog si může sám vybrat různé typy kurzů, prostřednictvím kterých se bude zdokonalovat v oblasti jemu blízké a prohlubovat tak vlastní znalosti či dovednosti.

Z výpovědi učitelek, uvedené v kronice (1990) mateřské školy, můžeme již registrovat změnu vztahující se ke vzdělávání učitelek: „*V lednu roku 1991 všechny učitelky absolvovaly přednášku o Waldorfských školách. V časopise „Předškolní výchova“ vychází články o způsobu práce v předškolních zařízeních v okolním světě, takže můžeme porovnávat způsob své práce a obohacovat své vědomosti.*“

Ve školním roce 1995 - 1996 dvě učitelky dokončily další vzdělávání, jednalo se o dvouleté studium speciální pedagogiky. Toto vzdělávání učitelek je podmíněno nastupující integrací dětí se zdravotním znevýhodněním do speciální třídy mateřské školy.

V roce 2014 učitelky využívaly především výukové programy, které byly financovány z Evropského sociálního fondu prostřednictvím operačního programu „Podpora profesního a osobnostního rozvoje učitelů mateřských škol“. Dále si učitelky samy průběžně vyhledávají takové nabídky vzdělávání z nabídky programů pro další vzdělávání pracovníků škol a školských zařízení, které jim jsou blízké v rámci jejich zaměření. Konkrétně vybírají z katalogu pro další vzdělávání pedagogických pracovníků Královéhradeckého kraje (Školní kronika, 1967 – 2015).

18 Prezentace mateřské školy na veřejnosti

Prezentaci můžeme chápat také jako „zviditelnění“, nebo představení se. V tomto případě se jedná o představení aktivit či výsledků práce mateřské školy, které se tato diplomová práce týká.

18.1 Výročí a oslavy

Podle školní kroniky (2001) byla na dobu hlavních oslav 500. výročí města svěřena výzdoba vstupní haly Městského úřadu mateřským školám obvodu Nového Města nad Metují. Pod vedením učitelky pracující v mateřské škole, zde byla od 8. srpna instalována výstava na téma: „Mateřské školy v Novém Městě nad Metují v roce 500. výročí založení“. Tato akce sklidila z řad veřejnosti i zástupců města zasloužené uznání.

Reprezentace byla spojena v roce 2007 také s oslavou 40. výročí otevření Mateřské školy, Rašínova 600. V rámci těchto oslav se uskutečnilo setkání se zástupci zřizovatele Města Nové Město nad Metují a ostatními spolupracovníky školy. Proběhlo také setkání s bývalými zaměstnanci školy a pro širokou veřejnost se uskutečnil „Den otevřených dveří“ (Školní kronika, 2006).

18.2 Instalace výstav dětských prací

Po roce 2005 se děti z mateřské školy pravidelně účastní se svými výtvarnými pracemi výstav, které jsou pořádané:

- **Městským muzeem,**
- **Domem dětí,**
- **Městským klubem.**

Děti pořádají, samozřejmě pod vedením učitelek, v prostorách koridoru mateřské školy pro širokou veřejnost vánoční i velikonoční výstavy a v období vánočních svátků se podílejí na výzdobě novoměstského náměstí. Dále se děti z výtvarného kroužku zapojují do výtvarných činností reprezentujících město v rámci spolupráce s partnerskými městy z Polska i Německa (Školní kronika, 2005 – 2015).

18.3 Mimoškolní aktivity organizované pedagogy školy

Učitelky reprezentují MŠ i mimo svoji pracovní dobu. Od roku 2005 až do současných let pravidelně organizují dětské karnevaly v sokolovně Krčín, kdy ve svých volných chvílích připravují nejenom pro děti navštěvující naši mateřskou školu, ale i pro ostatní malé obyvatele našeho města veselí se při hudbě, soutěže a tombolu s drobnými odměnami.

Dále pak každoročně připravují dětský koutek při příležitosti uspořádání Leteckého dne na letišti v Novém Městě nad Metují i podzimní Drakiádu taktéž v letištních prostorách.

Učitelky mateřské školy jsou činné i v oblasti sportovní, pod vedením jedné z nich se děti ve věku od tří do šesti let jedenkrát týdně setkávají a věnují se cvičení společně se svými rodiči.

V roce 2014 proběhl branný závod v prostorách letního stadionu generála Klapálka, který zorganizovala společně s novoměstskými hasiči a dobrovolníky z řad rodičů učitelka pracující v mateřské škole s malými hasiči, kterého se účastnili nejenom děti z oddílu „Plamínek“, ale i členové dalších přípravek hasičů z mateřských škol (Školní kronika, 2005 – 2014).

18.4 Vystoupení dětí na veřejnosti

Jak již bylo uvedeno, v mateřské škole pracují děti pod odborným vedením kvalifikovaných učitelek mimo jiné v dětském pěveckém sboru, dále pak v kroužku „Plamínek“ a ve výtvarném kroužku. Jedná se o aktivity, kdy mohou děti výsledky svého snažení prezentovat také na veřejnosti a poukázat tak na své schopnosti či dovednosti. Již v roce 1975 proběhlo první veřejné vystoupení pěveckého sboru „Lísteček“, který byl složen z dětí tří novoměstských mateřských škol.

V roce 1997 byl založen pěvecký soubor „Kopretiny“ a v dalším roce děti z kroužku absolvovaly první velké vystoupení, které proběhlo v novoměstském kině a které zorganizovala pro rodiče i veřejnost učitelka zakládající tento soubor. Od roku 1999 se stala vystoupení pěveckého sboru „Kopretiny“ a poté i od roku 2006 děti ze třídy „Píšťalky“, třídy s ozdravným programem, pravidelnou záležitostí, díky kterým reprezentují mateřskou školu na různých společenských akcích (Školní kronika, 1975 – 2015).

Účast dětí na akcích organizovaných Novým Městem nad Metují:

- vystoupení dětí z pěveckého sboru „Lísteček“ při příležitosti Mezinárodního dne žen,
- vystoupení dětí z pěveckého sboru „Lísteček“ pro důchodce,
- vystoupení dětí z pěveckého sboru „Lísteček“ při oslavách Dne učitelů,
- veřejná nahrávka pěveckého souboru byla vysílána rozhlasem po drátě k MDŽ,
- účast dětí z pěveckého sboru „Lísteček“ při slavnostním otevření výstavy dětských prací „Alšova země“,
- účast dětí na spartakiádním vystoupení,
- vystoupení dětí z pěveckého sboru „Lísteček“ při příležitosti 30. výročí osvobození naší vlasti,
- vystoupení pěveckého souboru „Lísteček“ na Vyhlídce u města Náchod,
- vystoupení pěveckého sboru „Lísteček“ v kině u příležitosti májových oslav,
- nastudování pásma písní a recitací pro závodní vysílání v předvolebním období,
- účast na Československé spartakiádě,
- vysílání recitačního pásma pro ženy ze závodu Stavostroj k MDŽ,
- vystoupení v rámci oslav MDŽ,
- veřejná vystoupení spartakiádní skladby na okresní spartakiádě v Náchodě, nacvičení programu pro starší občany města,
- program dětí v rámci celoměstských oslav 500. výročí založení města,
- koncert dětí z pěveckého sboru i vystoupení se zobcovými flétnami na módní přehlídce dětské módy (nádvoří novoměstského zámku),
- vystoupení pěveckého sboru na vánoční výstavě „Vánoce s květinou“, (každoroční akce probíhající v prostorách novoměstského zámku),
- pěvecké vystoupení dětí při otevření dětského centra „Na zámečku“,
- vystoupení pěveckého sboru na vernisáži výstavy prací novoměstských a polských dětí v rámci partnerských měst (ve Spolkovém domě),
- vystoupení pěveckého sboru na přehlídce dětských pěveckých sborů „Novoměstská písnička“ (každoroční akce probíhající v kině),
- vystoupení pěveckého sboru v klubu „Dobrá pohoda“ (2008),
- vánoční besídka pro bývalé zaměstnance mateřské školy,

- *vystoupení pěveckého sboru na vernisáži výstavy prací novoměstských a německých dětí v rámci partnerských měst,*
- *hudební představení dětí ze třídy „Píšťalky“ (setkání bývalých zaměstnanců školy),*
- *účast dětí z kroužku „Plamínek“ na přehlídek přípravek Královéhradeckého kraje,*
- *účast dětí z kroužku „Plamínek“ na Dětském dni v sokolovně Nového Města nad Metují,*
- *vystoupení dětí z pěveckého sboru při slavnostním odhalování zateplených budov novoměstských mateřských škol,*
- *vystoupení dětí s hrou na zobcovou flétnu i pěveckého sboru při „Loučení se s budoucími školáky“ (společná akce dětí, rodičů i zástupců města v městské knihovně),*
- *zpívání dětí z pěveckého sboru u vánočního stromku na náměstí,*
- *vystoupení pěveckého sboru na Mikulášské besídce v Mateřském centru,*
- *vystoupení dětí hrou na flétny při oslavě Masopustu v Oáze,*
- *vystoupení dětí na vernisáži výtvarných prací v Městské knihovně.*

(Školní kronika, 1975 – 2015).

18.5 Účast v soutěžích

Tato kapitola pojednává o aktivitách dětí, v rámci kterých je možné nějakým způsobem porovnat či změřit vynaložené úsilí dětí při určitých činnostech.

Výtvarné soutěže

V průběhu školního roku 1994 - 1995 se začaly děti pod vedením učitelek aktivně zapojovat do výtvarných soutěží a hned v tomto roce sklízely i první výtvarné úspěchy. V mateřské škole pracuje hned několik učitelek kreativně zaměřených, které se nebojí s dětmi využívat netradičních materiálů a přirozeně podporují u dětí rozvoj fantazie a představ a tím posilují u dětí chuť experimentovat a hledat nové způsoby výtvarného vyjádření.

Na tomto místě je poukázáno alespoň na některé úspěchy dětí, které se zapojily do výtvarných soutěží. Některé soutěže jsou vyhlašovány v rámci regionu města, jiné na celostátní úrovni.

Získání ceny v soutěži je jistě oceněním i schopnosti učitelky dětem předat svůj um, především se ale jedná o ocenění dovedností dětí samotných. Přesto si troufám říci, že největší radost dětem způsobuje samotná tvůrčí činnost, neboť děti netvoří pro výsledek, nýbrž pro činnost samotnou, a v tom je to kouzlo.

Následně budou uvedeny vyhlášené výtvarné soutěže, do kterých se od roku 1994 děti zapojovaly a získávaly zde i ocenění:

- *„Děti, pozor, červená“ (okresní soutěž),*
- *„Novoměstský hrnc smíchu“ (místní soutěž pro mateřské školy),*
- *soutěž Spořitelny Wüstenrot,*
- *soutěž městského, okresního a mezinárodního charakteru pod názvem: „O nejlepší vánoční ozdobu“,*
- *„Požárníci očima dětí“,*
- *„Rodným krajem“ (vyhlášena obcí Dušníky v Polsku),*
- *„Kreslíme pohádku“ (vyhlášena Městským Klubem),*
- *„Malujeme zvířátka“,*
- *„Požární ochrana očima dětí“ (Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska),*
- *„Můj nejkrásnější stromeček“,*
- *výtvarná soutěž vyhlášená Fondem ohrožených dětí,*
- *výtvarná soutěž vyhlášená pojišťovnou Kooperativa (děti získaly do mateřské školy stavebnici Batic),*
- *„Požární ochrana dětí“ (prostorová práce – Požární auto, byla vystavena v městské knihovně),*
- *„Les plný zvířátek“,*
- *„Skřítky ze čtyř ročních období“,*
- *„Pohádky Boženy Němcové“ (soutěž vyhlášena městem Červený Kostelec),*
- *„Školka plná dětí“,*
- *„Bylinky naší zahrádky“ (vyhlášena Českým svazem zahrádkářů),*
- *„Můj nejoblíbenější pohádkový zvířecí hrdina“ (pořadatel Městský klub Nové Město nad Metují v rámci Novoměstského hrnce smíchu),*

- **„Rozkvetlá zahrádka očima dětí“** (soutěž vyhlásil Český zahrádkářský svaz v Náchodě),
- **„Novoměstský hrnec smíchu“** (v rámci festivalu České televizní a filmové komedie uspořádala MF Dnes),
- **„Město není popelnice“** (vyhlášena Městem Nové Město nad Metují),
- **„Moje oblíbená květina“** (Zahrádkářský svaz),
- **„O nejkrásnější velikonoční vajíčko“** (organizátor soutěže městské muzeum).

Děti se průběžně zapojovaly do více výtvarných soutěží. Ve školních kronikách, ze kterých je čerpáno, však byly uvedeny pouze soutěže, ve kterých byly děti v průběhu více než dvaceti let úspěšné. Některé práce byly vystaveny v místní knihovně, jiné byly prezentovány v prostorách informačního centra Nového Města nad Metují. Některé práce byly řešeny plošně, jiné byly vytvořeny prostorově různými výtvarnými technikami. Všechny však spojovala radost dětí z tvoření, která z prací opravdu vyzařovala.

(Školní kronika, 1994 – 2015).

Soutěže malých hasičů

Děti z kroužku „Plamínek“ vzorně reprezentují město i mateřskou školu na různých akcích, které většinou probíhají o víkendech, a kterých se účastní rodiče dětí i učitelka, která kroužek vede. Do současné doby od doby vzniku kroužku se děti účastnily několika soutěží, ve kterých, získávaly i umístění.

Jedná se o reprezentování mateřské školy v:

- v branném závodě v Nahořanech,
- v branném závodě v Novém Městě n. Metují,
- soutěže kroužku „Plamínek“ malých hasičů,
- účast na oslavách založení Hasičského sboru Příbyslav,
- účast na vystoupení v Hlinném,
- účast na branném závodě v Nahořanech,
- setkání přípravek Královéhradeckého kraje v Bílých Poličanech,
- účast na oslavách 130 let existence Hasičské organizace v Šonově,
- účast na „Valné hromadě novoměstských hasičů“,

- ukázka dovedností na oslavách 140. založení Hasičské organizace v Novém Městě nad Metují,
- účast v krajském kole soutěže „Hry plamenů“ v Novém Městě nad Metují,
- účast na oslavách celostátního sjezdu zaměstnanců Rubeny,
- účast v rámci Dnů Evropského dědictví,
- účast na setkání přípravek Královéhradeckého kraje v Horním Lánově.

Přední místa v soutěžích určitě potěší, největší radost ale mají děti ze samotné účasti na akcích.

19 Shrnutí

Zamyslí-li se nad problematikou vývoje vzdělávání předškolních dětí v průběhu historie Nového Města nad Metují, musím poukázat na zjištěná data, která naznačují určitý vývoj v požadavcích na práci v zařízeních určených pro děti tohoto věku.

Dokladem změn, ke kterým došlo, je již samotný fakt, že hlavním smyslem zakládání prvních institucí určených dětem předškolního věku byla zprvu snaha zajistit především péči, tedy dozor nad dětmi. Později pak zde byla zastoupena i výchovná a vzdělávací složka.

V době komunistického režimu bylo vzdělávání pedagogů a následně i dětí řízeno a usměřováno státem, až teprve sametová revoluce a návrat k demokratické tradici v České republice znamenal pro předškolní vzdělávání tolik požadovanou reformu.

Na tomto místě je vhodné položit si otázku: „V čem konkrétně spočívá ona vnitřní proměna mateřské školy?“ Z výpovědí bývalých zaměstnanců či ze záznamů ředitelky ve školní kronice je zřejmé, že byla tato proměna zpočátku velmi dramatická a ani učitelky sledované mateřské školy si nejprve nedovedly zcela představit, co vše bude reforma obnášet. Do této doby byly zvyklé pracovat podle určité osnovy, vzdělávání probíhalo řízenou formou, téměř vždy frontálně a bylo požadováno důsledné dodržování časového harmonogramu denního režimu. Dalo by se říci, že systém, ve kterém bylo předem určené co přesně a kdy bude probíhat, poměrně zjednodušoval tehdejší učitelkám práci, neboť stačilo pouze dodržovat určitou šablonu pro výchovně vzdělávací činnost. Nemůžeme však v této souvislosti opomenout, že v tehdejší době byl zařazován do tříd mateřské školy větší počet dětí, než je tomu v současné době. Zřejmě tedy k tomuto přístupu vedly také důvody zajistit maximální bezpečnost dětí, což logicky tzv. hromadná zaměstnání či hromadné stravování usnadňuje.

Výše zmíněnou transformací je myšlena především proměna tradiční mateřské školy a rozšiřování alternativních nabídek vzdělávání i zavádění inovativních školních vzdělávacích programů a metod.

Hlavní rozdíly předškolního vzdělávání však spočívají v organizaci dne v mateřské škole. V době po revoluci se již striktně nevyžaduje dodržování časových pravidelností a posloupností ve vzdělávacích činnostech, přesto to ale neznamená, že by nebyly plněny vzdělávací cíle, ba naopak. Děti jsou aktivní součástí svého učení, mají možnost osvojovat si nové poznatky vlastním tempem a jsou podporovány

ve svých vlastních zájmech, o čemž svědčí nárůst nabídky zájmových kroužků v mateřské škole.

Jak jsem již podotkla, učitelky v mateřské škole byly zvyklé pracovat podle zavedeného režimu, či chceme-li podle určitého řádu, kdy se činnosti i aktivity během dne střídaly s maximální pravidelností, dodržovaly se časové úseky, ve kterých byly dané úkoly a cíle plněny. Změna v přístupu k těmto inovacím vyžadovala vstřícnost a ochotu ze strany učitelek hledat co nejoptimálnější cesty vedoucí k rozvoji zdravě sebevědomého a především samostatného dítěte.

Nemá smysl zde polemizovat nad tím, kolik procent učitelek pamatuje doby minulé, jak velký poměr naopak tvoří mladí progresivní pedagogové a zda je v současné době české předškolní vzdělávání, jak tvrdí někteří, až moc liberální. Jedny vidí klady v řádu i v respektování určité disciplíny, druzí vnímají pozitiva porevolučních změn v možnosti nastartovat u dětí schopnost sebekritického myšlení, schopnost rozhodovat se samostatně či umět hledat nejoptimálnější způsoby řešení eventuálních obtíží.

To, že byly nastaveny podmínky pro rozvoj, je dobrý předpoklad, že se další kroky v oblasti výchovy a vzdělávání budou i nadále orientovat tímto směrem.

České preprimární školství jde v současné době, dle mého názoru, správným směrem a příčinou tohoto stavu jistě nebude nic jiného než to, že si generace reformních pedagogů plně uvědomuje hrozbu centrálně řízeného vzdělávání, tak jak tomu bylo v nedávné minulosti. Jeho charakteristickým znakem byly velmi malé kompetence a svoboda v oblasti rozhodování jednotlivce.

V období po roce 1989 bylo nastoleno vzdělávání, které bylo založeno na přirozeném rozvoji lidské bytosti, což dokazuje i samotný název školního vzdělávacího programu ve sledované novoměstské mateřské škole „Je nám dobře na světě“.

Porovnáním informací, které mi byly podány bývalými učitelkami mateřské školy i posouzením současné situace v mateřské škole, já sama spatřuji největší změnu v přístupu k dítěti i k rodině vůbec. Nutno říci, že u nastupující generace učitelů i rodičů skutečně můžeme pozorovat v tomto smyslu pozitivní změny.

Velkou proměnou prošlo také vnímání odlišnosti. Odlišnost již není vnímána jako nebezpečí nebo hrozba, jak tomu bylo v době minulého režimu, současný přístup vnímá odlišnost jako přirozený a žádoucí stav, který může zaručit vyvážený rozvoj dítěte.

Ke změnám politických nebo ekonomických poměrů může dojít v kterýchkoli volbách.

Proto je důležité si uvědomit, že změna přístupu k dítěti, která je hlavním znakem reformy, znamená i změnu přístupu k sobě samému a k chápání okolního světa. My všichni jsme jeho součástí a máme tedy přirozené právo, dovolím si tvrdit, že i povinnost, o něm spolurozhodovat. Z pozice učitelky vnímám tuto problematiku ještě důrazněji, naší povinností je toto učit i děti, neboť i ony jednou tuto úlohu převezmou.

Je tedy vhodné, a z mého pohledu i nutné, abychom s dětmi již od nejútlejšího věku diskutovali a nabízeli jim dostatek podnětů k vytvoření si vlastního obrazu o světě, aby byly aktivní a v budoucnosti se pak staly plnohodnotnými lidmi.

20 Závěr

Diplomovou práci jsem zpracovala na téma vývoj předškolní péče v obci Nové Město nad Metují. Cílem této práce bylo zmapovat historii péče týkající se dětí předškolního věku i prvopočátky vývoje předškolních zařízení a postihnout tak mechanismus vzniku předškolního vzdělávání tohoto regionu.

Danou problematiku jsem proto rozčlenila do kapitol podle jednotlivých časových úseků tak, jak byla zařízení pro předškolní děti postupně zakládána.

V první kapitole jsem se věnovala představení obce, které se sledovaný vývoj bezprostředně týká, v kapitolách následujících jsem se pak zabývala konkrétními zařízeními, které byly zřizovány za účelem zajistit péči o děti ve věku před nástupem k základnímu vzdělávání.

Počátky předškolní péče na Novoměstsku se váží k období vzniku první světové války, kdy v tehdejší válečné době vyvstala nutnost založení jednoduché útulny jako opatrovny pro děti, jejichž otcové museli z povinnosti odejít ze svých domovů. Dále pak péče o předškolní děti souvisí s působením církve bratrské, která se aktivně podílela na vzniku sirotčince a opatrovny v Novém Městě nad Metují.

Významným mezníkem v dějinách předškolní výchovy je bezesporu založení 1. mateřské školy, které je datováno rokem 1940. V následujícím období vypukl rozmach zakládání i rozvoje dalších mateřských škol, kdy ve městě vznikla nejprve závodní mateřská škola pro děti zaměstnanců strojírenského závodu n. p. Stavostroj a poté postupně i další čtyři mateřské školy.

Celostátní dějinné události v průběhu let ovlivňovaly veškeré vzdělávání, což se samozřejmě dotýkalo i problematiky vzdělávání předškolního. K podstatným změnám došlo po sametové revoluci v roce 1989. Jednalo se zejména o řadu nových přístupů, které pomohly utvořit nynější školskou správu. Zachyceny jsou konkrétně změny v pojetí výchovně-vzdělávacích programů od doby komunistické vlády v zemi až k osobnostnímu přístupu v dnešní době.

Důkladněji jsem se zaměřila na Mateřskou školu, Rašínova 600, Nové Město nad Metují, která je v současné době, co se týče kapacity, největší z mateřských škol v působnosti Nového Města nad Metují. V této mateřské škole pracuji jako učitelka, tudíž bylo pro mě snazší získávat kvalitní a co nejpodrobnější informace týkající se postupných změn všech sfér organizace mateřské školy a to jak od bývalých, tak i současných zaměstnanců.

Zamyslela jsem se také nad využitím tohoto tématu v pedagogické praxi. Tuto práci lze využít jako doklad historických dat týkajících se Nového Města nad Metují, především pak vývoje péče o předškolní děti a rozvoje výchovy i vzdělávání těchto dětí.

Zájemci o nabízenou problematiku se zde mohou seznámit s vývojem přístupů v oblasti výchovně-vzdělávací činnosti, vše je dokládáno výpověďmi tehdejších zaměstnanců mateřské školy i podloženo prostřednictvím záznamů z historických zdrojů, kronik a zpravodajů.

Při zpracování diplomové práce jsem vycházela primárně z dostupných archivních zdrojů soustředěných ve Státním okresním archivu SOkA v Náchodě, které se svým vyzněním týkají problematiky péče a vzdělávání předškolních dětí. Kromě archivních pramenů bylo využito i poznatků ze studia a komparace odborné literatury k danému tématu.

Dalším důležitým zdrojem informací byla Sbirka zpravodajů Nového Města nad Metují z let 1979 – 1988, ze kterých jsem získala informace o regionálním dobovém tisku, dále pak kroniky týkající se školství, konkrétně Mateřské školy Rašínova 600, Nové Město nad Metují a neméně důležitý byl pro mě i ústní zdroj získaný prostřednictvím pamětníků této problematiky.

České školství, kam nyní bezesporu patří i předškolní vzdělávání, mělo v historii vždy velmi dobrou pověst. Přispívala k tomu nejenom znamenitá úroveň organizace školství, ale i kvalita vzdělávání.

Do budoucna bych si přála, aby si české předškolní vzdělávání zachovalo i nadále svou vysokou úroveň. Doufám také, že budou stále vytvářeny a zlepšovány takové podmínky, které zajistí, aby se v předškolních zařízeních cítili dobře a spokojeně především ti, kterým jsou tato zařízení určena, tedy naši nejmenší a aby učitelé mateřských škol mohli vychovávat z budoucích generací kvalitní, zdravě sebevědomé a respektující lidi.

Cíl práce byl naplněn. Diplomová práce se může stát inspirativním podnětem k podrobnějšímu rozpracování historie dalších stupňů školství a rozšířit tak celkový obraz dějin novoměstského školství.

21 Seznam použitých zkratek

apod. – a podobně

EU – Evropská unie

FIE – metoda Feuersteinova instrumentálního obohacování

KSČ – Komunistická strana Československa

MDŽ – Mezinárodní den žen

MŠ – mateřská škola

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

n. p. – národní podnik

RVP – Rámcový vzdělávací program

SOkA – Státní okresní archiv

SPC – Speciálně pedagogické centrum

SPgŠ – Střední pedagogická škola

tzv. – tak zvaná

ZŠ – základní škola

22 Seznam použité literatury a pramenů

Literatura

1. DEISLER, Hans Herbert (1982). *Každodenní problémy v mateřské škole*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-010-3.
2. DVOŘÁČEK, Bohumil (2000). *Pohledy do minulosti Nového Města nad Metují*. Městský úřad, Městská knihovna a Městské muzeum v Novém Městě nad Metují. ISBN 80-238-5947-1.
3. FRYČEK, Václav (1933). *Náchodsko*. Vydala spořitelna městská v Náchodě, tiskl Hugon Lustig v Náchodě. Sign. N 16 003, Př. č. 92 716, MDT 908-437-13.
4. HÁBL, Jan. JANIŠ, Kamil (2010). *Přehled dějin pedagogiky*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7435-044-3.
5. HAVLÍNOVÁ, Miluše a kol. (1995). *Zdravá mateřská škola*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-048-0.
6. HAVLÍNOVÁ, Miluše a kol. (1998). *Program podpory zdraví ve škole*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-263-7.
7. HAVLÍNOVÁ, Miluše. VENCÁLKOVÁ, Eliška a kol. (2008). *Kurikulum podpory zdraví v mateřské škole*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-487-8.
8. HELUS, Zdeněk (2009). *Dítě v osobnostním pojetí*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-628-5.
9. HLADÍK, Jiří (2015). *Nové Město nad Metují v průběhu pěti století: textový přepis přednášky*. Soukromý fond.

10. IMLAUF, Lubomír. BOHADLO, Stanislav (2000). *Nové Město nad Metují – Český Betlém*. Nové Město nad Metují: Losenický.
11. JURÁNEK, Jan. BRANÝ, Karel (1976). *Nové Město nad Metují*. Praha: Odeon. 01-504-76-09/5.
12. KOHOUT, Karel (2007). *Základy obecné pedagogiky*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského. ISBN 978-80-86723-38-9.
13. KOCHOVÁ, Klára. SCHAEFEROVÁ, Markéta (2015). *Dítě s postižením zraku*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0782-5.
14. KOMENSKÝ, Jan Amos (1964). *Informatorium školy mateřské*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. Č. 44-39-01.
15. KREJČOVÁ, Věra (2005). *Aktuální témata výchovy a vzdělávání ve škole*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 80-7041-391-3.
16. LEBEER, Jo (2006). *Programy pro rozvoj myšlení dětí s odchylkami vývoje*. Praha: Portál. ISBN 80-7367-103-4.
17. MÁLKOVÁ, Gabriela (2009). *Zprostředkované učení*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-585-1.
18. MERTIN, Václav (2016). *Abeceda pro učitelky mateřských škol*. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7478-923-6.
19. MORAVEC, Jaro (1940). *Nové Město nad Metují a jeho kraj*. Za spolupráce městského archiváře Jana Voborníka a prof. Jaroslava Tláškala.
20. PIAGET, Jean. INHELDEROVÁ, Bärbel (2007). *Psychologie dítěte*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-263-8.
21. PRŮCHA, Jan (2000). *Přehled pedagogiky*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-399-4.

22. PRŮCHA, Jan (2006). *Srovnávací pedagogika*. Praha: Portál. ISBN 80-7367-155-7.
23. PRŮCHA, Jan (2009). *Pedagogická encyklopedie*. Praha: portál. ISBN 978-80-7367-546-2.
24. PRŮCHA, Jan. WALTEROVÁ, Eliška. MAREŠ, Jiří (1995). *Pedagogický slovník*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-029-4.
25. SPILKOVÁ, Vladimíra a kol. (2005). *Proměny primárního vzdělávání v ČR*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-942-9.
26. *Školské zákony 2012 - speciální edice pro mateřské školy* (2012). Praha: Golden Books. ISBN 978-80-905075-3-1.
27. ZELINKOVÁ, Olga (1997). *Pomoz mi, abych to dokázal*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-071-5.

Archivní prameny

28. SOKA Náchod, fond AM Nové Město nad Metují, Kt. 76, ič. 870.
29. SOKA Náchod, fond MŠ Náchod.
30. *Novoměstský zpravodaj: leden - prosinec 1979* (1979). Sign. N 29 554, Př. č. 40 014, MDT R. Nové Město nad Metují.
31. *Novoměstský zpravodaj: leden - prosinec 1980* (1980). Sign. N 29 554, Př. č. 40 015, MDT R. Nové Město nad Metují.
32. *Novoměstský zpravodaj: leden – prosinec 1981* (1981). Sign. N 29 554, Př. č. 40 016, MDT R. Nové Město nad Metují.

33. *Novoměstský zpravodaj: leden – prosinec 1985* (1985). Sign. N. N 29 554, Př. č. 40 020, MDT R. Nové Město nad Metují.
34. *Novoměstský zpravodaj: leden – prosinec 1986* (1986). Sign. N 29 554, Př. č. 40 021, MDT R. Nové Město nad Metují.
35. *Novoměstský zpravodaj: leden – prosinec 1988* (1988). Sign. N 29 554, Př. č. 43 269, MDT R. Nové Město nad Metují.
36. PAVLÍKOVÁ, Marie. MINAŘÍKOVÁ, Jaroslava. ŠKODOVÁ, Vlasta (1967 – 1985). *Školní kronika: mateřská škola, Rašínova 600*. Nové Město nad Metují.
37. MINAŘÍKOVÁ, Jaroslava. ROUSKOVÁ, Eva. MINÁRIKOVÁ, Petra (1986 – 2006). *Školní kronika: mateřská škola*. Nové Město nad Metují.
38. MINÁRIKOVÁ, Petra. RAMEŠOVÁ, Milada (2007 – 2016). *Školní kronika: mateřská škola*. Nové Město nad Metují.
39. *Volební program národní fronty v Novém Městě nad Metují na léta 1971 – 1975*. Sign. N 21 895, Př. č. 58 874, MDT 908 437-13-132.

Internetové zdroje

40. MALECHOVÁ, Lucie (2011). Feuersteinova metoda. *Časopis Mensy České republiky* [online]. Nestr. [cit. 15. 3. 2016]. Dostupné z: http://casopis.mensa.cz/veda/feuersteinova_metoda.html
41. MONSORNO, Martina (2014). *Selbstevaluation im Kindergarten* [on line]. Nestr. [cit. 28.10. 2014]. Dostupné z: http://www.bildung.suedtirol.it/files/1614/0860/6051/Selbstevaluation_im_Kindergarten.pdf.
42. ŠTĚPÁN, Jan. Sirotčinec. *Diakonicko-sociální práce v historii Církve bratrské*. [online]. s. 7 [cit. 10.4.2016]. Dostupné z: http://www.cb.cz/diakonie/wordpress/wp-content/uploads/historie_v2.pdf

23 Seznam tabulek

Tabulka 1 – <i>Přehled změn v pedagogickém i personálním obsazení MŠ</i>	44 – 46
Tabulka 2 – <i>Přehled přijímaných dětí do MŠ</i>	49 – 51

24 Seznam příloh

Příloha A: Seznam obrazových příloh

Příloha A

Seznam obrazových příloh

1. Dopis předsedy Městské rady z roku 1914 doporučující zřízení „Útulny pro děti“
2. Vyhláška Městského úřadu (1. část)
3. Vyhláška Městského úřadu (2. část)
4. Osobní poznámky starosty FR. Mervarta
5. Základní škola s Útulnou na Krajském předměstí v Novém Městě nad Metují
6. Současná podoba bývalé budovy opatrovny pro děti (2016)
7. Výkaz, přehled, docházka první mateřské školy v Náchodě
8. Výkaz dětí navštěvujících MŠ v Náchodě ve školním roce 1940/1941
9. Výkaz dětí navštěvujících MŠ v Náchodě ve školním roce 1941/1942
10. Detail výkazu dětí navštěvujících MŠ v Náchodě v roce 1940
11. Záznam počtu přítomných dětí v MŠ z roku 1940
12. Detail školní docházky do MŠ ze dne 12. září 1940
13. Kniha „Jednací protokol“ z MŠ v Náchodě
14. Jednací protokol z let 1940 až 1947
15. Detail „Jednacího protokolu“ z roku 1940/1941
16. Dětské zábavky ve škole mateřské i v rodině
17. Kniha s náměty pro skládání v MŠ
18. Detail z knihy námětů pro skládání v MŠ
19. Kniha s náměty pro vystřihování v MŠ
20. Detail z knihy námětů pro vystřihování v MŠ
21. Kniha s náměty pro proplétání v MŠ
22. Kniha s náměty pro vypichování v MŠ
23. Detail námětů pro vypichování v MŠ
24. Detail námětů pro vypichování v MŠ
25. Budova závodních jeslí v Novém Městě nad Metují v roce 1971
26. Budova Mateřské školy Rašínova 600, Nové Město nad Metují v roce 1967
27. Budova Mateřské školy Rašínova 600, Nové Město nad Metují v roce 2016
28. Budova přístavby Mateřské školy Rašínova 600, Nové Město nad Metují v roce 2016

Příloha A

Správa školy!

Doporučujeme bedlivé a rychlé úvaze, zda by se v dnešní poburuté době, kdy mnoho mladých mužů z domova odešlo, nedoporučovalo přivést na čas potřeby zcela jednoduchý útulek jako opatrovnu pro malé děti, aby tím jejich matky jako pracovní síly odprázdněny byly.

K upotřebení školních místností k tomuto lidumilnému účelu tímto až na další svolení své dáváme.

Že opatrovnici lze zvoliti nějakou zkušenou starší ženu.

Oučených opatřeních budíž sem ihned správa podána.

Očekáváme, že také učitelky svoji pomocí rády přispějí.

Předseda:

Fr. Pöschel

Obr. 1 - Dopis předsedy městské rady (Archiv SOkA Náchod).

Místní sociální odbor, byv k tomu městskou radou zplnomocněn, usnesl se zřídit v budově školní
útulnu pro malé děti,
kamž přijímány budou výhradně děti těch otců, kteří povolání
byli k vojenské službě.

Uvádějíc toto veřejnosti na vědomí, sdělujeme, že nutno,
aby matky přihlásily svoje děti nejdříve do 3 dnů t. j. do 15.
srpna v kanceláři městské radnice.

Přijímány budou děti obojího pohlaví od věku, v němž
jim není již zapotřebí nutné péče mateřské až do 6ti let.
Bude nutno, aby matky děti do útulny přijaté dříve než do práce
odejdou a to nejdříve o 7mé hodině ranní každý den do budovy
školní ustanovené opatrovnici odevzdaly a po ukončené práci nej-
déle o 1/2 7 hodině večer zase samy domů si odvedly.

Všechny děti budou po celý den svěřeny pod ochranu je-
dnak ochotným slečnám učitelkám, jednak zvlášť k tomu stanovené
pečlivé opatrovnici. Vrchní dozor a vedení svěřeno místní soci-
ální komisi a řiditelství škol.

Dětkám dostane se náležitá obživa a vhodného zaměstnání
/hry, procházky a j./, takže matky budou po celý den starosti a
svoje děti zbaveny.

Útulna bude otevřena po celý čas války!

Obr. 2 - Vyhláška Městského úřadu (Archiv SOKA Náchod).

Přijímány budou děti obojího pohlaví od věku, v němž
jim není již zapotřebí nutné péče mateřské až do 6ti let.
Bude nutno, aby matky děti do útulny přijaté dříve než do práce
odejdou a to nejdříve o 7mé hodině ranní každý den do budovy
školní ustanovené opatrovnici odevzdaly a po ukončené práci nej-
déle o 1/2 7 hodině večer zase samy domů si odvedly.

Všechny děti budou po celý den svěřeny pod ochranu je-
dnak ochotným slečnám učitelkám, jednak zvlášť k tomu stanovené
pečlivé opatrovnici. Vrchní dozor a vedení svěřeno místní soci-
ální komisi a řiditelství škol.

Dětkám dostane se náležitá obživa a vhodného zaměstnání
/hry, procházky a j./, takže matky budou po celý den starosti a
svoje děti zbaveny.

Útulna bude otevřena po celý čas války!

Den otevření útulny a jejího uzavření bude vyhláškou v
budově školní s veřejností sdělen.

Městská rada doufá, že tohoto mimořádného lidumilného
opatření bude hojně použito.

Městský úřad v Novém Městě nad Metují
dne 11. srpna 1914.

Starosta:
Fr. Mervart, v. r.

Obr. 3 - Vyhláška Městského úřadu (Archiv SOKA Náchod).

pečlivě opatrované. K tomu obzor a vedoucí
 svěřeno místní sociální komisi a ředitelství
 škol.

Vzdání dostane se náležitě ^{slávy} ~~troufání~~
 a vhodného zručnosti (vědy, praktické a j.)
 takže malý budou po celý den starost
 o svoje děti zříveny.

Škola bude otevřena po celý čas volný.
 Za otevření školky a jejího uzavření
 bude vyhláškou v budoucí školní (veřej)
 nosti sotčeny.

ministrstva
 školstva
 Soloho (L. du-)

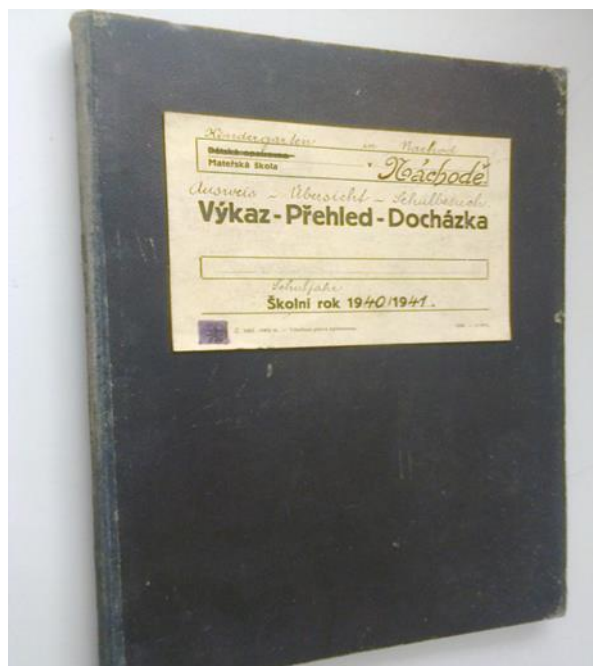
Obr. 4 – Poznámky starosty Fr. Mervarta týkající se Útulny (Archiv SOKA Náchod).

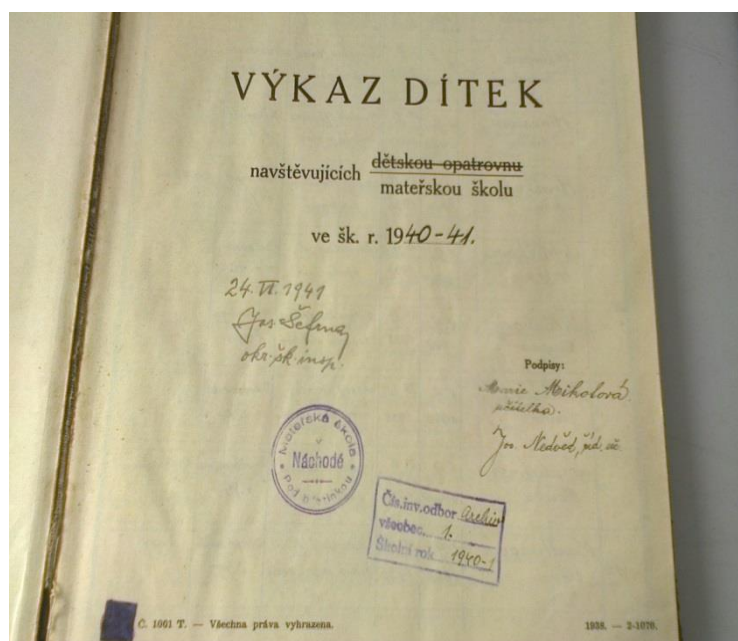
Obr. 5 – Základní škola s útulnou (DVOŘÁČEK, B. *Pohledy do minulosti Nového Města nad Metují*. Městský úřad, Městská knihovna a Městské muzeum v Novém Městě nad Metují, 2000. ISBN 80-238-5947-1. s. 218).

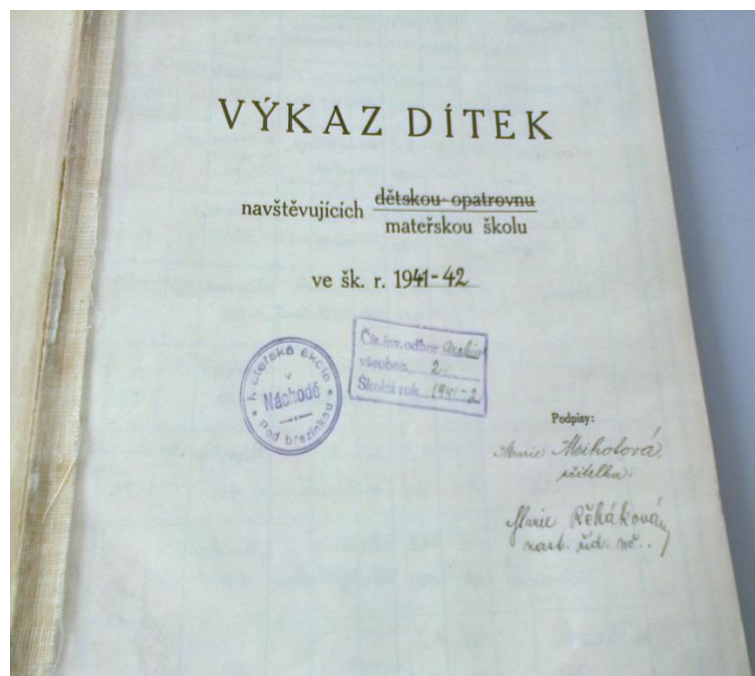
Obr. 6 – Současná podoba bývalé budovy opatrovny pro děti, rok 2016 (archiv autora).

Obr. 7 – Výkaz, přehled, docházka první mateřské školy v Náchodě (Archiv SOkA Náchod).

Obr. 8 – Výkaz dětí navštěvujících MŠ v Náchodě ve školním roce 1940/1941 (Archiv SOKA Náchod).

Obr. 9 – Výkaz dětí navštěvujících MŠ v Náchodě ve školním roce 1941/1942 (Archiv SOKA Náchod).

Číslo	Jméno dítěte	Den přijetí	Věk dítěte	Jméno a stav rodičů	Byt, ulice, číslo domu	Poznámky
1	Fabiánová Svatuška	1. II. 1940	3, 2 1935	Anna Josefína stavitelka asistent	Dobruška ul. ul. č. 1036	Ochlaňma č. 5. 1932
2	Gardášová Františka	1. 9. 1940	11. II. 1935	Karel Gardáš, tovární dělník	Nový Svět č. 680	
3	Havlová Jaroslava	1. 9. 1940	7. II. 1937	Jaroslav Havel, claudie	Střáskova č. 548	
4	Mlavsovi Zdenka	1. 9. 1940	18. I. 1937	Rudolf Mlavsa, stělník u obce	Kámen č. 1.	
5	Hrušková Hana	1. 9. 1940	10. II. 1936	Josef Hruška, hodinář	Školní č. 738	Ochlaňma.
6	Jehličková Helena	1. 9. 1940	4. II. 1937	Jaroslav a., obchodník	Počovní ul. č. 42	
7	Jiráskovi Dagmar	1. 9. 1940	29. II. 1935	Milka Bedřichová, tovární dělnice	Verušova č. 364.	
8	Jonášová Jana	1. 9. 1940	10. I. 1935	Josef Jonáš, úřed. obr. soudce	Dobrušská č. 1314	
9	Joudalová Alenka	1. 9. 1940	5. II. 1936	Josef Joudal, obchodník	Božbradova č. 794	Ochlaňma.
10	Kadlusová Věra	1. 9. 1940	18. III. 1935	Rudolf K., řidič motor. vozů	Staré město č. 192	ulic

VÝKAZ DÍTEK.						
Číslo	Jméno dítěte	Den přijetí	Věk dítěte	Jméno a stav rodičů	Byt, ulice, číslo domu	Poznámky
11	Konradová Eva	1. 9. 1940	9. II. 1936	Rudolf K., krojač	Husova ul. č. 232	Ochlaňma
12	Kotysová Hana	1. 9. 1940	15. I. 1935	Josef K., továr. stělník	Nový Svět č. 581.	ulic
13	Kotysová Zdenka	1. 9. 1940	15. I. 1935	ulic	ulic	ulic
14	Ptáčková Lenka	1. 9. 1940	1. I. 1936	Augusta P., vítal	Ka. Lichák č. 652.	ulic
15	Pylíková Hedvička	1. 9. 1940	13. III. 1936	Josef Pylík, stavitel autent	Školní ul. č. 1076	ulic
16	Růžicková Marta	1. 9. 1940	24. I. 1935	Antonín Růžička, továr. dělník	Nový Svět č. 444	ulic
17	Rejsková Joa	1. 9. 1940	15. I. 1934	Jan Rejsch, soubr. úředník	Karjanská č. -	ulic
18	Reslová Hana	1. 9. 1940	12. II. 1937	František Resl, obchodník	Sokolská č. 174	
19	Schnoutkovi Marie	1. 9. 1940	5. II. 1935	Jan Schnoutka, invalida	Nový Svět č. 382	ulic
20	Slánská Zdenka	1. 9. 1940	26. I. 1935	Václav Slánský, polie. inspektor	Božbradova č. 24.	Ochlaňma č. 24.

Č. 100 V. - Všechny údaje vyřazeny.

Obr. 10 – Detail výkazu dětí navštěvujících MŠ v Náchodě v roce 1940 (Archiv SOKa Náchod).

Dne	Přítomní	Počet dětí přítomných						Příčina výchovných problémů	
		ve školní výměně			ve školní výměně				
		ve školní výměně	ve školní výměně	ve školní výměně	ve školní výměně	ve školní výměně	ve školní výměně		
25	Jana, Marie, Lucie	6	5	5	5	5	5	6	
26	Anna, Marie, Lucie	6	5	5	5	5	5	6	
27	Anna, Marie, Lucie	6	5	5	5	5	5	6	
28	Anna, Marie, Lucie	6	5	5	5	5	5	6	
29	Anna, Marie, Lucie	6	5	5	5	5	5	6	
30	Anna, Marie, Lucie	6	5	5	5	5	5	6	
31	Anna, Marie, Lucie	6	5	5	5	5	5	6	
1. září	Anna, Marie, Lucie	61	59	58	57	56	55	54	
2. září	Anna, Marie, Lucie	61	59	58	57	56	55	54	
3. září	Anna, Marie, Lucie	61	59	58	57	56	55	54	
4. září	Anna, Marie, Lucie	61	59	58	57	56	55	54	
5. září	Anna, Marie, Lucie	61	59	58	57	56	55	54	
6. září	Anna, Marie, Lucie	61	59	58	57	56	55	54	
7. září	Anna, Marie, Lucie	61	59	58	57	56	55	54	
8. září	Anna, Marie, Lucie	61	59	58	57	56	55	54	
9. září	Anna, Marie, Lucie	61	59	58	57	56	55	54	
10. září	Anna, Marie, Lucie	61	59	58	57	56	55	54	
11. září	Anna, Marie, Lucie	61	59	58	57	56	55	54	
12. září	Anna, Marie, Lucie	61	59	58	57	56	55	54	
13. září	Anna, Marie, Lucie	61	59	58	57	56	55	54	
14. září	Anna, Marie, Lucie	61	59	58	57	56	55	54	
15. září	Anna, Marie, Lucie	61	59	58	57	56	55	54	
16. září	Anna, Marie, Lucie	61	59	58	57	56	55	54	
17. září	Anna, Marie, Lucie	61	59	58	57	56	55	54	
18. září	Anna, Marie, Lucie	61	59	58	57	56	55	54	
19. září	Anna, Marie, Lucie	61	59	58	57	56	55	54	
20. září	Anna, Marie, Lucie	61	59	58	57	56	55	54	
21. září	Anna, Marie, Lucie	61	59	58	57	56	55	54	
22. září	Anna, Marie, Lucie	61	59	58	57	56	55	54	
23. září	Anna, Marie, Lucie	61	59	58	57	56	55	54	
24. září	Anna, Marie, Lucie	61	59	58	57	56	55	54	
25. září	Anna, Marie, Lucie	61	59	58	57	56	55	54	
26. září	Anna, Marie, Lucie	61	59	58	57	56	55	54	
27. září	Anna, Marie, Lucie	61	59	58	57	56	55	54	
28. září	Anna, Marie, Lucie	61	59	58	57	56	55	54	
29. září	Anna, Marie, Lucie	61	59	58	57	56	55	54	
30. září	Anna, Marie, Lucie	61	59	58	57	56	55	54	
1. října	Anna, Marie, Lucie	61	59	58	57	56	55	54	
2. října	Anna, Marie, Lucie	61	59	58	57	56	55	54	
3. října	Anna, Marie, Lucie	61	59	58	57	56	55	54	
4. října	Anna, Marie, Lucie	61	59	58	57	56	55	54	
5. října	Anna, Marie, Lucie	61	59	58	57	56	55	54	
6. října	Anna, Marie, Lucie	61	59	58	57	56	55	54	
7. října	Anna, Marie, Lucie	61	59	58	57	56	55	54	
8. října	Anna, Marie, Lucie	61	59	58	57	56	55	54	
9. října	Anna, Marie, Lucie	61	59	58	57	56	55	54	
10. října	Anna, Marie, Lucie	61	59	58	57	56	55	54	
11. října	Anna, Marie, Lucie	61	59	58	57	56	55	54	
12. října	Anna, Marie, Lucie	61	59	58	57	56	55	54	
13. října	Anna, Marie, Lucie	61	59	58	57	56	55	54	
14. října	Anna, Marie, Lucie	61	59	58	57	56	55	54	
15. října	Anna, Marie, Lucie	61	59	58	57	56	55	54	
16. října	Anna, Marie, Lucie	61	59	58	57	56	55	54	
17. října	Anna, Marie, Lucie	61	59	58	57	56	55	54	
18. října	Anna, Marie, Lucie	61	59	58	57	56	55	54	
19. října	Anna, Marie, Lucie	61	59	58	57	56	55	54	
20. října	Anna, Marie, Lucie	61	59	58	57	56	55	54	
21. října	Anna, Marie, Lucie	61	59	58	57	56	55	54	
22. října	Anna, Marie, Lucie	61	59	58	57	56	55	54	
23. října	Anna, Marie, Lucie	61	59	58	57	56	55	54	
24. října	Anna, Marie, Lucie	61	59	58	57	56	55	54	
25. října	Anna, Marie, Lucie	61	59	58	57	56	55	54	
26. října	Anna, Marie, Lucie	61	59	58	57	56	55	54	
27. října	Anna, Marie, Lucie	61	59	58	57	56	55	54	
28. října	Anna, Marie, Lucie	61	59	58	57	56	55	54	
29. října	Anna, Marie, Lucie	61	59	58	57	56	55	54	
30. října	Anna, Marie, Lucie	61	59	58	57	56	55	54	
31. října	Anna, Marie, Lucie	61	59	58	57	56	55	54	

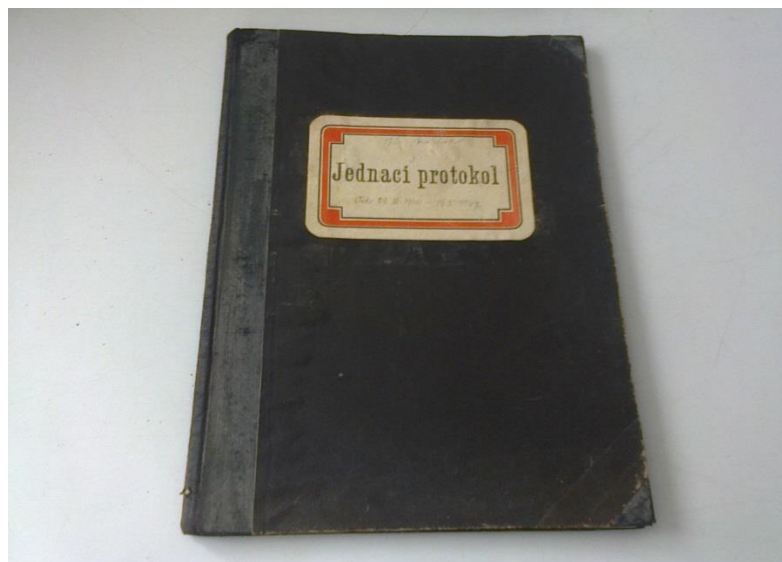
Obr. 11 – Záznam počtu přítomných dětí v MŠ z roku 1940 (Archiv SOKA Náchod).

Školní rok 1940/41 začal dne 12. září 1940 s 62 dětmi (31 chlapců, 31 děvčat).
 Ve školním roce přistoupilo: 11 dětí (5 chlapců, 6 děvčat).
 Ve školním roce vystoupilo: 42 děti (19 chlapců, 23 děvčat).
 Školní rok skončil dne 28. února 1941 s 21 dětmi (17 chlapců, 4 děvčat).

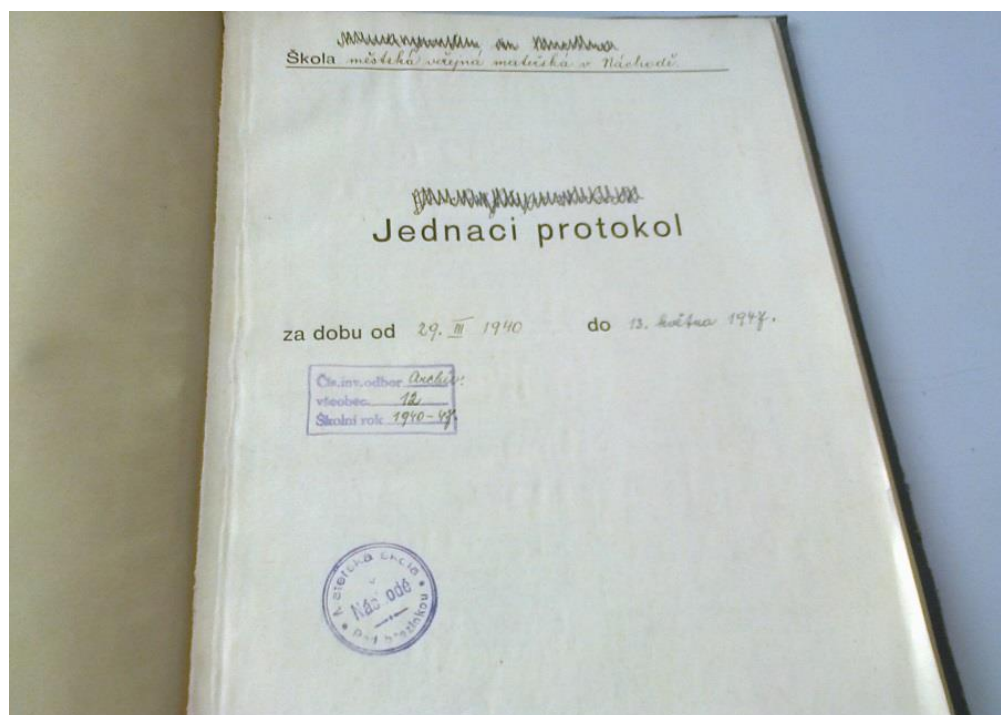
Školní docházka.

Měsíc	Počet vyuč. pádní v měsíci	Zapsaných dětí		Počet školních pádní				Poznámka	
		nejméně	nejvíce	vůbec	nezaměřkaných	%	zaměřkaných		%
září	9	35	51	540	391	72,40	149	27,60	Pro výměnu dětí
říjen	37	6	19	2267	441	19,45	1826	80,55	opáka
listopad	43	10	25	2623	768	29,29	1855	70,71	opáka, plně neúčastnící
prosinec	29	11	26	1715	615	35,85	1100	64,15	plně neúčastnící
leden	19	4	18	589	218	37,01	371	62,99	plně neúčastnící
únor	11	2	18	657	274	41,70	383	58,30	plně neúčastnící

Obr. 12 – Detail školní docházky do MŠ ze dne 12. září 1940 (Archiv SOKA Náchod).

Obr. 13 – Kniha „Jednací protokol“ z MŠ v Náchodě (Archiv SOkA Náchod, čís. inv. odbor – Archiv, všeobec. 12, školní rok 1940 - 47).

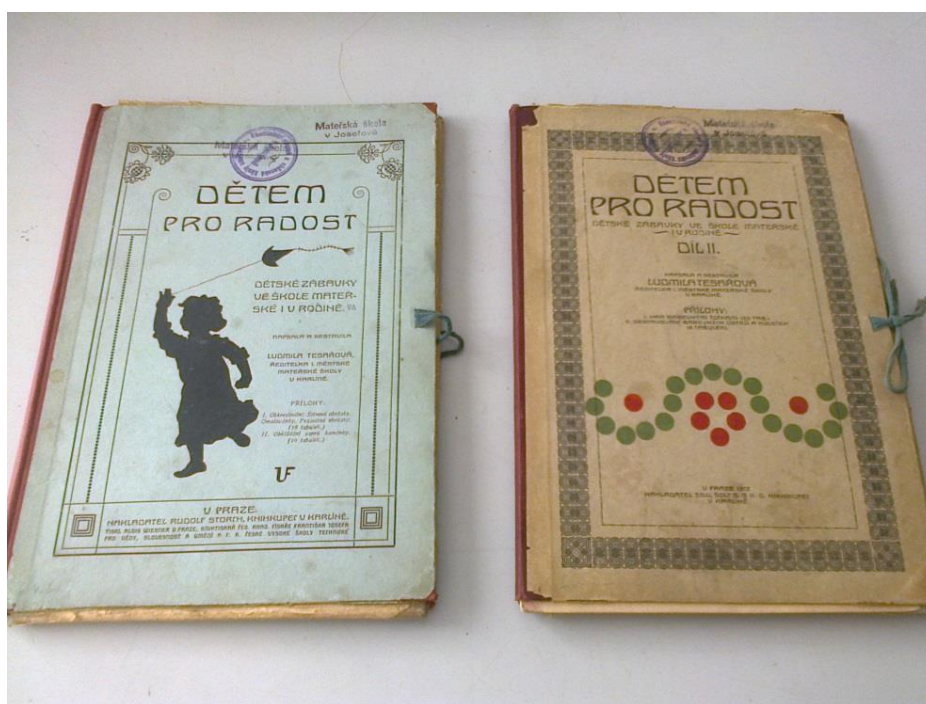

Obr. 14 – Jednací protokol z let 1940 až 1947 (Archiv SOkA Náchod).

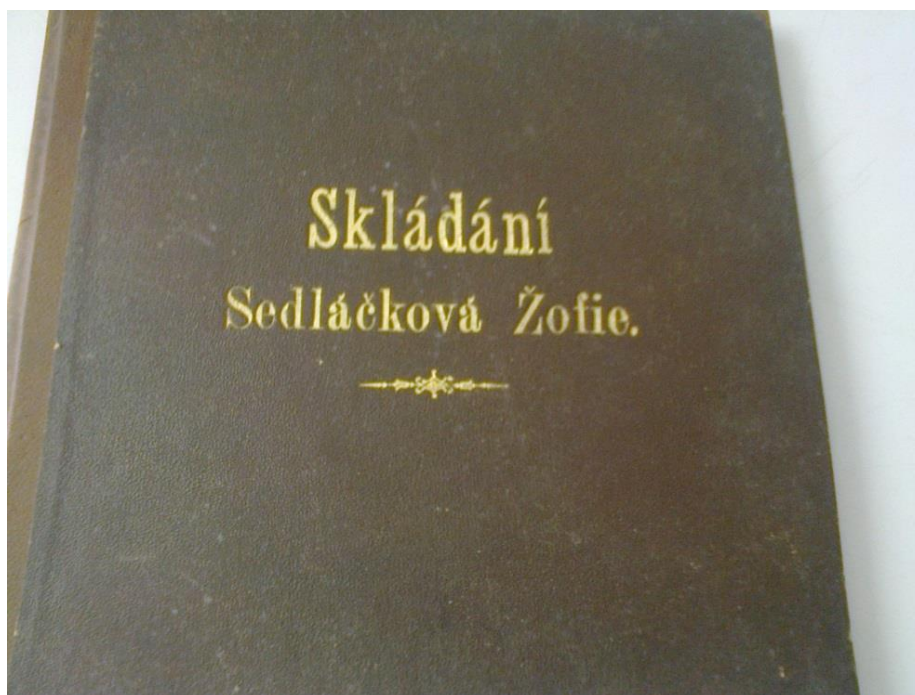
Rok 1940-41 Str. 5.

Číslo jed-nací	Došlo		V ě c	Lhůta	Jak bylo vyřízeno	Kdy		Značka (číslo) ovazek
	kdy	od koho a pod kterým datem a číslem				vyří-zeno	vy-ře-šeno	
21	29/7	Vlastní	Objednání učebn. přilož. něho seznamu. příloha.		Dr. J. Bangl, kaha I. Kavalčíková	29/7		1
22	3/9	okř. škol. inspektor, Náchod 1. 9. 1941 190/1941	Olga Latoržovská, uč. praktická ka. Zavedení pravo- ní knihky.		Zmuceno učitelce	3/9		22.
23	17/9	Okř. 11. 9. 1941 č. 5885	Marie Mikolové, nejvyšší služe- ho (6. pl. stup.) 2 přílohy		Okř.	17/9		23.
24	17/9	Vlastní	Rozvrh hodin pro šk. r. 1941-2. schválení.		Okresnímu školnímu výboru "Náchod"	17/9		

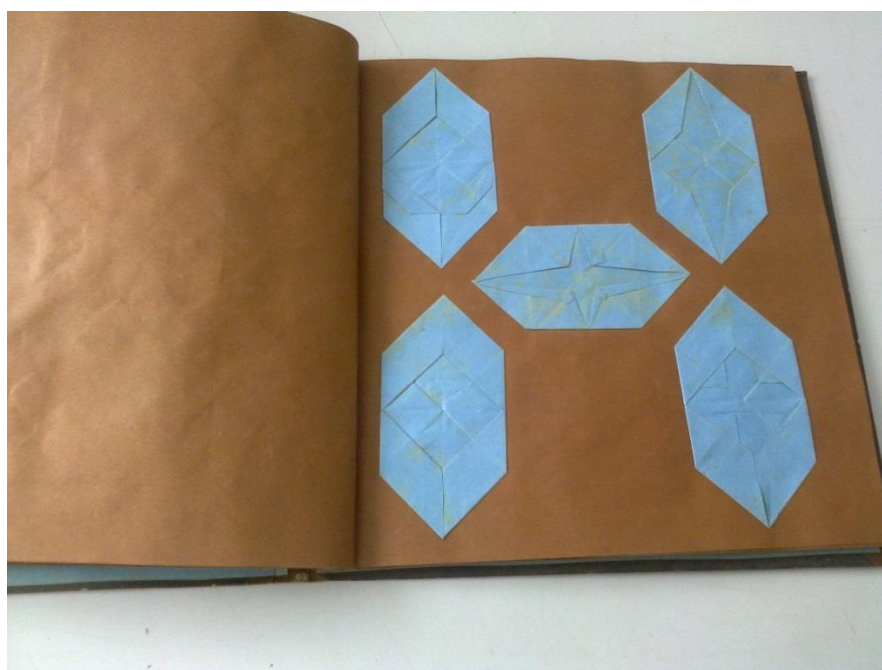
Obr. 15 – Detail „Jednacího protokolu“ z roku 1940/1941 (Archiv SOKA Náchod).

Obr. 16 – Dětské zábavky ve škole mateřské i v rodině (napsala a sestavila Ludmila Tesařová, ředitelka 1. mateřské školy v Karlíně, Archiv SOKA Náchod).

Obr. 17 – Kniha s náměty pro skládání v MŠ (Archiv SOkA Náchod).

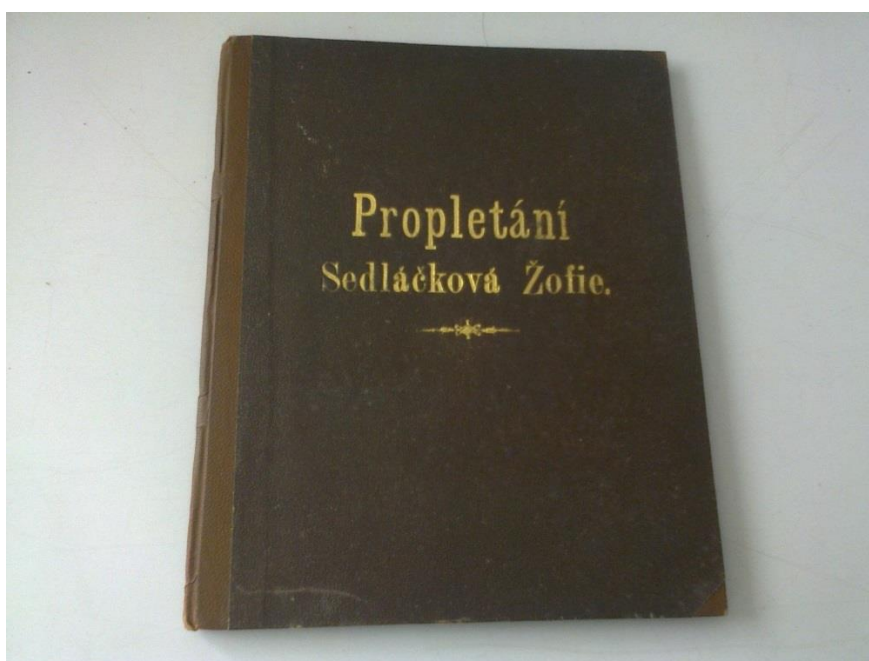
Obr. 18 – Detail z knihy námětů pro skládání v MŠ (Archiv SOkA Náchod).

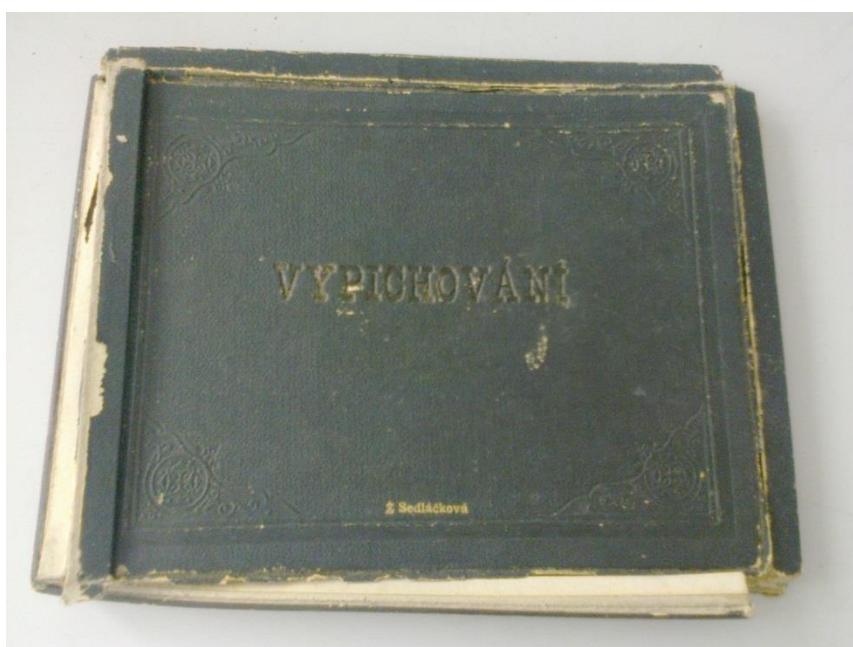
Obr. 19 – Kniha s náměty pro vystřihování v MŠ (Archiv SOkA Náchod).

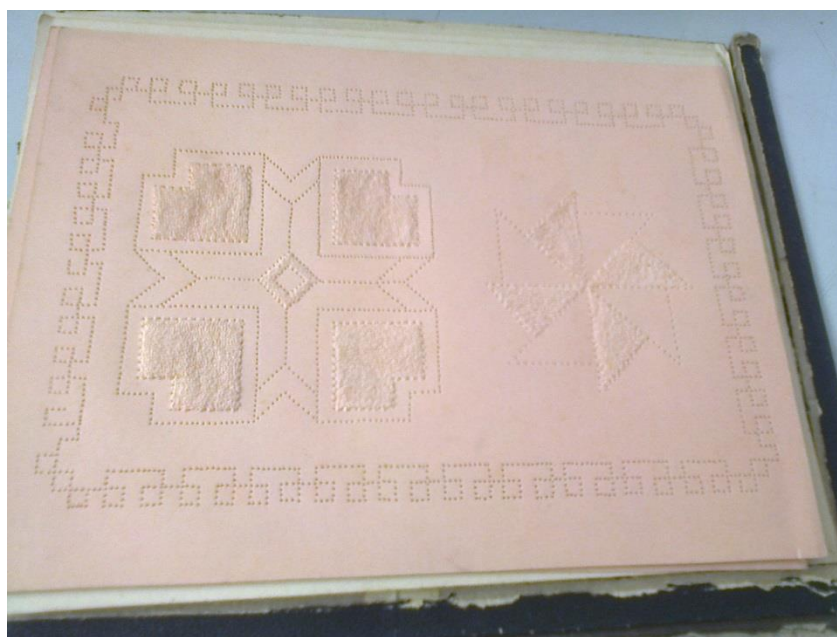
Obr. 20 – Detail z knihy námětů pro vystřihování v MŠ (Archiv SOkA Náchod).

Obr. 21 – Kniha s náměty pro propletání v MŠ (Archiv SOkA Náchod).

Obr. 22 – Kniha s náměty pro vypichování v MŠ (Archiv SOkA Náchod).

Obr. 23 – Detail námětů pro vypichování v MŠ (Archiv SOkA Náchod).

Obr. 24 – Detail námětů pro vypichování v MŠ (Archiv SOkA Náchod).

Obr. 25 – Budova závodních jeslí v Novém Městě nad Metují v roce 1971 (*Volební program národní fronty v Novém Městě nad Metují na léta 1971 – 1975. Sign. N 21 895, Př. č. 58 874, MDT 908 437-13-132. s. 12).*

Obr. 26 – Budova Mateřské školy Rašínova 600, Nové Město nad Metují v roce 1967 (*Volební program národní fronty v Novém Městě nad Metují na léta 1971 – 1975. Sign. N 21 895, Př. č. 58 874, MDT 908 437-13-132. s. 12).*

Obr. 27 – Budova Mateřské školy Rašínova 600, Nové Město nad Metují v roce 2016
(archiv autora).

Obr. 28 – Budova přístavby Mateřské školy Rašínova 600, Nové Město nad Metují v roce 2016 (archiv autora).